

Vernetzt für Nachhaltigkeit

HANDBUCH
ՀԵՌՆԱՐԿ

Auswärtiges Amt

**GOETHE
INSTITUT**

Sprache. Kultur. Deutschland.

Mitwelt Zukunft En
 Wettbewerb Bildung Nachhaltig Ressourcen
 Hoffnung Kultur Konzept Grenzen
 Lebensraum Wasser Wachstum Vielfalt
 Langfristigkeit Ökonomie

INHALT | ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

EINLEITUNG	ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ
Vorwort 5	Նախաբան
Über „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ 7	«Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի մասին

NACHHALTIGE ENTWICKLUNG	ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ
Gemeinsam das gute Leben suchen 12	Միասին որոնենք լավ կյանքը
Die Erde lesen lernen 15	Սովորենք հասկանալ Երկրին
Nachhaltige Waldbewirtschaftung in Georgien 19	Վրաստանում անտառտնտեսության կենսակայուն կառավարումը
Projektorientiertes Lernen im fremdsprachlichen Deutschunterricht 22	Նախագծերի վրա հիմնված ուսուցում գերմաներեն լեզվի դասերին

BILDUNG FÜR NACHHALTIGE ENTWICKLUNG	ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՆՈՒՆ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
Von der Umweltbildung zur Bildung für nachhaltige Entwicklung „Gutes Leben für alle“ 26	Բնապահպանական կրթությունից մինչև կրթություն հանուն կենսակայուն զարգացման
Nachgefragt 32	«Լավ կյանք բոլորի համար»
Partizipation als Schlüsselement 36	Հարցեր և պատասխաններ
Kompetenzorientierter Unterricht 38	Ներգրավվածությունը որպես կարևորագույն տարր
CLIL und Nachhaltigkeit 40	Կոմպետենտության վրա հիմնված ուսուցում
48	CLIL և կենսակայունություն

BNE - KONKRET	ԿՅԿՁ – ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ
„Das Salz in der Suppe“ 50	«Աղ ապուրի համար»

PROJEKTE	ՆԱԽԱԳԾԵՐ
Über die Projekte und die Schulen 66	Նախագծերի և դպրոցների մասին
Projektberichte 68	Նախագծերի հաշվետվություններ

SERVICE	ՕԳՏԱԿԱՐ ՀՂՈՒՄՆԵՐ
80	

EINLEITUNG

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

LIEBE LEHRERINNEN UND LEHRER, LIEBE SCHÜLERINNEN UND SCHÜLER, LIEBE INTERESSIERTE,

vorliegendes Handbuch resümiert Anleitungen, Ideen, Ergebnisse und Erfahrungen von „Vernetzt für Nachhaltigkeit“, einem Sonderprojekt des Goethe-Instituts Georgien, das von Juni 2015 bis zum Dezember 2015 in den drei Ländern des Südkaukasus – Armenien, Aserbaidschan und Georgien – stattgefunden hat. Es wurde durch Mittel der Östlichen Partnerschaft zur Förderung von Demokratie und Zivilgesellschaft durch das Auswärtige Amt der Bundesrepublik finanziert und durch Ihr außergewöhnliches Engagement und Interesse möglich gemacht. Dafür gebührt in erster Linie Ihnen, den Lehrerinnen und Lehrern und den Schülerinnen und Schülern, Dank und Respekt.

Den Weg zu „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ und auch die unmittelbaren Folgen möchte ich an meinen regelmäßigen Wanderungen in der wunderschönen Umgebung von Tbilissi illustrieren:

Oft finden sich Blumen am Wegesrand - oft auch andere Dinge.

Oft schon bin ich deprimiert und wütend gewesen darüber, dass ich alle paar hundert Meter an weggeworfenen Plastikwasserflaschen vorbeikomme, an liegengelassenen Plastiktüten, an benutzten Präservativen, an den Müllresten von Picknicks, die einfach irgendwo in die Büsche und Wiesen geworfen worden sind.

Dann aber zeigte sich gerade an den beliebten Picknickplätzen, die sich zunehmend in Müllhalden entwickelten, etwas Neues. Auf handgeschriebenen, in Plastik eingeschweißten Zetteln, die an den Bäumen hingen, wurden die Spaziergänger und Picknickgesellschaften aufgefordert, die georgische Landschaft und ihre Schönheiten mit Müll zu verschonen und die Natur zu respektieren.

Diese Nachrichten waren in einer Kinderschrift verfasst. Es war offensichtlich, dass junge Leute diese Mahnungen ausgesprochen hatten. Vielleicht eine Gruppe von jungen Aktivisten, vielleicht eine engagierte Schulklasse. Und mehr noch: Diese jungen Leute hatten zugleich aufgeräumt an diesen Plätzen. Der schlimmste Dreck war, soweit er nicht einfach in irgendwelche Schluchten geworfen und nicht mehr zugänglich war, verschwunden.

ՍԻՐԵԼԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ ԵՎ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ, ՍԻՐԵԼԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂ,

սույն ձեռնարկը ամփոփում է Վրաստանում Գյոթեի անվան ինստիտուտի իրականացրած «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» հատուկ նախագծի ուղեկիցները, գաղափարները, արդյունքներն ու փորձը: Նախագիծն իրականացվել է Հարավային Կովկասի երեք երկրներում՝ Հայաստանում, Ադրբեջանում և Վրաստանում 2015թ. հունիս-դեկտեմբեր ամիսներին: Այն ֆինանսավորվել է Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարության կողմից Արևելյան գործընկերության շրջանակներում և ուղղված է դեմոկրատիայի և քաղաքացիական հասարակության զարգացմանը: Այս նախագիծն ան իրականություն է դարձել Ձեր ցուցաբերած աննախադեպ ակտիվության և հետաքրքրության շնորհիվ: Ինչի համար մեր խորին շնորհակալությունն ենք հայտնում առաջին հերթին Ձեզ՝ ուսուցիչներին և աշակերտներին:

Ես կցանկանայի լուսաբանել «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի անցած ժամապարհը, ինչպես նաև խոսել այդ նախագծի անմիջական հետևանքների մասին՝ սեփական դիտարկումների հիման վրա, որոնք ես արել եմ Թբիլիսիի հարակից գեղատեսիլ վայրերում զբոսնելիս: Ինձ հաճախ էր տխրեցնում և բարկացնում այն փաստը, որ ամեն մի հարյուր մետրի վրա հանդիպում էին դեմ նետած ջրի դատարկ պլաստիկ շշեր, պոլիէթիլենային տոպրակներ, օգտագործված պահպանակներ, խնջույքներից հետո մնացած ուտելիքի մնացորդներ, որոնք ուղղակի թափված էին թփերի տակ կամ բացատներում: Սակայն հետո, խնջույքների համար սիրված այդ վայրերում, որոնք գնալով վերածվում էին աղբանոցների, մի նոր բան հայտնվեց: Ծառերին փակցված ձեռքով գրված ու լամինացված գրություններում անցորդներին ու խնջույքների մասնակիցներին կոչ էր արվում չաղտոտել Վրաստանի գեղատեսիլ վայրերը և հարգել բնությունը:

Այդ գրությունները գրված էին մանկական ձեռագրով: Ակնհայտ էր, որ այդ կոչերը գրել էին դեռահասները: Հնարավոր է երիտասարդ ակտիվիստների խումբ էր դա, կամ որևէ դպրոցի դասարաններից մեկը:

Բացի դրանից, այդ դեռահասները նաև մաքրել էին տարածքը՝ հեռացնելով ամբողջ աղբը, նախքան այն կհայտնվեր ինչ-որ մի ձորակում և այլևս հնարավոր չէր լինի մաքրել:

Երբ ես նման բան եմ տեսնում, իմ զբոսանքներն ավելի հաճելի են դառնում: Եվ երբ մենք Գյոթեի անվան ինստիտուտում սկսեցինք գաղափարներ մշակել, որոնց շնորհիվ պետք է ֆինանսավորում ստանայինք Արևելյան Գործընկերության ծրագրի միջոցներից, ես հիշեցի ինձ անծանոթ այն դեռահասների մասին, ովքեր անհանգստանում են իրենց երկրի ու բնության համար: Այս ծրագրով մենք հենց նրանց ենք ցանկանում օգնել: Սակայն մենք ցանկանում ենք օգնած լինել ոչ թե գեղեցիկ խոսքերով, այլև ճանապարհի հարթելով դեպի այդ դեռահասները և դպրոցների օգնությամբ ամրապնդելով շրջակա միջավայրի մասին նրանց գիտելիքները: Այն ուսուցիչների օգնությամբ, ովքեր իրենց աշակերտներին ոչ միայն լեզու են սովորեցնում, այլ նաև

Ich setze, wenn ich so etwas sehe, meine Wanderungen froher fort. Und als wir im Goethe-Institut begannen, Ideen zu entwickeln, mit denen wir uns um die Mittel der Östlichen Partnerschaft bewerben könnten, dachte ich an diese mir unbekannt Gruppen junger Leute, die sich für ihr Land und die Natur engagieren.

Ihnen nämlich wollen wir mit diesem Programm helfen. Helfen wollen wir nicht mit schönen Worten, sondern indem wir den Weg zu den jungen Leuten und zu ihrem Wissen über die Umwelt über die Schulen suchen. Über Lehrerinnen und Lehrer, die ihren Schülerinnen und Schülern nicht nur eine Sprache beibringen wollen, sondern Werte. Wir richten uns an Lehrende und Lernende, die die Welt verbessern wollen, und zwar vor ihrer Haustür. Die bei sich selber anfangen.

Unser Ansatz geht dabei über die traditionelle Sprachvermittlung hinaus. Wir verfolgen das Konzept des Content Integrated Language Learning. Mit dieser hochtrabenden Bezeichnung ist einfach nur gemeint, dass wir nicht nur Sprache vermitteln wollen, sondern auch interessante, wichtige Inhalte.

Inhalte darüber hinaus, die zum Handeln auffordern. Mit denen man etwas anfangen kann.

Unsere Hoffnung ist es, dass wir dazu beitragen können, dass man in den Schulen des Südkaukasus nicht nur Deutsch lernt, sondern dass man zugleich etwas über Nachhaltigkeit lernt. Und etwas darüber, dass jede und jeder etwas tun kann.

Die Seiten dieses Handbuches „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ zeugen auf eindrucksvolle Weise vom großen Erfolg unseres Sonderprojektes. Für Ihre Unterstützung und Ihr Engagement bin ich Ihnen tief verbunden und voller Hoffnung, dass es auch mit dem Ende des Sonderprojektes nicht versiegen wird.

Ein letzter und sehr herzlicher Dank gebührt der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik in Wien und insbesondere Willi Linder, ohne den das Projekt „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ undenkbar gewesen wäre und der sich über die vergangenen Monate unermüdlich und oft in stundenlanger Nacharbeit um diese Seiten und vieles mehr verdient gemacht hat.

Ich wünsche Ihnen Freude und gewinnbringende Anregungen bei der Lektüre dieses Handbuches,

Ihr

Dr. Stephan Wackwitz

որոշակի արժեքներ: Այս ծրագիրն ուղղված է այն ուսուցիչներին և աշակերտներին, ովքեր ցանկանում են լավացնել աշխարհը՝ սկսելով հենց իրենց տան շենից, հենց իրենցից:

Ընդ որում մեր մոտեցումը դուրս է գալիս լեզվի ավանդական ուսուցման սահմաններից: Մենք հետևում ենք „Content Integrated Language Learning“ հայեցակարգին: Այս բարձրագույն հասկացության տակ ընդամենը նկատի ունենք այն, որ մենք ցանկանում ենք ոչ միայն լեզու սովորեցնել, այլ նաև հետաքրքիր ու կարևոր թեմաների հետ ծանոթացնել:

Դրանք այնպիսի թեմաներ են, որոնք կոչ են անում գործելու, որոնք հնարավորություն են տալիս ինչ-որ բան փոխելու:

Յույս ունենք, որ կկարողանանք մեր ներդրումն ունենալ այն բանում, որ Հարավային Կովկասի դպրոցներում ոչ միայն գերմաներեն սովորեն, այլ նաև որոշակի գիտելիքներ ստանան կենսակայուն զարգացման վերաբերյալ: Ինչպես նաև հասկանան, որ յուրաքանչյուր ոք ի վիճակի է որևէ բան անելու:

«Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի այս ձեռնարկի էջերը վառ կերպով վկայում են մեր հատուկ նախագծի հաջողության մասին: Խորապես երախտապարտ եմ Ձեզ Ձեր աջակցության և ակտիվության համար և հուսով եմ, որ այդ ակտիվությունը չի պակասի նաև նախագծի ավարտից հետո:

Եվ վերջում ցանկանում եմ խորին շնորհակալությունն հայտնել Վիեննայի գյուղատնտեսական և բնապահպանական մանկավարժության ինստիտուտին, մասնավորապես Վիլի Լինդերին, առանց որի «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագիծը հնարավոր չէր լինի իրականացնել, և ով վերջին մի բանի ամիսներին գիշեր-ցերեկ աշխատել է այս ձեռնարկի վրա: Այս ձեռնարկը շատ բանով է պարտական նրան:

Մաղթում եմ Ձեզ, որ այս ձեռնարկի ընթերցանությունից մեծ բավականություն և օգտակար ազդակներ ստանաք:

Ձեր

Դր. Շտեֆան Վակվից

ÜBER „VERNETZT FÜR NACHHALTIGKEIT“

Wären Sie vor gut sechs Monaten, bei einem Spaziergang durch die Berge vor Tbilissi auf einen jungen Menschen getroffen, der Deutsch spricht und mit Ihnen ins Gespräch gekommen wäre: Was „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ bedeutet, hätte er Ihnen wahrscheinlich nicht beantworten können.

Heute, nach sechs Monaten intensiver Projektarbeit, sähe seine Antwort wahrscheinlich anders aus:

An „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ haben über 32 Schulen mit insgesamt 100 Lehrerinnen und Lehrern und etwa 1000 junge Deutschlernende teilgenommen. Seit Juni 2015 haben im Rahmen des Sonderprojektes unter anderem die große Auftaktkonferenz in Tbilissi, eine Lehrersommerschule am Schwarzen Meer, sechs Lehrerfortbildungen in drei Ländern, ein Austausch mit Studierenden der Agrar- und Umweltpädagogik und fast 50 lokale Projektinitiativen stattgefunden.

Gerlinde Massoudi, Eike Pockrandt, Gvantsa Khintibidze

Vorliegendes Handbuch soll helfen, die Ergebnisse der intensiven Projektarbeit zu sichern und kritisch zu reflektieren, Ideen und Anregungen weiterzutragen und nicht zuletzt die Dynamik und Energie der vergangen Monate lebendig zu halten.

Dabei gebührt großer Dank in erster Linie den Lehrerinnen und Lehrern der beteiligten Schulen, die größtenteils in ihrer Freizeit und mit großem Engagement die lokalen Projektinitiativen vorangetrieben haben und wunderbar offen waren für die Anregungen und Methoden des Goethe-Instituts Georgien und der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik Wien. Sie sind es, die auch in Zukunft den Raum für eine nachhaltige Bildung gestalten und den Schülerinnen und Schülern offene Denk- und Handlungsräume im Schulalltag ermöglichen. Dafür gebührt ihnen großer Respekt und Dank.

Wilhelm Linder, einem der Initiatoren und Planer von „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ und unserem Partner, der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik in Wien, sei für das große Vertrauen und unermüdlige Engagement gedankt, mit dem nicht zuletzt dieses Handbuch ermöglicht wurde.

«ՄԻԱՎՈՐՎԵՆՔ ՀԱՆՈՒՆ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ» ՆԱԽԱԳԾԻ ՄԱՍԻՆ

Եթե դուք մոտավորապես վեց ամիս առաջ Թբիլիսիի մոտակա լեռներում զբոսնելիս հանդիպելիք գերմաներեն իմացող որևէ տեղացի մի դեռահասի և խոսքի բռնվելիք նրա հետ, հավանաբար նա չէր կարողանա պատասխանել, թե ինչ է նշանակում «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» հասկացությունը:

Այսօր, նախագծի շրջանակներում վեց ամիս տևած ինտենսիվ աշխատանքից հետո, հավանաբար նրա պատասխանն այլ կլիներ.

«Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծին մասնակցել է ավելի քան 32 դպրոց՝ ընդհանուր առմամբ 100 ուսուցիչներով և մոտ 1000 աշակերտներով: 2015թ. հունիսից սկսած այս հատուկ նախագծի շրջանակներում կազմակերպվել և իրականացվել են. բացման մեծ կոնֆերանս Թբիլիսիում, ամառային դպրոց ուսուցիչների համար Սև ծովի ափին, 6 վերապատրաստական սեմինար ուսուցիչների համար երեք երկրներում, Վիեննայի գյուղատնտեսական և բնապահպանական մանկավարժության ինստիտուտի ուսանողների փոխանակում և մոտ 50 տեղական նախագծեր:

Սույն ձեռնարկը պետք է օգնի ամրապնդել և քննադատաբար արտաջղել նախագծի ինտենսիվ աշխատանքի արդյունքները, տարածել գաղափարներն ու առաջարկները և, ինչը ոչ պակաս կարևոր է, կենսունակ պահել անցած ամիսների դինամիկան ու էներգիան:

Խորին շնորհակալություն ենք ուզում հայտնել առաջին հերթին մասնակից դպրոցների ուսուցիչներին, ովքեր մեծ ներդրվածությամբ և հիմնականում իրենց ազատ ժամանակի հաշվին իրականացրել են տեղական նախագծերը և ամեն ձև բաց են եղել Վրաստանի Գյոթեի անվան ինստիտուտի և Վիեննայի գյուղատնտեսական և բնապահպանական մանկավարժության ինստիտուտի առաջարկների և մեթոդների համար: Հենց ուսուցիչներն են, ովքեր տարածություն են ստեղծում կենսակայուն կրթության համար նաև ապագայում և հնարավորություն են տալիս աշակերտներին դպրոցական առօրյայում ազատ մտածելու և գործելու: Դրա համար նրանք արժանի են մեծ հարգանքի և շնորհակալության:

Մեր խորին շնորհակալությունն ենք հայտնում նաև Վիլիելմ Լինդերին՝ «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի նախաձեռնողներից մեկին, և մեր գործընկերոջը՝ Վիեննայի գյուղատնտեսական և բնապահպանական մանկավարժության ինստիտուտին՝ վստահության և անխնայ ճիշտ վարվածության համար, առանց ինչի այս ձեռնարկը հնարավոր չէր լինի հրատարակել:

Նախքան այս հատուկ նախագծի (որն իրականացվել է 2015թ. Արևելյան գործընկերության շրջանակներում) դինամիկայի ու գաղափարներով լի աշխարհի մեջ խորասուզվելը, կցանկանայինք

Bevor Sie nun in die Dynamik und den Ideenreichtum eines Sonderprojektes im Rahmen der Östlichen Partnerschaften im Jahr 2015 einsteigen, möchten wir Ihnen noch ein paar grundsätzliche Überlegungen mit auf den Weg geben.

„Vernetzt für Nachhaltigkeit“ lagen drei Ziele – oder nennen wir es besser Wünsche – zu Grunde, die die Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter des Goethe-Instituts Georgien für sich festgelegt hatten:

1. ÜBER DIE FACETTEN, HERAUSFORDERUNGEN UND CHANCEN EINER NACHHALTIGEN ENTWICKLUNG AUFKLÄREN UND DISKUTIEREN

Georgien, Armenien und Aserbaidschan sind Länder, die sich in den letzten Jahren stark und vielfältig entwickelt haben. Gerade junge Menschen fragen sich jeden Tag aufs Neue, welche Ziele diese Entwicklung verfolgt werden kann und soll. Dabei ist die Rede nicht nur von wirtschaftlicher Entwicklung und der Suche nach dem eigenen Platz in der Gesellschaft, sondern auch vom politischen System, von kulturellen Einrichtungen, der sozialen Vorsorge, der Nutzung der Natur als Ressource und Vielem mehr. Junge Menschen fragen sich: Wie will ich leben? Wie sieht (m)ein gutes Leben aus?

„Vernetzt für Nachhaltigkeit“ soll den Austausch junger Menschen über eine lebenswerte Zukunft im Südkaukasus fördern und zu kreativen Prozessen der Problemlösung anregen.

2. SPRACHERWERB MIT SINNVOLLEN INHALTEN VERBINDEN

Unserer Überzeugung nach ist Sprache etwas zutiefst Lebendiges, das man nicht ausschließlich „im stillen Kämmerlein bei Wasser und Brot“ pauken darf, sondern in regem Austausch mit anderen Menschen erproben und festigen sollte. Es ist nur naheliegend, den Sprachunterricht mit Themen und Herausforderungen aus unserem Alltag Schritt für Schritt aufzuwerten und so für die Schülerinnen und Schüler interessanter zu gestalten.

„Vernetzt für Nachhaltigkeit“ soll den Rahmen für ein modernes, problem- und handlungsorientiertes Sprachenlernen schaffen, in dem Schülerinnen und Schüler Lust und Interesse verspüren, eigenständig zu denken und mitzugestalten und dabei die Sprache Deutsch zu verwenden.

3. DIE POSITION DER FREMDSPRACHE DEUTSCH IM SÜDKAUKASUS STÄRKEN

Deutsch als Fremdsprache neu zu lernen, ist leider auch im Südkaukasus kein Selbstläufer mehr. Wirtschaftliches Nutzenkalkül führt dazu, dass sich insbesondere junge Sprachlernende und ganze Bildungssysteme für Sprachen entscheiden, die auf den ersten Blick mehr Erfolgchancen versprechen. Dennoch sind wir der Ansicht, dass das Erlernen von Deutsch zahlreiche Türen öffnen kann. Sowohl in Hinblick auf zukünftige Studien- oder Berufsmöglichkeiten, und - was vielleicht viel wichtiger ist - im Hinblick auf unser Denken und Handeln: Denn Deutsch als Fremdsprache öffnet den Zugang zu

26q որոշ մեկնաբանություններ տալ հիմնական գաղափարների վերաբերյալ:

«Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի հիմքում ընկած է եղել երեք նպատակ (կամ ավելի լավ է ասենք ցանկություն), որոնք սահմանվել էին Վրաստանի Գյոթեի անվան ինստիտուտի աշխատակիցների կողմից.

1. ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱԴՆԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ՄԱՐՏԱԳՐԱՎԵՐՆԵՐԻ ՈՒ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒՄՆ ՈՒ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄԸ

Վրաստանը, Հայաստանն ու Ադրբեջանը երկրներ են, որոնք վերջին տարիներին մեծ թափով ու բազմակողմանիորեն զարգացում են ապրել: Եվ հենց երիտասարդ մարդիկ են ամեն օր իրենց հարց տալիս, թե ինչ նպատակներ է հետապնդում այս զարգացումը և թե ինչպես է այն հնարավոր և անհրաժեշտ շարունակել: Այստեղ խոսքը գնում է ոչ միայն տնտեսական զարգացման և հասարակության մեջ սեփական տեղը գտնելու մասին, այլ նաև քաղաքական համակարգի, մշակութային հաստատությունների, սոցիալական ապահովության, բնօգտագործման՝ որպես ռեսուրս, և շատ այլ բաների մասին: Երիտասարդներն իրենց հարց են տալիս. «Ինչպե՞ս եմ ես ուզում ապրել: Ի՞նչ է պետք լավ կյանքով ապրելու համար»:

«Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի նպատակն է օգնել երիտասարդներին փոխանակվել Հարավային Կովկասում մարդավայել ապագայի վերաբերյալ գաղափարներով և գտնել խնդիրների լուծման ստեղծագործական ուղիներ:

2. ԼԵԶՎԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԿԱՊՈՒՄԸ ԿԱՐԵՎՈՐ ԹԵՄԱՆԵՐԻ ՀԵՏ

Մենք համոզված ենք, որ լեզուն կենդանի ֆենոմեն է, ինչը հնարավոր չէ անգիր ամել՝ «սենյակում փակված լինելով»: Լեզուն անհրաժեշտ է սովորել և ամրապնդել այլ մարդկանց հետ շփման միջոցով: Եվ ինքնընտանիքային ավելի լավ է, եթե հարստացնենք լեզվի ուսուցումը մեր առօրյա կյանքի հարցերով ու խնդիրներով՝ աշակերտների համար այն ավելի հետաքրքիր դարձնելով:

«Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի նպատակն է հիմք նախապատրաստել լեզվի ուսուցման ժամանակակից՝ խնդրի և գործողությունների վրա հիմնված մեթոդների համար, ինչը աշակերտների մոտ կխթանի ինքնուրույն մտածելու և գործելու ցանկությունը՝ ընդ որում օգտագործելով գերմաներեն լեզուն:

3. ԳԵՐՄԱՆԵՐԵՆ ԼԵԶՎԻ ԴԻՐՔԻ ԱՄՐԱՊԵՐՈՒՄԸ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍՏԻՍ

Ցավոք գերմաներենի՝ որպես օտար լեզվի ուսուցումը Հարավային Կովկասում նույնպես այլևս ինքնաբերաբար ենթադրվող գործընթաց չէ: Տնտեսական շահը բերում է նրան, որ հատկապես երիտասարդները, երբեմն նաև ամբողջ կրթական համակարգերը օտար լեզվի ընտրության հարցում կանգ են առնում այնպիսի լեզուների վրա, որոնք, առաջին հայացքից, հաջողության հասնելու ավելի մեծ հնարավորություններ են ընձեռում: Այնուամենայնիվ, մեր կարծիքով գերմաներեն լեզվի ուսուցումը կարող է շատ դժեր բացել՝ ինչպես հետագայում բարձրագույն կրթություն ստանալու,

einem großen Kulturraum mit einer reichen Geschichte an Ideen und Perspektiven, zu denen Deutsch der Schlüssel ist. „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ soll Deutsch als Fremdsprache mit dem breiten Horizont an Chancen und Möglichkeiten sichtbar und erfahrbar machen und den wichtigsten Akteuren in der Vermittlung - den Lehrerinnen und Lehrern - Gestaltungsspielraum öffnen.

Wir hoffen, dass die konkrete Ausgestaltung des Sonderprojektes „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ diese Wünsche sicht- und vor allem erfahrbar gemacht hat.

Programmatisch lässt sich das Sonderprojekt in drei sich zeitlich überschneidende Phasen gliedern:

Die erste Phase fokussierte auf die Aus- und Weiterbildung von Deutschlehrenden. Während des einwöchigen **Lehrersommercamps in Kvarjati am Schwarzen Meer** erarbeiteten 25 Multiplikator/innen Strategien zur Implementierung nachhaltiger Bildung im Deutschunterricht. Dabei betreute Pati Ramishvili Seminareinheiten zum Thema „Handlungsorientierung und Projektunterricht“, während Wilhelm Linder für die verschiedenen Dimensionen des Begriffs „Nachhaltigkeit“ sensibilisierte und die Gruppe dazu mehr als einmal an den Strand, in die Berge oder den botanischen Garten führte.

Von sechs darauf folgenden Seminaren baute eine in allen drei Ländern stattfindende Fortbildung zum Thema **„CLIL und Umweltbildung“**, geleitet von **Bernadett Veress**, direkt darauf auf. Ganz konkret wurden Anknüpfungspunkte aus dem alltäglichen Deutschunterricht mit Fragen der Umweltbildung verbunden, und eine stärkere Ausrichtung des Deutschunterrichts auf CLIL systematisiert.

Henning Jacobsen leitete in Baku ein praktisch orientiertes Seminar zum Thema **„Angewandte Umweltpädagogik“**, das auf die Transformation klassischer Lern- und Lehrsettings zu kreativen GestaltungsRÄUMEN abzielte. Lehrende erkundeten außerschulische Lernorte in Verbindung mit konkreten Projektideen

und führten diese nach intensiver und betreuter Planung mit ihren Schülerinnen und Schüler durch.

Dr. Hildegard Kurt beleuchtete im Seminar **„Die wandelnden Gärten“** in Tbilissi die Bedeutung der bildenden Kunst für eine auf Nachhaltigkeit ausgerichtete Bildung und ermutigte

այնպես էլ մասնագիտական ածի հնարավորությունների և, ինչը ոչ պակաս կարևոր է, մեր մտածելակերպին և գործողություններին ծանոթանալու առումով: Քանի որ գերմաներենը՝ որպես օտար լեզու, թույլ է տալիս մտաք

գործել մի մեծ մշակութային տարածություն՝ գաղափարների ու հեռանկարների հարուստ պատմությամբ: «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի նպատակն է ներկայացնել գերմաներեն լեզուն շաների ու հնարավորությունների իր լայն հորիզոնով և ստեղծագործական գործունեության ազատություն տալ կարևորագույն դերակատարներին՝ ուսուցիչներին:

Հույս ունենք, որ «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» հատուկ նախագծի նպատակաուղղված իրականացումը տեսանելի և շոշափելի է դարձրել այդ ցանկությունները: Ծրագրային տեսանկյունից՝ այս հատուկ նախագիծը կարելի է բաժանել երեք՝ ժամանակային առումով միմյանց հետ խաչվող փուլերի.

Առաջին փուլը միտված էր գերմաներեն լեզվի դասավանդողների մասնագիտական կրթությանն ու վերապատրաստմանը: Սև ծովի ափին, Կվարիաթում, ուսուցիչների համար կազմակերպված մեկշաբաթյա ամառային ժաբարի ընթացքում 25 մուլտիպլիկատորներ մշակեցին գերմաներեն լեզվի ուսուցման բնագավառում կենսակայուն կրթության ապահովման մարտավարություններ: Այստեղ Պատի Ռամիշվիլին ղեկավարում էր սեմինարների բլոկը՝ «Գործողությունների կողմնորոշվածությունը և նախագծային դասավանդումը» թեմայով: Իսկ Վիլիելմ Լինդերն այդ ընթացքում ներկայացնում էր «կենսակայունություն» հասկացության զանազան ասպեկտները և այդ ենթատեքստում խմբին մի քանի անգամ ուղեկցել է դեպի լողափ, լեռներ և բուսաբանական այգի: Դրան հաջորդեցին վեց սեմինարներ **«CLIL-ը և բնապահպանական կրթությունը» թեմայով, որոնք անցկացրեց Բերնադետ Կերեսը** բոլոր երեք երկրներում: Այդ սեմինարների ընթացքում շփման ընդհանուր եզրեր գտնվեցին գերմաներենի առօրյա ուսուցման և բնապահպանական կրթության հարցերի հետ, և կարևորվեց CLIL սկզբունքի հիման վրա գերմաներեն լեզվի դասավանդումը:

Հեննինգ Յակոբսենը Բաքվում ստանձնեց գործնական ուղղվածությամբ սեմինարի ղեկավարումը՝ «**Կիրառական բնապահպանական մանկավարժություն**» թեմայով, որի նպատակը դասավանդման և ուսուցման ավանդական մեթոդների փոխակերպումն էր ստեղծագործական տարածությունների: Ուսուցիչները ուսումնասիրում էին արտադպրոցական ուսուցման վայրերը՝ կապված նախագծի կոնկրետ գաղափարների հետ և ինտենսիվ ու ղեկավարի հսկողությամբ պլանավորումից հետո իրականացնում էին դրանք իրենց աշակերտների հետ միասին:

Դր. Հիլդեգարդ Կուրտը «Փոփոխվող այգիներ» կոչվող սեմինարի ընթացքում Թբիլիսիում լուսաբանեց կերպարվեստի կարևորությունը կենսակայունության վրա հիմնված կրթության համար և կոչ արեց

die Lehrenden, den Künstler in sich selber und in den Schülerinnen und Schülern zu entdecken und so die Mitmenschen zu befähigen und zu berufen, den notwendigen Wandel zu einer lebensfördernden Welt mitzugestalten.

Prof. Dr. Steffen Roth schließlich nutzte sein Seminar „Nachhaltigkeit und Wertpluralismus“ dazu, die Facetten des Begriffs „Nachhaltigkeit“ in einer pluralistischen Gesellschaft zu diskutieren und Interessenkonflikte und Widersprüche im Zuge einer nachhaltigen Entwicklung deutlich zu machen. Ins Zentrum des nie endenden Auflösungsprozesses dieser Widersprüche rückte bald eine lebendige Zivilgesellschaft, deren Nährboden und Basis die Lehrerinnen und Lehrer in den Schulen des Südkaukasus heute legen.

Die zweite Phase richtete sich dann an die Schülerinnen und Schüler, die, angeleitet von ihren Lehrerinnen und Lehrern, **Projektmöglichkeiten an ihren Schulen eruieren, planen und schließlich durchführen sollten**. Dabei wurden die Schulen inhaltlich und organisatorisch vom Nachhaltigkeitsbüro im Goethe-Institut und außerdem durch einen Besuch junger Studierender der Agrar- und Umweltpädagogik aus Wien unterstützt. Insbesondere dieser Besuch der Studierenden erwies sich als große Bereicherung für beide Seiten. Abschließend finden sich zahlreiche Anregungen aus den Seminaren und dem Austausch in den Projektberichten, die Bestandteil dieser Publikation sind, wieder.

Die dritte und letzte Phase zielte schließlich auf eine breitere Öffentlichkeit ab, die im Rahmen der Auftakt- und Abschlusskonferenz und zahlreicher weiterer öffentlicher Veranstaltungen auf der einen Seite für die Belange einer nachhaltigen Entwicklung und Bildung, auf der anderen Seite für die Fremdsprache Deutsch als „Ideengenerator und -motor“ aufmerksam machen sollte.

Wir sind für die Zeit mit „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ – Ihre Mitarbeit, Ihr Interesse, Ihr Engagement – sehr dankbar. Und wir hoffen, dass etwas bleibt. Nicht nur das Handbuch „Vernetzt für Nachhaltigkeit“.

Ihre

Gerlinde Massoudi
Stellv. Institutsleiterin und Leiterin der Sprachabteilung

Gvantsa Khintibidze & Eike Pockrandt
Projektleitung

ուսուցիչներին բացահայտել իրենց և աշակերտների մեջ թաքնված արվեստագետին և դրանով իսկ շրջապատող մարդկանց ոգևորել անհրաժեշտ փոփոխություններ կատարելու համար՝ ավելի լավ աշխարհ ստեղծելու նպատակով:

Եվ վերջապես, **պրոֆեսոր Շտեֆան Ռոթն իր «Կենսակայունությունը և արժեքների պայտալիզմը»** սեմինարի միջոցով փորձեց քննարկել «կենսակայունություն» հասկացության ասպեկտները պայտալիստական հասարակությունում և ցույց տալ շահերի բախումներն ու հակասությունները կենսակայուն զարգացման ընթացքում: Այդ հակասությունների հաղթահարման երբեք չավարտվող գործընթացի կենտրոնում շուտով հայտնվեց կենդանի քաղաքացիական հասարակությունը, ինչի համար այսօր արդեն պարարտ հող են նախապատրաստում Հարավային Կովկասի դպրոցների ուսուցիչները:

Երկրորդ փուլը վերաբերում էր աշակերտներին, ովքեր ուսուցիչների ղեկավարությամբ իրենց դպրոցներում պետք է նախագծերի իրականացման հնարավորություններ գտնեին, պլանավորեին դրանք և վերջապես կյանքի կոչեին: Ընդ որում այդ դպրոցները բովանդակային և կազմակերպչական առումով մեծ աջակցություն են ստացել Գյոթեի անվան ինստիտուտին կից «Կենսակայուն զարգացման» գրասենյակի կողմից, ինչպես նաև Վիեննայի գյուղատնտեսական և բնապահպանական մանկավարժության ինստիտուտի ուսանողների այցի միջոցով: Հատկապես ուսանողների այդ այցը մեծ ձեռքբերում էր երկու կողմերի համար էլ, և հարկ է նշել, որ սեմինարների ընթացքում հնչած բազմաթիվ առաջարկներ հայտնվել են նախագծերի հաշվետվություններում և դարձել են այս հրատարակման բաղկացուցիչ մասը:

Երրորդ և վերջին փուլն ուղղված էր լայն հանրությանը, որը բացման և փակման կոնֆերանսների և բազմաթիվ այլ հանրային միջոցառումների շրջանակներում մի կողմից պետք է ուշադրություն դարձներ կենսակայուն զարգացման և կրթության կարիքների վրա, իսկ մյուս կողմից շեշտը դներ գերմաներեն լեզվի ուսուցման վրա՝ որպես «գաղափարների գեներատոր և շարժիչ»:

Մենք խորապես շնորհակալ ենք Ձեզ «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի իրականացման ընթացքում Ձեր համագործակցության, ցուցաբերած հետաքրքրության և ներգրավվածության համար: Հուսով ենք, որ այս՝ «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» ձեռնարկից բացի էլի ինչ-որ բան կմնա:

Ձեր

Գերլինդե Մասսուդի
Գյոթեի անվան ինստիտուտի փոխտնօրեն, լեզվի ուսուցման բաժնի վարիչ

Գվանցա Խինթիբիձե և Այքե Փոքրանդթ
Նախագծի ղեկավարներ

NACHHALTIGE ENTWICKLUNG

ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

STEFAN SCHLEICHER

GEMEINSAM DAS GUTE LEBEN SUCHEN

Das ist die Herausforderung für jede/n von uns: Ein Leben so zu führen, dass wir es als gut und geglückt bezeichnen können. Fast niemand kann dies von sich behaupten und es gibt immer mehr Anzeichen dafür, dass solches Bemühen immer schwieriger zu werden scheint: In den Industriestaaten nimmt der Anteil der Armut zu; die damit verbundenen sozialen Konflikte steigen an; der Zustand von Wasser, Luft und Boden signalisiert, dass unser gegenwärtiger Wirtschaftsstil eigentlich nicht globalisierungswürdig ist.

WARUM WIR UNS AUF DIE SUCHE BEGEBEN SOLLEN

Es gibt deshalb viele Gründe, unseren Lebens- und Wirtschaftsstil zu überdenken. Das betrifft an erster Stelle jene Staaten, die nach den Indikatoren des Einkommens zu den reichsten zählen. Das betrifft aber vielmehr noch jene Länder, die sich einer fundamentalen Änderung in ihren wirtschaftlichen Strukturen aussetzen und zum scheinbaren Reichtum der alten Industriestaaten aufschließen wollen.

Von den USA bis China, von Marokko bis Indien und von Österreich bis Georgien stellt sich neu diese Frage: Wie soll eine Wirtschaft aussehen, die ein gutes Leben unterstützt? Dazu wurden und werden noch immer schnelle und, wie sich bald herausstellt, verkürzte Antworten gegeben. Vor allem die Empfehlung, möglichst schnell die Wirtschaft den Entscheidungen der Märkte zu überlassen. Inzwischen realisieren wir, dass diese Märkte sehr oft nicht fair sind, weil eben die wirtschaftlich Mächtigen nicht der Versuchung widerstehen können, ihre Macht gegenüber Politik und bis zu den Konsument/innen auch auszuspielen.

Die beste und ehrlichste Antwort für die Suche nach einem guten Leben ist somit die, dass wir die damit verbundenen Entscheidungen nicht irgendwohin delegieren können, am allerwenigsten in den Bereich der Politik. Bevor wir die vielleicht zu schnellen Antworten geben, einige Vorschläge, welche Fragen zu stellen wären.

WELCHE FRAGEN ZU STELLEN WÄREN WAS SOLL BLEIBEN?

Viele Erfahrungen in den als reich eingestuften Industriestaaten reflektieren Verluste. Verloren gegangen sind oft die guten sozialen Netze, die durch viel Solidarität im gesamten Umfeld geprägt sind, das den Alltag von privatem und beruflichem tätig sein ausmacht. Verloren gegangen ist oft die Integrität des Bauens, die über Jahrhunderte in den Dörfern und Städten bewusst gepflegt wurde. Verloren gegangen ist viel an Qualität in jenen Produkten, die wir wohl als Lebensmittel bezeichnen, die aber diese Etikettierung eigentlich nicht mehr verdienen.

ՇՏԵՑԱԼ ԵՎԱՅԻՆԵՐ

ՄԻԱՍԻՆ ՈՐՈՆԵՆՔ ԼԱՎ ԿՅԱՆՔԸ

Վարել այնպիսի կյանք, որ հնարավոր լինի այն բնութագրել որպես լավ ու երջանիկ. սա մարտահրավեր է մեզնից յուրաքանչյուրիս համար: Գրեթե ոչ ոք չի կարող պնդել դա իր մասին, և գնալով ավելի են շատանում այն նշանները, որ նման ջանքերն ավելի ու ավելի դժվար են դառնում: Ձարգացած արդյունաբերական երկրներում աճում է աղքատությունը: Դրա հետ կապված սոցիալական բախումները խորանում են: ջրի, օդի և հողի վիճակը վկայում է այն մասին, որ մեր ներկայիս տնտեսական ոճը իրականում արժանի չէ գլոբալիզացման:

ԻՆՉՈՒ ՊԵՏՔ Է ԸՆՏՐԵՆՔ ՈՐՈՆՄԱՆ ՌԻՂԻՆ

Ելնելով վերոնշյալից՝ բազմաթիվ պատճառներ կան մեր կյանքն ու տնտեսական ոճը վերափոխելու համար: Դա վերաբերում է առաջին հերթին այն երկրներին, որոնք եկամտի ցուցանիշներով ամենահարուստների շարքում են: Սակայն սա էլ ավելի շատ վերաբերում է այն երկրներին, որոնք իրենց ենթարկում են արմատական փոփոխությունների՝ հատկապես տնտեսական կառուցվածքում և ցանկանում են բացվել զարգացած հին արդյունաբերական երկրների թվացյալ հարստության առջև: ԱՄՆ-ից մինչև Չինաստան, Մարոկկոյից մինչև Չնդկաստան, Ավստրիայից մինչև Վրաստան՝ ամենուր վերափոխաժողովում է այս հարցը. ինչպիսի՞ն պետք է լինի տնտեսությունը, որ կարողանա մեզ լավ կյանք ապահովել: Այս հարցին տվել են ու դեռևս տալիս են արագ, սակայն ինչպես շուտով կարողվի չափազանց կարճ պատասխան: Ամենից առաջ դա վերաբերում է այն առաջարկին, թե տնտեսությունն անհրաժեշտ է հնարավորինս արագ հարմարեցնել շուկաների որոշումներին: Այժմ մենք հասկանում ենք, որ այդ շուկաները հաճախ արդարացի չեն լինում, քանի որ նրանք, ովքեր տնտեսապես հզոր են, չեն կարող դիմակայել իրենց հզորությունն օգտագործելու գայթակղությանը՝ սկսած քաղաքականությունից, վերջացրած սպառողներով: Այսպիսով, լավ կյանք որոնողների համար լավագույն և ամենաազնիվ պատասխանը կլինի այն, որ այդ որոնման հետ կապված որոշումները հնարավոր չէ ուղարկել ինչ-որ մի տեղ, առավել ևս քաղաքականության ոլորտ: Նախքան արագ պատասխան տալը, կուզենայինք ներկայացնել որոշ առաջարկներ այն հարցերի շուրջ, որոնք արժե բարձրացնել:

ԻՆՉ ՀԱՐՑԵՐ ԱՐԺԵ ԲԱՐՁՐԱՑՆԵԼ ԻՆՉՈՒ ՊԵՏՔ Է ՄՆԱ

Հարուստ, զարգացած արդյունաբերական երկրների փորձը ցույց է տալիս, որ շատ դեպքերում լինում են կորուստներ: Կորում են սոցիալական լավ կապերը, որոնք աչքի են ընկնում շրջապատի նկատմամբ համերաշխության բարձր մակարդակով: Այն շրջապատի, որն ըստ էության ձևավորում է առօրյա անձնական և մասնագիտական կյանքը: Հաճախ կորում է նաև ծարտարապետության ամբողջականությունը, որը գյուղերում ու քաղաքներում դարեր շարունակ գիտակցաբար պահպանվել ու խնամվել է: Կորում է այն մթերքների որակը, որոնց մենք անվանում ենք սնունդ, որոնք սակայն այլևս սնունդ կոչվելու իրավունք չունեն:

Aus diesen Erfahrungen ist viel zu lernen. Die Wichtigkeit von solidarischen Handeln in unserer Gesellschaft ist wieder zu entdecken und in bewussten Gegensatz zu jener Ideologie zu stellen, die uns eine Gesellschaft des Eigennutzes und der Gier suggeriert. Was immer noch an kostbarer Bausubstanz aus der Vergangenheit vorhanden ist, verdient meist sorgfältig behütet zu werden und ist nicht den Abbruchmaschinen von Immobilienspekulanten auszuliefern. Nahrungsmittel sollen uns wirklich mit Leben erfüllen und nicht nur Kalorien anbieten. Das bedeutet den Abschied von vielen Praktiken der industriellen Landwirtschaft, die von belastender Chemie in den Böden bis zu der verheerenden Beigabe von Antibiotika in der Tierhaltung reicht.

WORAUF SOLLEN WIR BEDACHT NEHMEN?

Zu den gravierendsten Irrtümern in den Wirtschaften der als reich eingestuften Industrieländer zählen die Maße, mit denen wirtschaftlicher Erfolg gemessen wird. Auf der Ebene von Konsument/innen sind das die Maße des Einkommens, auf der Ebene der Unternehmungen sind wir auf Gewinne fokussiert und bei der Beurteilung der gesamten Wirtschaft starren wir gebannt auf das Maß des Brutto-Inlandsprodukts (BIP). Alle diese Maße verdienen weiter Aufmerksamkeit, sie sagen jedoch immer weniger über die Erfahrung von Wohlstand aus.

Viele Familien erkennen, dass sie sich wohl ein scheinbar akzeptables Einkommen beschaffen können, dass dieses Einkommen aber immer weniger ausreicht, um ihre Bedürfnisse zu erfüllen. In vielen Familien sind das die beispielsweise immer höher werdenden Kosten für Wohnen und für Mobilität, weil eben die Arbeitswege immer länger werden. Diesen Problemen zugrunde liegen eine unkontrollierte Verfügbarkeit von Boden und damit verbundene teure Folgen von spekulativen Immobiliengeschäften sowie eine schlechte Raumplanung, die eine bessere Abstimmung von Wohnen, Arbeiten und sonstigen Aktivitäten aus dem Blick verloren hat.

Gewinne scheinen das einzige Maß für die Entscheidungen in Unternehmungen geworden zu sein, genauer gesagt, immer höhere Gewinne ohne Rücksicht auf die damit verbundenen unerwünschten Folgen. Diese reichen von krank machenden Arbeitsbedingungen, hoher Unsicherheit über die Dauer eines Beschäftigungsverhältnisses bis zu Manipulationen in den Bilanzen, um den Aktionären noch Gewinne vorzutäuschen, wo eigentlich keine mehr zu finden sind. Eine besonders destruktive Rolle haben inzwischen die meisten Unternehmungen der Finanzwirtschaft eingenommen, die in der Gier nach Bilanzgewinnen den Schwerpunkt ihrer Geschäfte auf Praktiken verlegt haben, die am besten als Casino-Aktivitäten charakterisiert werden können.

Der gesamtwirtschaftliche Indikator Brutto-Inlandsprodukt ist deshalb brüchig geworden, weil er immer mehr Reparaturaufwendungen für die Bewältigung von Schäden in unserer Wirtschaft aufweist. Das sind beispielsweise aktuell immer

ելնելով այս փորձից՝ կարելի է շատ բան սովորել: Մեր հասարակությունում համերաշխ գործողությունների կարևորությունն անհրաժեշտ է վերաբացահայտել և գիտակցաբար հակադրել ներկայումս տարածված եսասիրության և ազահույսի գաղափարախոսությանը: Անհրաժեշտ է խնամքով պահպանել անցյալի արժեքավոր շինությունները, այլ ոչ թե հանձնել դրանք անշարժ գույքի սպեկուլյանտներին՝ քարուքանդ անելու համար: Սննդամթերքն իրականում պետք է մեզ կյանքով լցնի, այլ ոչ թե բտի կալորիաներով: Դա նշանակում է, որ մենք պետք է հրաժարվենք արդյունաբերական գյուղատնտեսության մեջ ընդունված բազմաթիվ պրակտիկաներից՝ սկսած հողը ծանրաբեռնող քիմիկատներից, վերջացրած անասնաբուծության բնագավառում հակաբիոտիկների օգտագործմամբ:

ԻՆՉ Է ԱՆՀՐԱԺԵՑ ՀԱՇՎԻ ԱՌՆԵԼ

Ձարգացած արդյունաբերական հարուստ երկրներում առավել լուրջ սխալումների թվին կարելի է դասել այն չափման միավորները, որոնցով չափում են տնտեսական հաջողությունը: Սպառողների մակարդակում դա եկամտների չափն է: Ձեռնարկությունների մակարդակում մենք կենտրոնանում ենք շահույթի վրա, իսկ ընդհանուր տնտեսության գնահատման ժամանակ մենք մեր հայացքը սևեռում ենք համախառն ներքին արդյունքի (ՀՆԱ) ցուցանիշի վրա: Բոլոր այս չափանիշներն իհարկե ուշադրության արժանի են, սակայն դրանք գնալով ավելի քիչ բան են ասում բարեկեցության մասին:

Ծատ ընտանիքներ ընդունում են, որ կարող են ունենալ կարծես թե ընդունելի եկամուտ, սակայն այդ եկամուտը գնալով ավելի ու ավելի քիչ կբավարարի նրանց կարիքները: Ծատ ընտանիքների համար դա, օրինակ, գնալով աճող բնակարանային և տրանսպորտային ծախսերն են, քանի որ աշխատանքի գնալու համար աշխատողները ստիպված են լինում ավելի երկար ճանապարհ կտրել: Այս խնդիրների պատճառը հողակտորների անկառավարելի բաշխվածությունն է և դրա հետ կապված անշարժ գույքի սպեկուլյանտի գործարքների թանկարժեք հետևանքներն են, ինչպես նաև տարածքի սխալ պլանավորումն է, ինչի արդյունքում աչքաթող է արվում բնակվելու, աշխատանքի և այլ տիպի գործունեության միջև ավելի խելամիտ համաձայնեցվածությունը: Ձեռնարկություններում որոշումներ կայացնելու համար շահույթը կարծես թե դարձել է միակ չափանիշը: Գնալով փորձ է արվում ավելացնել շահույթը՝ հաշվի չառնելով դրա հետ կապված անցանկալի հետևանքները: Առկա են աշխատանքի ախտաձին պայմաններ, աշխատանքային հարաբերությունների ժամկետների անորոշություն, կեղծվում են ընկերությունների հաշվեկշիռները՝ բաժնետերերի մոտ գոյություն չունեցող շահույթի իմիտացիա ստեղծելու նպատակով: Վերջին ժամանակներս հատկապես ավերիչ գործառույթ են վերցրել իրենց վրա ֆինանսական հատվածի ձեռնարկությունների մեծ մասը, որոնք հաշվեկշռային շահույթների ազահույսից անցել են այնպիսի պրակտիկաների, որոնց ավելի շուտ կարելի է բնութագրել որպես խաղատան գործունեություն: Մակրոտնտեսական ցուցանիշը՝ համախառն ներքին արդյունքը, այն պատճառով է անկայուն դարձել, որ գնալով ավելի շատ ծախսեր է պահանջում մեր տնտեսության մեջ վնասների հետևանքների վերացման համար: Դրա օրինակ են ներկայումս գնալով

höhere Ausgaben für die innere und äußere Sicherheit, weil eben viel Sozialkapital mit der Qualität Vertrauen verloren gegangen ist. Das sind aber auch immer mehr Aufwendungen zur Kompensation von Schäden, beispielsweise Ausgaben für Gesundheit, weil uns Nahrungsmittel, Arbeitsbedingungen und sehr oft auch die Verschmutzung von Luft und Wasser krank machen.

WAS DESHALB ZU TUN WÄRE

An erster Stelle ist daran zu erinnern, dass jeder einzelne von uns sich diesen Fragen stellen soll, und dass wir uns Mut machen sollen, nach gemeinsamen Antworten zu suchen. Niemand soll sich von der Beantwortung mit dem Hinweis ausschließen lassen, dass dafür mehr Kompetenz notwendig wäre. Weder Manager/innen noch Politiker/innen, aber auch nicht Professor/innen an Universitäten haben für eine zufriedenstellende Antwort auf diese Fragen bessere Voraussetzungen. Es gibt sogar Gründe, gerade diesen Personen mit einer besonderen Vorsicht zu begegnen, weil sie sehr oft nicht offen gelegte Interessen vertreten.

Das soll jedoch nicht bedeuten, dass wir die Entwicklung von Kompetenzen vernachlässigen dürfen. Vom Kindergarten bis zu den Einrichtungen für Senioren/innen wird die Tugend nach einem lebensbegleitenden Lernen nie aufzugeben sein. Welche Inhalte dieses Lernen haben soll, darüber wird permanent von jedem/r einzelnen von uns nachzudenken sein. Auch das dürfen wir nicht irgendwohin auslagern.

Univ. Prof. emer. Dr. Stefan P. Schleicher

vom Wegener Center für Klima und globalen Wandel der Universität Graz beschäftigt sich mit Konzepten für zukunftsfähige Wirtschaftsstrukturen, vor allem in den Bereichen Energie und Klima. Forschung und Lehre führten ihn an die Universität in Bonn, die Universität Pennsylvania und die Stanford Universität. Am Österreichischen Institut für Wirtschaftsforschung in Wien ist er Konsulent. Er ist Co-Autor des 4. Assessment Reports des IPCC und im Rahmen der EU in die Energie- und Klimapolitik involviert. Aktuelle Forschungsprojekte sind Perspektiven für die Transformation des österreichischen Energiesystems zur Erreichung von nachhaltigen Strukturen bis 2050 und ein Aktionsplans zur Förderung erneuerbarer Energien.

աճող ծախսերը, որոնք արվում են ներքին և արտաքին անվտանգության ապահովման համար, քանի որ որակի ու վստահության հետ մեկտեղ նաև շատ սոցիալական կապիտալ է անհետացել: Այդպիսին են համարվում սակայն նաև վնասի փոխհատուցման անընդհատ աճող ծախսերը, օրինակ՝ առողջապահության բնագավառում, քանի որ սնունդը, աշխատանքի պայմանները և հաճախ նաև օդի ու ջրի աղտոտվածությունը զանազան հիվանդությունների պատճառ են դառնում:

ԻՆՉ Է ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԴՐԱ ՀԱՄԱՐ ԱՆԵԼ

Առաջին հերթին անհրաժեշտ է հիշել, որ մեզանից յուրաքանչյուրը պետք է իր առջև դնի այս հարցերը, և մենք բոլորս միասին պետք է մեր մեջ ուժ գտնենք՝ համընդհանուր պատասխաններ որոնելու համար: Ոչ ոք չպետք է խուսափի պատասխաններից՝ պատճառաբանելով, թե որա համար ավելի շատ հմտություն է հարկավոր: Ոչ կառավարիչները, ոչ քաղաքական գործիչները, ոչ համալսարանական պրոֆեսորները այդ հարցերի բավարար պատասխաններ տալու համար ավելի լավ նախապայմաններ չունեն: Նույնիսկ պատճառներ կան՝ այդ մարդկանց նկատմամբ հատուկ զգուշավորություն ցուցաբերելու համար, քանի որ հաճախ նրանք ներկայացնում են քողարկված շահեր:

Դա չի նշանակում, որ մենք պետք է անտեսենք հմտությունների զարգացումը: Մանկապարտեզից մինչև ծերանոց երբեք չի կարելի հրաժարվել ցկյանս կրթությունից: Թե ինչ սովորել, յուրաքանչյուրը պետք է ինքնուրույն որոշի: Այս հարցի լուծումը չպետք է դրվի մեկ ուրիշի ուսերին:

Պրոֆեսոր դր. Շտեֆան Պ. Շլայխեր

աշխատում է Գրացի Համալսարանի Վեգեների անվան Կլիմայի և գլոբալ փոփոխությունների կենտրոնում, զբաղվում է կայուն տնտեսական կառույցների հայեցակարգերով, առաջին հերթին էներգետիկայի և կլիմայի բնագավառում: Գիտամանկավարժական գործունեությունը նրան բերել է Բոննի, Փենսիլվանիայի և Ստենֆորդի համալսարաններ: Վիեննայի Տնտեսական հետազոտությունների ավստրիական ինստիտուտում աշխատում է որպես խորհրդատու: Նա նաև IPCC-ի 4-րդ վերլուծական հաշվետվության համահեղինակներից է, ինչպես նաև ԵՄ շրջանակներում ներգրավված է էներգետիկ և կլիմային վերաբերող քաղաքականության մեջ: Ընթացիկ հետազոտական նախագծերը վերաբերում են Ավստրիայի էներգետիկ համակարգի տրանսֆորմացիայի հեռանկարներին՝ մինչև 2050 թիվը կենսակայուն կառուցվածքների ստեղծման համար, ինչպես նաև վերականգնվող էներգիայի զարգացմանն ուղղված գործողությունների պլանի մշակմանը:

FRANK HOLZFÖRSTER

DIE ERDE LESEN LERNEN – EIN WEG ZUR ENTWICKLUNG VON KOMPETENZEN FÜR EINE NACHHALTIGE ENTWICKLUNG

Nachhaltige Entwicklung denkt generationenübergreifend, in langen Zeiträumen. Wenn künftige Generationen die gleichen Lebenschancen vorfinden sollen, müssen wir uns fragen, wie lange es braucht, bis gefährliche Abfälle abgebaut werden oder in welchen Zeiträumen Emissionen wieder gebunden werden. Die Geowissenschaften helfen uns bei diesem Denken.

Blicken wir auf die Welt vor etwa 250-300 Millionen Jahren. Die Erde sah anders aus als heute. Anstelle der fünf Kontinente existierte eine einzige riesige Landmasse – Pangäa. Sie ist entstanden, weil die Kontinentalplatten sich bewegen, zusammengeschoben werden – wo sie zusammenstoßen, entstehen Gebirge. Eine solche ehemalige Kollisionszone befindet sich heute in Deutschland. Und hier forscht und lehrt unsere Umweltstation.

1987 starteten die deutschen Geowissenschaftler/innen in Kooperation mit Wissenschaftler/innen aus 17 Ländern ein Forschungsprojekt, es entstand das derzeit tiefste jemals gebohrte Loch (9.101 m). Heute versteht man mit Hilfe dieser Bohrung, wie die kontinentale Erdkruste aufgebaut ist, die feste, aber nur sehr dünne, oberste Schicht unseres Planeten Erde, die Schicht, auf der und von der alle Menschen leben. Davon zu erzählen ist Aufgabe des Umweltbildungszentrums, mit dem Ziel, jene Kompetenzen der Menschen zu fördern, die Voraussetzung für ein nachhaltiges Leben sind. Einige dieser Kompetenzen hat Gerhard de Haan als Gestaltungskompetenzen definiert. (Siehe in den folgenden Abschnitten). Zu diesen Kompetenzen werden von unserer Einrichtung unterschiedliche Lernprogramme für alle Altersgruppen angeboten, welche die Neugier auf die dynamischen Prozesse unseres Heimatplaneten Erde und ihre Auswirkungen auf das Leben der Menschen wecken sollen.

ՖՐԱՆԿ ՀՈԼՑՖՅՈՐՍՏԵՐ

ՍՈՎՈՐԵՆՔ ՀԱՍԿԱՆԱԼ ԵՐԿՐԻՆ – ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿ՝ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ՀԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կենսակայուն զարգացումը երկարաժամկետ երևույթ է, որը կարող է տևել մի քանի սերունդներ: Եթե մենք ցանկանում ենք, որ ապագա սերունդները ունենան կենսական միևնույն հնարավորությունները, ապա մենք պետք է ինքներս մեզ հարցնենք, թե ինչքան ժամանակ է անհրաժեշտ վտանգավոր թափոնների չեզոքացման համար, կամ որքան ժամանակ է հարկավոր, որպեսզի արտանետումները լուծվեն: Երկրի մասին գիտությունները կօգնեն մեզ հասկանալ դա:

Հայացք գցենք աշխարհի վրա, որը գոյություն ուներ 250-300 միլիոն տարի առաջ: Երկրագունդն այլ տեսք ուներ, քան այսօր: Հինգ աշխարհամասերի փոխարեն կար մի մեծ ցամաքի զանգված՝ Պանգեան: Այն ժամանակ տեկտոնական սալերը շարժման մեջ էին, ինչի հետևանքով բախվում էին միմյանց հետ, և բախման տեղերում առաջացել են լեռնազանգվածներ: Այդպիսի բախման գոտիներից մեկն այժմ գտնվում է Գերմանիայում: Հենց այստեղ է աշխատում բնապահպանական իմ կայանը:

1987թ. գերմանացի գիտնականները՝ 17 երկրներից այլ գիտնականների հետ համագործակցելով, մի հետազոտական նախագիծ սկսեցին և հորատեցին մինչ այժմ գոյություն ունեցող ամենախոր անցքը (9101 մետր): Այսօր այդ անցքի օգնությամբ կարելի է հասկանալ, թե ինչպիսի կառուցվածք ունի երկրագնդի կոնտինենտալ կեղևը՝ մեր երկիր մոլորակի կարծր, սակայն շատ բարակ վերին շերտը, որի վրա և որի շնորհիվ ապրում են բոլոր մարդիկ: Բնապահպանական կրթության կենտրոնի խնդիրը այս մասին պատմել է՝ մարդկանց մեջ կենսակայուն կյանքի համար անհրաժեշտ հմտություններ զարգացնելու նպատակով: Այս հմտություններից որոշները Գերհարդ դե Հաանը բնորոշել է որպես ստեղծագործ հմտություններ (տես հաջորդող գլուխներում): Դրանց զարգացման համար մեր կենտրոնն առաջարկում է կրթական տարատեսակ ծրագրեր բոլոր տարիքային խմբերի համար: Այդ ծրագրերը պետք է հետաքրքրասիրություն արթնացնեն մեր հարազատ երկիր մոլորակի դինամիկ գործընթացների և մարդկանց կյանքի վրա դրանց ունեցած ազդեցության նկատմամբ:

Aktuell liegt der Schwerpunkt im Internationalen Jahr des Bodens auf dem „Boden in unserer Heimat“ und dem Faktor Mensch beim Klimawandel.

GEOLOGIE UND DEUTSCH IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT

Geologische Themen eignen sich auch für den Fremdsprachenunterricht – insbesondere weil sie globale Fragen berühren. Dazu gibt es sehr gute Grundlagentexte, die im Internet kostenlos zur Verfügung stehen (http://www.stmuu.bayern.de/umwelt/boden/lernort_geologie/index.htm). Deutschsprachige Wissenschaftsportale (z.B. www.scinexx.de) ergänzen das Angebot. Diese bieten allesamt eine relativ leicht verständliche Grundlage zum Lesen, Erörtern und Diskutieren im Deutschunterricht.

Verschiedene Schriftsteller haben sich in ihren Büchern mit geowissenschaftlichen Themen beschäftigt. Einerseits sind es verhältnismäßig einfache Zugänge für Jüngere, wie die „Erdgeschichten“ von Karin Schüppel oder „Von Steinen und Mäusen“ von Maja Bottazzi. Andererseits existieren auch schwierigere Romane für fortgeschrittene Schüler/innen. Das sind zum Beispiel der in seiner Zeit realitätsnahe Roman „Reise zum Mittelpunkt der Erde“ von Jules Verne, der fiktionale, aber von vielen geowissenschaftlich abgesicherten Ergebnissen gespickte Roman „Das Ölschieferskelett“ von Bernhard Kegel oder der wissenschaftlich absolut korrekte Umwelt-Thriller „Der Schwarm“ von Frank Schätzing. Gerade „Der Schwarm“ ist in weiten Teilen ein Feuerwerk der Umsetzung von Gestaltungskompetenzen als Schlüssel für eine nachhaltigere Lebensweise aller Menschen auf unserem Heimatplaneten.

Vor allem aber fördert Geologie das Denken in langen Zeiträumen, macht bewusst, dass wir von Rohstoffen leben, die sich in Millionen Jahren gebildet haben, und dass wir Verantwortung haben, dass künftige Generationen die Schönheit und die Schätze der Natur nutzen können.

Dr. Frank Holzförster

arbeitet in der Umweltstation GEO-Zentrum an der Kontinentalen Tiefbohrung KTB holzfoerster@geozentrum-ktb.de

թեմաներով և խորհել դրանց շուրջ: Ընդ որում մենք ուշադրություն ենք դարձնում կոնկրետ հարցերի վրա, օրինակ՝ նավթի արդյունահանման պատմությունը, ատոմային էներգետիկայից՝ որպես էներգիայի աղբյուր, հրաժարվելը կամ երկրի ընդերքից հումքի արդյունահանումը և օգտագործումը: Սակայն մենք անդրադառնում ենք նաև փիլիսոփայական հարցերին և արվեստագիտական մոտեցումներին, ինչպես, օրինակ, արվեստագետ Քրիստիան Ջեդեյի «Ջրույց քարերի հետ» արվեստագիտական նախագիծն է գրքի տեսքով: Ներկայումս երկիր մոլորակի միջազգային տարվա շրջանակներում ուշադրության կենտրոնում է «մեր հայրենիքի հողը» և մարդկային գործոնը կլիմայի փոփոխության մեջ:

ԵՐԿՐԱՔԱՆԱԿՆԵՐԻ ԵՎ ԳԵՐՄԱՆԵՐԵՆԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ

Երկրաբանական թեմաները նույնպես հարմար են օտար լեզուների դասավանդման համար, հատկապես այն պատճառով, որ դրանք գլոբալ հարցեր են շոշափում: Այս առումով բազմաթիվ լավ նյութեր կան, որոնք անվճար հասանելի են համացանցում (http://www.stmuu.bayern.de/umwelt/boden/lernort_geologie/index.htm): Գերմանալեզու գիտական կայքերը (օրինակ՝ www.scinexx.de) համալրում են առաջարկը: Այդ կայքերում կարելի է գտնել համեմատաբար թեթև տեքստեր ընթերցանության ու գերմաներենի դասերին ընթացող համար: Զանազան հեղինակներ իրենց գրքերում շոշափել են գեոֆիզիկական խնդիրներ: Մի կողմից, դրանք երիտասարդների համար համեմատաբար հեշտ ընթերցվող գրքերն են, ինչպիսիք են, օրինակ, Կարին Եյուպելի «Երկրի պատմությունները», կամ Մայա Բոտտազի «Քարերի ու մկների մասին» գիրքը: Մյուս կողմից, կան ավելի բարդ լեզվով գրված վեպեր առավել բանիմաց աշակերտների համար: Դա, օրինակ, իր ժամանակին իրատեսական համարվող Ժյուլ Վեռնի «Ճանապարհորդություն դեպի երկրի կենտրոն» վեպն է, Բերնհարդ Քեզելի մտացածիր, սակայն գիտականորեն ապացուցված բազմաթիվ արդյունքներով ի «Թերթաբարե կմախք» վեպն է կամ Ֆրանկ Ենտցինգի գիտական տեսանկյունից լիովին ճշգրիտ «Վտառ» բնապահպանական թրիլլերը: Հատկապես «Վտառը» շատ առումներով համարվում է ստեղծագործ հմտությունների կիրառման հրավառություն՝ որպես առավել կենսակայուն կենսակերպի բանալի մեր մոլորակի բոլոր մարդկանց համար: Սակայն երկրաբանությունն ամենից առաջ խթանում է երկրաբանական մտածողությունը, ստիպում է մեզ գիտակցել, որ ապրում ենք այն հումքի շնորհիվ, որը ստեղծվել է միլիոնավոր տարիների ընթացքում, և որ մեզ վրա է դրված ապագա սերունդների համար բնության գեղեցկությունից ու գանձերից օգտվելու հնարավորությունն ապահովելու պատասխանատվությունը:

Դր. Ֆրանկ Հոլցֆորստեր

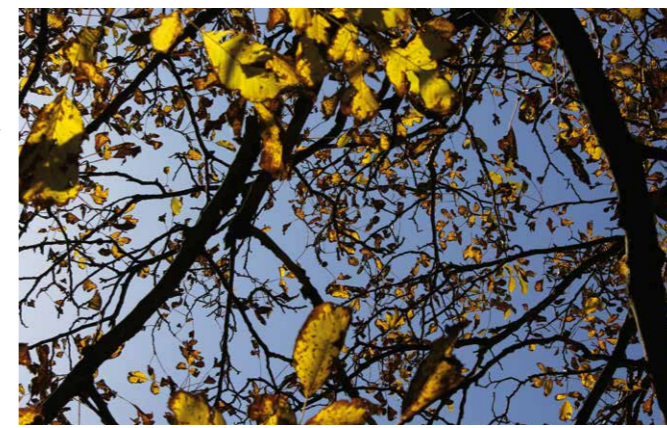
աշխատում է երկրաբանական կենտրոնի բնապահպանական կայանում, որը գտնվում է կոնտինենտալ ամենախորը հորատանցքի մոտ holzfoerster@geozentrum-ktb.de

KARLO AMIRGULASHVILI

NACHHALTIGE WALDBEWIRTSCHAFTUNG IN GEORGIEN

CHANCEN UND HERAUSFORDERUNGEN FÜR DIE SCHULE

Die Wälder Georgiens sind ein bedeutender Schatz. Sie bedecken mit 2.8 Millionen Hektar 40 Prozent der Landesfläche (zum Vergleich: Deutschland hat lediglich 30 Prozent Wald) und sind ganz überwiegend natürlichen Ursprungs. Sie sind wegen ihrer sehr unterschiedlichen und natürlichen Ausprägung auch aus internationaler Sicht ein „hot spot“ der biologischen Vielfalt (Biodiversität). Die derzeitige Regierung hat die Zuständigkeit für Waldfragen im Jahre 2013 vom Ministerium für Energie an das Umweltministerium verlagert. Hier gliedert sich der Forstbereich in die Abteilung für Forstpolitik, die Abteilung für Forstüberwachung und die Nationale Forstagentur. Auf der Basis des 2013 vom Parlament verabschiedeten Nationalen Waldkonzeptes wurde eine Reform des Forstsektors beschlossen. In Zukunft sind die Forstpolitik, die Bewirtschaftung der Wälder sowie deren Überwachung streng voneinander getrennt. Allen Betroffenen und Interessierten steht dieser Reformprozess partizipativ offen.

„Wald“ eignet sich in Georgien besonders gut als Anschauungs- und Schulungsobjekt für Bildung für eine nachhaltige Entwicklung. Auf der internationalen Umweltkonferenz in Rio de Janeiro im Jahre 1992 hat sich Georgien zusammen mit den meisten Staaten dieser Welt verpflichtet, das Aktionsprogramm für das 21. Jahrhundert, die Agenda 21, umzusetzen. Dieses strebt eine „Nachhaltige Entwicklung“ an, in der alle wichtigen Funktionen von Wäldern aufrechterhalten oder verbessert, und mit den ökologischen, sozialen und ökonomischen Bedürfnissen der Menschen harmonisiert werden sollen. In Georgien wachsen mehr als 90 Prozent der Wälder in (steilen) Berglagen. Sie erfüllen hier äußerst wichtige Schutzfunktionen gegen Bergrutsche, Lawinen, Erosion und Wasserabflüsse. Mannigfach nachwachsende Produkte der Wälder sind Lebens- und Erwerbsgrundlage der ländlichen Bevölkerung. Das sind Holzprodukte für Brennmaterial, Möbel und Hausbau. Aber, anders als in Deutschland, spielen Nicht-Holzprodukte mit über einhundert verschiedenen Arten auch eine große existenzhaltende Rolle. Hierzu gehören Kräuter, Medizinalpflanzen, Beeren, Pilze, Sträucher und anderes. Deren Vorkommen belegt die Natürlichkeit der Wälder. Diese

ԿԱՌՈ ԱՄԻՐԳՈՒՆԱՇՎԻԼԻ

ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ ԱՆՏԱՌՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԿԱՌՎԱՐՈՒՄԸ

ԴՊՐՈՑԻ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ՍԱՐՏԱՅՐԱԿԵՐՆԵՐԸ Վրաստանի անտառները մեր կարևորագույն հարստություններից են: Դրանք իրենց 2,8 մլն հեկտարով ծածկում են երկրի տարածքի 40%-ը (համեմատության համար՝ Գերմանիայում անտառները ընդամենը 30% են) և գերազանցապես բնական ծագում ունեն: Իրենց մեծ բազմազանության ու բնական ծագման շնորհիվ այստեղի անտառները ծանաչում են ստացել նաև միջազգային մակարդակով՝ ստանալով կենսաբանական բազմազանության «թեժ կետ» բնութագիրը:

Ներկայիս կառավարությունը անտառների հետ կապված հարցերի պատասխանատվությունը 2013թ. էներգետիկայի նախարարությունից փոխանցել է բնապահպանության նախարարությանը: Այստեղ անտառների վարչությունը բաղկացած է անտառային քաղաքականության բաժնից, անտառների հսկողության բաժնից և անտառտնտեսության ազգային գործակալությունից: 2013թ. խորհրդարանի կողմից ընդունված անտառների վերաբերյալ ազգային

հայեցակարգի հիման վրա որոշում ընդունվեց անտառների սեկտորում բարեփոխումներ իրականացնել: Ապագայում անտառտնտեսության քաղաքականությունը, անտառների կառավարումը և վերահսկումը իրարից կառանձնացվեն: Այս գործընթացում կարող են իրենց մասնակցությունն ունենալ բոլոր շահագրգիռ կողմերը: Վրաստանում «անտառը» հատկապես հարմար է կենսակայուն զարգացման կրթության բնագավառում ցուցադրական և կրթական օբյեկտ լինելու համար: 1992թ. Ռիո դե Ժանեյրոյի միջազգային բնապահպանական կոնֆերանսի ժամանակ Վրաստանը, աշխարհի երկրների մեծամասնության հետ միասին, իր վրա պարտավորություն վերցրեց իրականացնել 21-րդ դարի գործողությունների պլանը՝ «Օրակարգ 21»-ը: Դրան է ձգտում «կենսակայուն զարգացումը», որտեղ անտառների բոլոր կարևոր գործառնությունները պահպանվում են կամ բարելավվում են և համապատասխանում են մարդկանց բնապահպանական, սոցիալական և տնտեսական կարիքներին: Վրաստանում անտառների ավելի քան 90%-ն աճում է լեռների գաղափախ լանջերին: Այստեղ նրանք բացառիկ կարևոր գործառնություն են կատարում՝ սողանքներից, ձնահյուսներից, էրոզիաներից ու սելավներից պաշտպանության առումով: Անտառի վերականգնվող արտադրանքը գյուղական բնակչության գոյատևման հիմնական աղբյուրն է: Դա փայտանյութն է, որն օգտագործվում է ջեռուցման, կահույքի և շինարարության մեջ: Սակայն, ի տարբերություն Գերմանիայի, այստեղ ոչ փայտային արտադրանքը՝ հարյուրից

materiellen und immateriellen Werte der Wälder sind den Menschen Georgiens, zumindest der ländlichen Bevölkerung, noch bewusst und lieb. Bildungsbemühungen zu Wald und nachhaltiger Entwicklung können deshalb mit positiven Assoziationen und guten Lernerfolgen rechnen.

Nachhaltigkeit ist ein ethisches Prinzip mit dem Ziel, zukünftigen Generationen von Menschen sowie ihrer Mit- und Umwelt gleiche oder gar bessere Lebensbedingungen zu erhalten oder zu schaffen. Bezogen auf den Wald in Georgien hat das Umweltministerium hierfür in breiter öffentlicher Beteiligung ein neues Konzept der nachhaltigen Waldnutzung formuliert, dessen Inhalte Eingang in den Entwurf eines neuen Forstgesetzes gefunden haben. Das Waldkonzept berücksichtigt gleichzeitig die EU-Kriterien und Indikatoren für nachhaltige Waldnutzung. Es folgt inhaltlich fünf Prinzipien, nämlich denen der Ökologie, des Sozialen, der Ökonomie, der Multifunktionalität und der Transparenz.

Das ökologische Prinzip berücksichtigt, dass nur ökologische „Gesundheit“ auch optimale soziale und ökonomische Produktivität ermöglicht. Deshalb sollen die Wirtschaftswälder ganz nahe an den Strukturen von Naturwäldern gehalten und mit nur minimal störenden Eingriffen behandelt werden. **Das soziale Prinzip** bezieht die Bedürfnisse der Menschen, besonders in ländlichen Gegenden, ernsthaft in die Waldnutzung ein. Solche Waldleistungen sind z.B. Brennholz, Bauholz, Waldfrüchte, aber auch Schutz vor Erosion oder Möglichkeiten für Erholung und Tourismus sowie Arbeit und Einkommen durch den Wald.

Das ökonomische Prinzip richtet sich auf Herstellung, Ernte, Verkauf und Verarbeitung von Waldprodukten und -leistungen (Ökosystem-Dienstleistungen). Zum Vorteil Georgiens soll die Wertschöpfung bei der Verarbeitung von Waldprodukten weitgehend im Lande selbst bleiben. Die lokalen und regionalen Verbraucher und Bearbeiter sollen bevorzugt vor der internationalen Nachfrage beliefert werden.

Multifunktionalität zielt auf die Harmonisierung der unterschiedlichen Nachfragen im Lande und versteht Waldmanagement als integralen Bestandteil der nationalen nachhaltigen Entwicklung.

Transparenz schließlich soll sicherstellen, dass bei Waldaktivitäten Interessierte und Betroffene wirksam mit einbezogen werden, und die Prozesse von der Öffentlichkeit verfolgt werden können.

Dieses anspruchsvolle Programm braucht gut ausgebildete und motivierte Akteure. Für deren Qualifizierung werden gerade mit Unterstützung auch der Deutschen Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) und des Deutschen Akademischen Austauschdienstes (DAAD) Aus- und Fortbildungsmöglichkeiten geschaffen.

Allerdings, ohne ein allgemeines Bewusstsein und eine gewisse Begeisterung für Natur und Wälder in der Bevölkerung lässt sich eine anspruchsvolle Waldpolitik und -bewirtschaftung nicht zielkonform etablieren. Programme in der Forstabteilung des Ministeriums richten sich deshalb auf die Sen-

kung der materiellen und immateriellen Werte der Wälder sind den Menschen Georgiens, zumindest der ländlichen Bevölkerung, noch bewusst und lieb. Bildungsbemühungen zu Wald und nachhaltiger Entwicklung können deshalb mit positiven Assoziationen und guten Lernerfolgen rechnen.

Անտառների այդ նյութական և ոչ նյութական արժեքները Կրաստանի բնակիչները՝ առնվազն գյուղական բնակչությունը, դեռևս գնահատում և սիրում են: Այդ պատճառով, անտառների և կենսակայուն զարգացման բնագավառում կրթությանն ուղղված ջանքերի արդյունքում կարելի է դրական ասոցիացիաների և ուսուցման լավ արդյունքների հույս ունենալ:

Կենսակայունությունը էթիկական սկզբունք է, որը նպատակ ունի ապագա սերունդների և նրանց շրջապատի համար պահպանել կամ ստեղծել կյանքի միևնույն կամ նույնիսկ ավելի լավ պայմաններ: Կրաստանում անտառների հետ կապված Բնապահպանության նախարարությունը ձևակերպել է անտառների կենսակայուն օգտագործման նոր հայեցակարգ, որը մշակվել է հասարակության ակտիվ մասնակցությամբ: Այդ հայեցակարգի տարրերը ներառվել են անտառների օգտագործման մասին նոր օրենքի մեջ: Անտառների մասին հայեցակարգը միևնույն ժամանակ հաշվի է առնում եւ՛ չափանիշները և կենսակայուն անտառօգտագործման ցուցանիշները: Այն հետևում է հինգ սկզբունքներին, մասնավորապես՝ բնապահպանական, սոցիալական, տնտեսական, ինչպես նաև բազմաֆունկցիոնալության և թափանցիկության:

Բնապահպանական սկզբունքը ենթադրում է, որ միայն բնապահպանական «առողջությունն» է ի վիճակի ապահովել օպտիմալ սոցիալական և տնտեսական արտադրողականություն: Այդ պատճառով տնտեսական նպատակով աճեցված անտառները պետք է հնարավորինս մոտեցվեն բնական անտառների կառուցվածքին և հնարավորինս քիչ պետք է ենթարկվեն կողմնակի միջամտության:

Սոցիալական սկզբունքը լրջորեն կապում է հատկապես գյուղական համայնքներում ապրող մարդկանց պահանջմունքները անտառօգտագործման հետ: Անտառն, օրինակ, մատակարարում է վառելիքայտ, շինանյութ, հատապտուղներ, ինչպես նաև հանդիսանում է պաշտպանություն ընդդեմ էրոզիայի, կամ տրամադրում է հանգստի ու տուրիզմի հնարավորություններ, ապահովում է նաև անտառի հետ կապված աշխատանք ու եկամուտ:

Տնտեսական սկզբունքը վերաբերում է անտառային ապրանքների ու ծառայությունների (էկոհամակարգի վերաբերող ծառայությունների) արտադրությանն ու մատուցմանը, բերքահավաքին, վերամշակմանը և իրացմանը: Յոգուտ Կրաստանի որոշվել է, որ անտառանյութի վերամշակումից ստացված արտադրանքը հիմնականում պետք է մնա երկրի ներսում: Այդ արտադրանքի մատակարարման առումով նախապատվությունը պետք է տրվի տեղական և մարզային սպառողներին ու վերամշակողներին, ի տարբերություն միջազգային պահանջարկի:

Բազմաֆունկցիոնալությունն ուղղված է երկրում զանազան պահանջարկների ներդաշնակեցմանը, իսկ անտառօգտագործումը հասկացվում է որպես ազգային կենսակայուն զարգացման անբաժանելի բաղկացուցիչ մաս:

sibilisierung für Wald bei politischen Entscheidungsträgern, auf Beiträge in den Medien, Umweltbildung als Basiswissen an den Schulen, Schulen im Wald, Schülerpraktika im Wald, Waldkindergärten, Sonderveranstaltungen wie Sommercamps in schöner Natur oder Ausstellungen. Eine Aus- und Weiterbildungsstrategie Forst, verbunden mit einem Aus- und Weiterbildungszentrum Forst werden das professionelle Forstmanagement aufbauen und qualifizieren. Für das Anliegen, eine breite „Bildung für nachhaltige Entwicklung (BNE)“ zu sichern gibt es internationale Programme und Unterstützung. Gerade ist die UN-Dekade 2004-2015 der Bildung für nachhaltige Entwicklung abgelaufen. Als ein Ergebnis wurde 2014-2015 ein umfassender „Bildungsstandard BNE“ für Schulen entwickelt. Die Forstabteilung im Umweltministerium ist ein Ort von Ideen, die für Waldschutz und Waldnutzung werben, Freude am Wald generieren und Verantwortung für die Natur erzeugen, die Lebensgrundlage aller.

Karlo Amirgulashvili, *ist Leiter der Abteilung Forstpolitik im Ministerium für Umwelt und Schutz der Natürlichen Ressourcen (MoENRP) von Georgien*

Եվ վերջապես **թափանցիկությունը** ձգտում է ապահովել այս խնդրով հետաքրքրվող և շահագրգիռ մարդկանց արդյունավետ ներգրավվածությունը անտառային գործունեության մեջ և հասարակությանը գործընթացներին հետևելու հնարավորություն է տալիս:

Այս հավակնոտ ծրագիրը լավ պատրաստված և մոտիվացված մասնակիցների կարիք ունի: Նրանց պատրաստման համար ստեղծվում են կրթական և վերապատրաստման նոր հնարավորություններ՝ Գերմանիայի միջազգային համագործակցության ընկերության (GIZ) և Գերմանական ակադեմիական փոխանակման ծառայության (DAAD) աջակցությամբ: Այնուամենայնիվ, առանց բնության և անտառների հանդեպ բնակչության ընդհանրական գիտակցության և որոշակի էստիմիացման անտառային քաղաքականությունն ու անտառօգտագործումը չեն կարող նպատակային իրականացվել: Այդ պատճառով բնապահպանության նախարարության անտառտնտեսության ղեկավարման մեթոդները

ուղղված են այս հարցերով զբաղվող քաղաքական գործիչների ակտիվացմանը, զանգվածային լրատվամիջոցներում արձագանքներին, դպրոցներում բնապահպանական կրթությանը՝ որպես բազային գիտելիք, անտառային բաց դասերի, անտառային մանկապարտեզների, հատուկ միջոցառումների, օրինակ՝ գեղատեսիլ վայրերում ամառային ճամբարների կամ ցուցահանդեսների կազմակերպմանը: Անտառտնտեսության բնագավառում ուսուցման ռազմավարությունը՝ անտառտնտեսության ուսումնական կենտրոնի հետ համատեղ, կկրթեն ու կպատրաստեն այս ոլորտի արհեստավարժ մենեջերներ:

«Յանուն կենսակայուն զարգացման կրթության» (ԿԿԶ) մասշտաբայնությունն ապահովելու համար գոյություն ունեն միջազգային ծրագրեր և աջակցման միջոցառումներ: Վերջերս ավարտվեց ՄԱԿ-ի 2004-2015թթ համուն կենսակայուն զարգացման կրթության տասնամյակը: Դրա արդյունքը եղավ դպրոցների համար մշակված «ԿԿԶ կրթական ստանդարտը»: Բնապահպանության նախարարության անտառտնտեսության ղեկավարման տնտեսական հանդիսանում է այնպիսի գաղափարների մշակման մի վայր, որոնք նպաստում են անտառների պաշտպանությանն ու անտառօգտագործմանը, որոնք սեր են առաջացնում անտառների նկատմամբ և պատասխանատվություն՝ բնության նկատմամբ, ինչը կազմում է մեր բոլորիս կյանքի հիմքը:

Կառու Ամիրգուլաշվիլի, *Կրաստանի բնապահպանության և բնական ռեսուրսների պահպանության նախարարության անտառային քաղաքականության բաժնի ղեկավար:*

PATI RAMISHVILI

PROJEKTORIENTIERTES LERNEN IM FREMDSPRACHLICHEN DEUTSCHUNTERRICHT

Das Projekt „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ setzt sich zum Ziel, Deutsch- und Fachunterricht miteinander zu verbinden, aus diesem Blickwinkel Schulprojekte zu fördern und dadurch das Bewusstsein der Schüler/innen zu nachhaltigen Themen, wie Umwelt, Ökologie, Ökonomie etc. zu erhöhen.

Die Beschäftigung mit Projekten im Fremdsprachenunterricht ist nichts Neues. Sie begleitete die Fremdsprachendidaktik seit Ende der Siebzigerjahre des 20. Jahrhunderts. Ausschlaggebend für die Projektarbeit war die fremdsprachliche Handlungsfähigkeit außerhalb des Klassenzimmers. Der traditionelle Klassenraum musste neu gedacht werden. Eine erweiterte Raumkonzeption für die Entwicklung fremdsprachlicher Handlungsfähigkeit bedarf eines fachübergreifenden Sprachkonzepts (vgl. Legutke 2007: 262). Das Lernen wird durch eine handelnde, verschiedene Fertigkeiten integrierende Auseinandersetzung mit komplexen Situationen begünstigt. Das Augenmerk beim projektorientierten Lernen wird auf die praktische Erfahrung gelegt, die in eigenverantwortlich gestalteten Problemlösungs- oder Aushandlungsprozessen gewonnen wird (vgl. Schart 2010: 1172).

Aus den erwähnten Überlegungen gehen die wesentlichen Merkmale der Projektarbeit (vgl. Funk 2014: 130-131) hervor, die die Grundlage methodischer Entscheidungen für das projektorientierte Lernen in der modernen Fremdsprachendidaktik bilden.

MERKMALE VON PROJEKTEN (VGL. FUNK 2004: 130-131) Öffnung nach außen

Im projektorientierten Unterricht bekommen die Lernenden die Möglichkeiten den Klassenraum zu verlassen und außerhalb der Schule Erfahrungen zu sammeln. Darüber hinaus können auch Sprecher der Zweitsprache in den Unterricht einbezogen werden. Diese Art des Unterrichtens ermöglicht den Lernenden die fremdsprachige Wirklichkeit selbst zu erkunden und zu erfahren.

ՊԱՏԻ ՌԱՄԻՇՎԻԼԻ

ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ՎՐԱ ՀԻՄՆՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԵՐԵՆ ԼԵԶՎԻ ԴԱՍԵՐԻՆ

«Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագիծն իր առջև նպատակ է դրել համատեղել գերմաներեն լեզվի ուսուցումը առարկայական ուսուցման հետ, խրախուսել դպրոցական նախագծերը հենց այդ տեսանկյունից և դրանով իսկ բարձրացնել կենսակայուն զարգացմանն առնչվող (շրջակա միջավայր, բնապահպանություն, տնտեսություն և այլն) հարցերի վերաբերյալ դպրոցականների իրազեկվածության մակարդակը:

Օտար լեզուների դասավանդման բնագավառում նախագծերի վրա աշխատելը նոր երևույթ է: Այն ուղեկցել է օտար լեզվի դասավանդմանը սկսած 20-րդ դարի յոթանասունական թվերի վերջից: Նախագծային աշխատանքի համար ելակետ է հանդիսացել օտար լեզուն դասասենյակից դուրս օգտագործելու աշակերտների ունակությունը: Անհրաժեշտ էր վերաիմաստավորել ավանդական դասարան հասկացությունը: Օտար լեզվով շփվելու կարողության զարգացման համար տարածական ընդլայնված հայեցակարգին անհրաժեշտ էր միջառարկայական լեզվական

հայեցակարգ (տես Legutke 2007: 262): Ուսուցման գործընթացին օգնում է բարդ իրավիճակներում ձիշտ գործելու կարողությունը, որն իր մեջ է ներառում տարբեր հմտություններ: Նախագծային ուսուցման ժամանակ մեծ ուշադրություն է դարձվում գործնական փորձին, որը ձեռք է բերվում սեփական ուժերով որևէ խնդրի լուծման ընթացքում կամ բանակցային գործընթացի ժամանակ սեփական պատասխանատվությամբ վճիռ կայացնելիս (տես Schart 2010: 1172):

Վերոնշյալ նկատառումներից ելնելով (տես Funk, 2014: 130-131) կարելի է առանձնացնել նախագծային աշխատանքի հիմնական բնութագրերը, որոնք հիմք են հանդիսացել օտար լեզուների դասավանդման ներկայիս գործընթացներում նախագծերի վրա հիմնված ուսուցմանն ուղղված մեթոդական որոշումների համար:

ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ (ՏԵՍ. FUNK 2004: 130-131) Բացությունը

Նախագծերի վրա հիմնված ուսուցման ժամանակ սովորողներին հնարավորություն է տրվում լքել դասասենյակը՝ դպրոցի սահմաններից դուրս փորձ ձեռք բերելու նպատակով: Բացի

Alltags- und Wirklichkeitsbezug

Projektthemen und -inhalte müssen Bezug zu realen Lebenssituationen der Lernenden haben, damit sie sich mit Projektthemen identifizieren können. Das projektorientierte Lernen soll das sprachliche Handeln der Lernenden mit persönlichem Bezug ermöglichen.

Interkulturelle Orientierung

Durch ihren Wirklichkeitsbezug bieten Projekte die Möglichkeit, dass die Lernenden ihr Wissen und ihre Erfahrungen in den Projektunterricht einbringen und sich ausgehend vom Eigenen und Bekannten die fremde Sprache und Kultur erschließen.

Ganzheitliches Lernen

Projektorientiertes Lernen ist eine Unterrichtsform, die auf ganzheitliches Lernen abzielt, auf das Lernen mit allen Sinnen bzw. mit Kopf, Herz und Hand.

Prozessorientierung

Im Projektunterricht stehen die Lernenden im Vordergrund. Sie diskutieren über die Themen/Ideen, planen, besprechen und organisieren gemeinsam. Sie entwickeln Strategien zur Lösung von Aufgaben. Sie tauschen ihre Erfahrungen aus, lösen gemeinsam Probleme.

Produktorientierung

Am Ende jedes Projektes soll immer ein Produkt stehen, das vor der gesamten Lerngruppe, vor den Mitschüler/innen und vor den Eltern etc. präsentiert wird. Dabei ist eine entsprechende Präsentationsform von großer Bedeutung, die den Interessen, Fähigkeiten und Fertigkeiten der Beteiligten entsprechen soll.

Förderung der Lernerautonomie

Im projektorientierten Unterricht lernen die Schüler/innen ihre Arbeit selbst zu organisieren. Sie haben die Möglichkeit kreativ zu arbeiten und verschiedenen Lösungsmöglichkeiten auszuprobieren. Sie sammeln und evaluieren ihre Ergebnisse und lernen dabei, Aufgaben in selbstständiger und verantwortungsvoller Weise zu lösen.

Interaktionsorientierung

Die gemeinsame Arbeit an einem Projekt, wie z.B. Recherchearbeiten, Diskussion möglicher Problemlösungen etc. zieht nach sich, dass die fremde Sprache nicht nur Gegenstand im Unterricht, sondern auch Medium zur Aushandlung der Lösungen ist. So wird die Zielsprache zur Arbeitssprache, derer sich die Lernenden bedienen. (vgl. Funk 2004: 130-131)

այդ, դասին կարելի է ներգրավել երկրորդ լեզվի կրողների: Ուսուցման այս եղանակը թույլ է տալիս սովորողներին ինքնուրույն ուսումնասիրել և ծանոթանալ օտար լեզվի իրականությանը:

Կապը առօրյա կյանքի և իրականության հետ

Նախագծերի թեմաներն ու դրանց պարունակությունը պետք է կապ ունենան սովորողների կյանքի իրական իրավիճակների հետ, որպեսզի նրանք կարողանան իրենց տեսնել նախագծի թեմայի մեջ: Նախագծերի վրա հիմնված ուսուցումը սովորողների լեզվաբանական պահվածքի մեջ պետք է նաև ներառի անձնային ասպեկտը:

Միջնակության կողմնորոշումը

Ելնելով իրականության հետ ունեցած իր կապից՝ նախագծերը սովորողներին հնարավորություն են տալիս ներդնել իրենց գիտելիքներն ու փորձը նախագծային դասավանդման մեջ և ելնելով անհատապես ու լավ ծանոթ լինելու հանգամանքից՝ իր համար բացահայտել օտար լեզուն և մշակույթը:

Ամբողջական ուսուցում

Նախագծային ուսուցումը դասավանդման մի եղանակ է, որն ուղղված է ամբողջական ուսուցմանը՝ բոլոր զգայարանների օգնությամբ, գլխով ու սրտով:

Կողմնորոշումը դեպի գործընթացը

Նախագծային աշխատանքում սովորողները գտնվում են առաջին պլանում: Նրանք քննարկում են տարբեր հարցեր ու գաղափարներ, համատեղ ծրագրում են, կազմակերպում են, մշակում են խնդիրները լուծելու ռազմավարություններ, կիսվում են իրենց փորձով, համատեղ ուժերով լուծում են խնդիրներ:

Կողմնորոշումը դեպի արդյունքը

Յուրաքանչյուր նախագծի վերջում միշտ պետք է լինի կոնկրետ արդյունք, որը ներկայացվում է սովորողների ամբողջ խմբին, համարադասարանցիներին, ծնողներին և այլն: Ընդ որում մեծ նշանակություն ունի ներկայացման ձիշտ ձևը, որը պետք է համապատասխանի մասնակիցների շահերին, կարողություններին և հմտություններին:

Սովորողների ինքնուրույնության խրախուսումը

Նախագծերի վրա հիմնված ուսուցման ժամանակ մասնակիցները սովորում են իրենց աշխատանքն ինքնուրույն կազմակերպել: Նրանք հնարավորություն ունեն ստեղծագործաբար մտեմալ աշխատանքին և փորձել լուծման զանազան եղանակներ: Նրանք հավաքում և գնահատում են իրենց արդյունքները և այդ ընթացքում սովորում են խնդիրներ լուծել ինքնուրույն և անկախ:

Կողմնորոշումը դեպի փոխգործակցությունը

Նախագծի վրա համատեղ աշխատանքը՝ ինչպես, օրինակ, հետազոտական աշխատանքը, հնարավոր լուծումների քննարկումը և այլն, ենթադրում է, որ օտար լեզուն հանդիսանում է ոչ միայն դասավանդման առարկա, այլ նաև հնարավոր լուծումներ գտնելու բանակցային միջոց: Այսպես նպատակային լեզուն դառնում է աշխատանքային լեզու, որից օգտվում են սովորողները: (Stu Funk 2004: 130-131)

In den Fortbildungen des Goethe-Instituts wechseln sich die Methoden ständig ab - eine Anregung für den Fachunterricht an Schulen

Գյոթեի անվան ինստիտուտի վերապատրաստման ծրագրերում մեթոդները մշտապես փոխվում են, ինչը լավ ազդակ է դպրոցներում մասնագիտական դասավանդման համար

PHASEN DES PROJEKTUNTERRICHTS

Was die methodischen Verfahren betrifft, so sind die folgenden Aktionsphasen zu nennen, die zugleich ein grobes Ablaufschema von Projekten darstellen.

Einstieg	Ideensammlung Einigung auf das Thema
Planung	Bestimmung des gewünschten Produktes Festlegung der zu unternehmenden Schritte
Durchführung	Materialien- bzw. Informationensammlung Auswertung der Ergebnisse
Präsentation	Präsentationsform bestimmen Vorbereitung der Präsentation
Evaluation	Behandlung sprachlicher und inhaltlicher Defizite Schlussfolgerungen für nächste Projekte

ՆԱԽԱԳԾԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՓՈՒԼԵՐԸ

Ինչ վերաբերում է մեթոդական ընթացակարգին, հարկ է նշել գործողությունների հետևյալ փուլերը, որոնք միևնույն ժամանակ պատկերում են նախագծերի ընթացքի մոտավոր սխեման:

Սկիզբ	Գաղափարների հավաքում Համակարծրություն թեմայի շուրջ
Պլանավորում	Ցանկալի արդյունքի սահմանում Անհրաժեշտ քայլերի սահմանում
Իրականացում	Նյութերի կամ տեղեկատվության հավաքում Արդյունքների վերլուծություն
Ներկայացում	Ներկայացման ձևի սահմանում Ներկայացման նախապատրաստում
Գնահատում	Լեզվական և իմաստային թերությունների լրամշակում Հետևություններ հաջորդ նախագծերի համար

Nach: Winkler&Kaufmann 2008: 90

Աղբյուրը՝ Winkler&Kaufmann 2008: 90

Projektunterricht ist interdisziplinär zu verstehen. In diesem Zusammenhang gewinnt projektorientiertes Lernen auch im Rahmen des Projekts „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ an Bedeutung, denn u.a. die Merkmale wie Interdisziplinarität, Produkt- und Prozessorientierung stehen auch im erwähnten Projekt des Goethe-Instituts Georgien im Vordergrund.

Նախագծային դասավանդումը պահանջում է միջառարկայական ընկալում: Այս ենթատեքստում նախագծերի վրա հիմնված ուսուցումը նույնպես կարևորվում է «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի շրջանակներում, քանի որ այնպիսի բնութագրերը, ինչպիսիք են միջառարկայականությունը, ուղղվածությունը դեպի արդյունքը և գործընթացը նույնպես գտնվում են Վրաստանի Գյոթեի անվան ինստիտուտի վերոնշյալ նախագծի առաջին պլանում:

Literaturhinweise

Օգտագործված գրականություն

Funk, Hermann u.a. (2014): Aufgaben, Übungen, Interaktion. Deutsch Lehren Lernen. Einheit 4. München: Klett-Langenscheidt.

Funk, Hermann u.a. (2014): Aufgaben, Übungen, Interaktion. Deutsch Lehren Lernen. Einheit 4. München: Klett-Langenscheidt.

Legutke, Michael (2005): Projektunterricht. In: Bausch, Karl-Richard /Christ, Herbert/Krumm, Hans-Jürgen: Handbuch Fremdsprachenunterricht, 5. Auflage. Tübingen: Francke-Verlag. (259-263).

Legutke, Michael (2005): Projektunterricht. In: Bausch, Karl-Richard /Christ, Herbert/Krumm, Hans-Jürgen: Handbuch Fremdsprachenunterricht, 5. Auflage. Tübingen: Francke-Verlag. (259-263).

Schart, Michael (2010): Projektorientierung. In: Krumm, Hans-Jürgen/ Fandrych, Christian /Hufeisen, Britta / Riemer, Claudia: Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Ein internationales Handbuch. 2. Halbband. Berlin/New Yourk: Walter de Gruyter. (1172-1177).

Schart, Michael (2010): Projektorientierung. In: Krumm, Hans-Jürgen/ Fandrych, Christian /Hufeisen, Britta / Riemer, Claudia: Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Ein internationales Handbuch. 2. Halbband. Berlin/New Yourk: Walter de Gruyter. (1172-1177).

Winkler, Barbara&Kaufmann, Susan (2008): Projektarbeit im DaZ-Unterricht. In: Fortbildung für Kursleitende Deutsch als Zweitsprache. Band 3. Hueber Verlag. (70-99).

Winkler, Barbara&Kaufmann, Susan (2008): Projektarbeit im DaZ-Unterricht. In: Fortbildung für Kursleitende Deutsch als Zweitsprache. Band 3. Hueber Verlag. (70-99).

BILDUNG FÜR NACHHALTIGE ENTWICKLUNG

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՆՈՒՆ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ

WILLI LINDER

VON DER UMWELTBILDUNG ZUR BILDUNG FÜR NACHHALTIGE ENTWICKLUNG

Zu allen Zeiten haben sich Menschen über den Zustand der Natur, der Tier- und Pflanzenwelt Gedanken gemacht. Bereits in den 70er-Jahren des vorigen Jahrhunderts wollte Umwelterziehung nicht bloß über Umweltfragen informieren, sondern „ökologische Handlungskompetenzen“ vermitteln. Die Gemeinsamkeiten mit der nachhaltigen Entwicklung sind nicht zu übersehen.

UMWELTBILDUNG - DIE ANFÄNGE

Brunnen zu verunreinigen war im Mittelalter eine besonders schwere Straftat. Um 1335, vor fast 700 Jahren, wurde in Zürich das Fangen von Vögeln verboten, damit sie weiter schädliche Insekten vertilgen. Goethe forderte 1803 „Wenn der Naturforscher sein Recht einer freien Beschauung und Betrachtung behaupten will, so mache er sich zur Pflicht, die Rechte der Natur zu sichern ...“ Doch erst in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts wurde der Schutz der Natur und der Umwelt zu einem vorrangigen gesellschaftlichen Thema: Schwere Unfälle in Chemiefabriken und von Öltankern trugen ebenso dazu bei wie neue wissenschaftliche Erkenntnisse über die „Grenzen des Wachstums“ – so der Titel eines Buches. Die Einsicht verbreitete sich, dass technische Maßnahmen nicht ausreichen, die Natur und Umwelt zu erhalten, vielmehr ist Umdenken, ist Bildung erforderlich. Umweltbildung wurde vor etwa 40 Jahren zum gesellschaftlichen, zum politischen Thema.

Die erste Internationale Konferenz der UNESCO-Mitgliedsstaaten zur Umweltbildung fand 1977 in Tbilissi statt. Das Abschlussdokument dieser richtungweisenden Konferenz hält 41 bis heute gültige und wichtige Empfehlungen fest. Umweltbildung soll ihnen zu Folge nicht nur Wissen vermitteln, sondern auch sensibilisieren für Umweltprobleme, ganzheitliches, fächerübergreifendes Lernen fördern, der Aneignung praktischer Fähigkeiten dienen und zu einer Änderung von Einstellungen und Werthaltungen führen. Die Lernenden sollen befähigt und motiviert werden, sich im persönlichen Umfeld

ՎԻԼԼԻ ԼԻՆԴԵՐ

ԲՆԱՊԱՅՊԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՄԻՆՉԵՎ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ՅԱՆՈՒՆ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ

Համարյա թե բոլոր ժամանակներում մարդիկ մտորել են բնության՝ կենդանական ու բուսական աշխարհի վիճակի մասին: Անցած դարի 70-ական թվականներից սկսած բնապահպանական կրթությունն իր առջև խնդիր դրեց ոչ միայն զուտ տեղեկատվություն տրամադրել շրջակա միջավայրին վերաբերող հարցերի շուրջ, այլ նաև տալ «բնապահպանական գիտելիքներ, որոնք

հնարավոր կլինի կիրառել»: Կենսական զարգացման հետ ընդհանրությունն այստեղ հնարավոր է չհնկատել:

ԲՆԱՊԱՅՊԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ - ԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

Միջնադարում ջրհորի աղտոտումը առանձնակի ծանր հանցագործություն էր համարվում: 1335թ., մոտ 700 տարի առաջ, Ցյուրիխում արգելեցին թռչունների որսը, որպեսզի վերջիններս շարունակեին ոչնչացնել վնասատու միջատներին: 1803թ.

Գյոթեն հայտարարեց հետևյալը. «Եթե բնագետը ցանկանում է հաստատել բնությունն ազատ դիտարկելու և զննելու իր իրավունքը, ապա նա պետք է իր վրա պատասխանատվություն վերցնի ապահովել բնության իրավունքները...»: Սակայն ընդամենը 20-րդ դարի երկրորդ կեսին բնության և շրջակա միջավայրի պահպանությունը դարձավ առաջնահերթ հասարակական խնդիր: Քիմիական գործարաններում ու նավթային տանկերների ծանր վթարները նույնպես խթան

հանդիսացան դրան, ինչպես նաև «աճի սահմանների» (ինչպես որ գրքի վերնագիրն է) վերաբերյալ նոր գիտելիքները: Ի հայտ եկավ այն բանի գիտակցությունը, որ բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության համար տեխնիկական միջոցառումները բավարար չեն: Առավել կարևոր է վերահիմնարկումը, կրթությունը: Մոտ 40 տարի առաջ բնապահպանական կրթությունը դարձավ հասարակական, քաղաքական խնդիր: Բնապահպանական կրթության թեմայով ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի անդամ երկրների առաջին միջազգային կոնֆերանսը տեղի է ունեցել 1977թ. Թբիլիսիում: Այդ ուղեցուցային կոնֆերանսի եզրափակիչ փաստաթուղթը ներառում է 41 կարևոր խորհուրդներ, որոնք մինչ օրս արդիական են: Համաձայն դրանց, բնապահպանական

„Markt der Möglichkeiten“ im Innenhof des Goethe-Instituts Georgien

«Հնարավորությունների շուկան» Վրաստանի Գյոթեի անվան ինստիտուտի ետնաբակում

„Wenn der Naturforscher sein Recht einer freien Beschauung und Betrachtung behaupten will, so mache er sich zur Pflicht, die Rechte der Natur zu sichern ...“

Johann Wolfgang von Goethe

umweltschonend zu verhalten: Im Beruf auf Energiesparen oder Abfallvermeidung zu achten und sich in der Gesellschaft für Natur- und Umweltschutz einzusetzen. Dazu sollte Umweltbildung einerseits in allen Schulen verankert werden, andererseits sollten auch die Medien ihre gesellschaftliche Verantwortung wahrnehmen und über die Relevanz des Themas aufklären.

PRINZIPIEN DER UMWELTBILDUNG

In der Folge wurde in zahlreichen Ländern Umweltbildung in den Lehrplänen verankert, mit unterschiedlichen Schwerpunkten. Übereinstimmung besteht über folgende Prinzipien:

- Umweltbildung soll die Wertschätzung der Natur fördern: Dazu sollen Schüler/innen die Natur in ihrer Vielfalt und Schönheit kennen lernen, sie forschend entdecken. „Nur was man kennt, schützt man auch“ – so lässt sich die Überzeugung der Naturpädagogik zusammenfassen. Lehrausgänge, Besuche von Schutzgebieten, aber auch Umweltspiele im Freien zählen international zum Programm der Umweltbildung.
- Umweltbildung setzt Denken in Zusammenhängen voraus: Sie stellt Verbindungen her zwischen dem eigenen Handeln, den Auswirkungen auf die Umwelt sowie den gesellschaftlichen Faktoren. „Vernetztes Denken“ forderte der Kybernetiker und Umweltforscher Frederik Vester.
- Denken in Kreisläufen auch bei der Erzeugung von Produkten ist ein weiteres Anliegen. Die Autos der Zukunft müssen zu 100% wieder verwertbar sein, fordert etwa der Umweltchemiker Michael Braungart. Dieses Denken will gelernt, geübt werden.
- Von Beginn an war Umweltbildung handlungsorientiert: „Nicht bloß reden, sondern etwas tun“ war das Ziel. Viele Aktivitäten in den Schulen folgen diesem Grundsatz: Abfalltrennung, Wasser sparen, einen Gemüsegarten anlegen oder im Park bei einer Reinigungsaktion mitzumachen sind Beispiele dafür.

Ziel der Umweltbildung ist die Handlungskompetenz, ist der Erwerb von Befähigungen auf der Basis von Kenntnissen und Einsichten, und die daraus resultierende Fähigkeit und Bereitschaft, umweltgerecht zu handeln.

KRITIK UND GRENZEN: IST UMWELTBILDUNG WIRKUNGSLOS?

Fast 40 Jahre später stellt sich die Frage, ob die Zielsetzungen erreicht wurden, ob Umweltbildung dazu beigetragen hat, die Umweltsituation zu verbessern. Tatsächlich gibt es viele Erfolge: Österreich etwa ist „Weltmeister“ im Abfalltrennen, Naturschutz hat einen großen Stellenwert, sechs Nationalparks wurden in den letzten Jahrzehnten eingerichtet. Dies zeigt, dass ein Bewusstseinswandel stattgefunden hat. Aber: Eine Trendwende ist nicht gelungen. Der Energieverbrauch steigt jedes Jahr weiter, der Verkehr nimmt zu, mehr Treibhausgase als je zuvor werden emittiert, die Vielfalt in

կրթությունը պետք է տա ոչ միայն գիտելիքներ, այլ պետք է նաև մարդկանց ընկալունակ դարձնի շրջակա միջավայրի խնդիրների նկատմամբ, պետք է խրախուսի միասնական, միջառարկայական ուսուցումը, պետք է ծառայի գործնական հմտությունների ձեռքբերմանը և հանգեցնի կարծրատիպերի ու արժեքների փոփոխմանը: Սովորողներին անհրաժեշտ է քաջալերել և մոտիվացնել, որպեսզի նրանք իրենց շրջապատում բնապահպանական վարքագիծ դրսևորեն, աշխատանքի ընթացքում ուշադրություն դարձնեն էներգիայի խնայողությանը և խտանափեն թափոնների առաջացումից, իսկ հասարակական պլանում հանդես գան բնության և շրջակա միջավայրի պաշտպանության դիրքերից: Դրա համար, մի կողմից բնապահպանական կրթությունն անհրաժեշտ է ներմուծել բոլոր դպրոցների ուսումնական ծրագրեր, մյուս կողմից էլ զանգվածային լրատվամիջոցները պետք է իրենց վրա պատասխանատվություն վերցնեն և բնակչության շրջանում լուսաբանեն թեմայի կարևորությունը:

ԲՆԱՊԱՅՊԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Արդյունքում, շատ երկրներում բնապահպանական կրթությունը ներմուծվեց դպրոցական ծրագրեր՝ տարբեր առաջնահերթ հարցերի բարձրացմամբ: Միաձայն ընդունվեցին հետևյալ սկզբունքները.

- Բնապահպանական կրթությունն օգնում է հասկանալ բնության արժեքավորությունը: Դրա համար աշակերտները պետք է ծանոթանան բնության հետ՝ իր ողջ բազմազանությամբ և գեղեցկությամբ, և բացահայտեն այն իրենց համար: «Միայն այն, ինչ ճանաչում ես՝ պաշտպանում ես»՝ այսպես կարելի է ընդհանրացնել բնապահպանական մանկավարժության սկզբունքը: Ուսումնական էջակուրսիսները, արգելոցներում կազմակերպած արշավները, ինչպես նաև բնության գրկում բնապահպանական խաղերը մտնում են բնապահպանական կրթության ծրագրի մեջ:
- Բնապահպանական կրթությունը ենթադրում է պատճառահետևանքային կապերի կատարողների մտածելակերպ: Այն կապ է հաստատում սեփական վարքի, շրջակա միջավայրի վրա դրա ազդեցության և հասարակական գործունեության միջև: «Միասնական մտածելակերպի» ոգեշնչող է հանդիսանում կիրթընտիկայի մասնագետ և շրջակա միջավայրի հետազոտող Ֆրեդերիկ Վեստերը:
- Հաջորդ կարևոր հարցը ցիկլերով մտածելն է, նաև որևէ բան արտադրելիս: Ապագայի ավտոմեքենաները 100%-ով պետք վերամշակելի լինեն՝ այսպես է պահանջում քիմիկոս Միխաել Բրաունգարդը: Նման մտածելակերպը պետք է սովորեցնել մարդկանց:
- Բնապահպանական կրթությունը ի սկզբանե ունի կողմնորոշում դեպի գործողությունը: Նպատակը «ոչ միայն խոսելն է, այլ նաև գործելը»: Այն, ինչ արվում է՝ այդ ուղղությամբ դպրոցներում, դրա մեծ մասը հետևում է այդ սկզբունքին: Դրա վառ օրինակն է թափոնների տեսակավորումը, ջրի խնայողությունը, բանջարանոցների ստեղծումը կամ էլ այգու մաքրման աշխատանքներին մասնակցելը: Բնապահպանական կրթության նպատակն է զարգացնել գործելու ունակությունը, գիտելիքների հիման վրա հմտությունների ձեռքբերումը և խնդրի ընկալումը, ինչպես նաև այստեղից բխող շրջակա միջավայրի հանդեպ արդար վերաբերվելու ունակությունն ու պատրաստակամությունը:

ԲՆԱՊԱՅՊԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ. ԱՐԴՅՈՐՔ ԲՆԱՊԱՅՊԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՆԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ Է:

LEHR- UND LERNARRANGEMENTS DER GRÜNEN PÄDAGOGIK

Für Nachhaltigkeit ist es besonders wichtig, dass Zusammenhänge sichtbar werden – zwischen den Erfahrungen der Lernenden und den Lerninhalten, zwischen lokalen Fragen und globalen Themen. Wichtig ist aber auch, dass Lernen selbst nachhaltig ist, es zur Entwicklung der Jugendlichen beiträgt. Nachhaltigkeit hat daher im Deutschen eine doppelte Bedeutung: Eine im Sinn von zukunftsfähig, die andere im Sinne von dauerhaft.

Wir haben ein Schema entwickelt – wie wir vorgehen können, damit wir einen langfristigen Lernerfolg erzielen: Das didaktische Modell der Grünen Pädagogik, bestehend aus den folgenden fünf Elementen:

- Konfrontation: Am Beginn sollte eine interessante Frage stehen! Eine, die uns betrifft. Die zum Nachdenken auffordert. Die bei Schülerinnen und Schülern Neugierde weckt auf das Thema. Wichtig: Hier sollten Fragen entstehen.
- Recherche, Problemanalyse: Diese Analyse sollte durch und mit den Lernenden durchgeführt werden. Sie sollten selbst ihre Vorschläge, ihre Sichtweisen einbringen.
- Intervention: Kritische Fragen durch die Lehrenden und neue Sichtweisen dürfen provozieren.
- Interaktion, Handeln: Angesichts der Widersprüche, was können wir tun? Hier werden Lösungen erarbeitet.
- Reflexion: Am Ende ist es ganz wichtig, nochmals zu überlegen: Was haben wir gemacht? Wie hat es uns verändert? Was können wir anderen darüber erzählen? Wie können wir weitermachen?

այստեղ քաջալերի: Քաջություն մեզ տալիս է ինքը բնությունը, նրա գեղեցկությունը, նրա բազմազանությունը: Այդ պատճառով պարապմունքների ժամանակ բնության հետ հանդիպումը հանդիսանում է այդ քաջալերման մի մասը: Մեր մեջ քաջություն սերմանում են նաև լավ պատմությունները և վերջապես ակտիվ գործելու հնարավորությունները: Աղբի հավաքման ակցիան նույնպես կարող է հույս ներշնչել, և եթե այնպիսի զգացողություն է առաջանում, որ ինքը կարող ես ինչ-որ բան անել, հուսահատությունը նահանջում է:

ԿԱՆԱՉ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒՅՑԱՆ ՌԻՍՈՒՑԱՆՈՂ ԵՎ ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Կենսակայունության համար հատկապես կարևոր է տեսանելի դարձնել սովորողների փորձառության և ուսումնական նյութի բովանդակության, տեղական և գլոբալ հարցերի միջև կապերը: Կարևոր է նաև, որ ուսուցումը հենց իրենով լինի կենսակայուն և խթանի երիտասարդության զարգացմանը: Այդ պատճառով գերմաներեն լեզվում կենսակայունություն (Nachhaltigkeit) բառն ունի երկակի իմաստ՝ մի կողմից այն նշանակում է կայունություն, մյուս կողմից շարունակականություն:

Մենք մի սխեմա ենք մշակել, թե ինչպես է պետք գործել՝ ուսուցման բնագավառում տևական հաջողության հասնելու համար: Կանաչ մանկավարժության դիդակտիկ մոդելը բաղկացած է հետևյալ հինգ տարրերից.

- Առձակատում. սկզբում անհրաժեշտ է հետաքրքիր հարցադրում անել: Այնպիսի մի հարց, որը վերաբերի բոլորիս և ստիպի մեզ մտածել: Հարց, որն աշակերտների մոտ հետաքրքրասիրություն կարթնացնի: Կարևորն այն է, որ հենց այստեղ հարցեր ծագեն:
- Ուսումնասիրություն, խնդրի վերլուծություն. այս վերլուծությունը պետք է անցկացվի սովորողների օգնությամբ և մասնակցությամբ: Նրանք հենց իրենք պետք է առաջարկեն իրենց առաջարկներն ու տեսակետները:
- Միջամտում. ուսուցիչների քննադատական հարցերը և նոր տեսակետները կարող են սադրիչ լինել:
- Փոխազդեցություն, գործողություն. ի՞նչ կարող ենք մենք անել՝ հաշվի առնելով հակասությունները: Այստեղ լուծումներ են մշակվում:
- Ռեֆլեքսիա. վերջում շատ կարևոր է ևս մեկ անգամ ծանր ու թեթև անել, թե ինչ ենք մենք արել: Ինչպե՞ս է սա մեզ փոխել: Ի՞նչ ենք կարող պատմել սրա մասին ուրիշներին: Ինչպե՞ս շարունակել:

Ein Praxisbeispiel

Kunststoff wird vielfach gedankenlos verwendet und verursacht große Umweltprobleme – manche sprechen von einem der schwerwiegendsten Umweltprobleme überhaupt. Es ist daher ein wichtiges Thema der Bildung. Entsprechend den Schritten der Grünen Pädagogik steht am Beginn die Konfrontation: Die Schülerinnen und Schüler erhalten einen kurzen Text: „Die UNESCO hat die riesigen Müllinseln im Pazifik zu einem eigenen Staat erklärt – um auf die Größe des Problems aufmerksam zu machen. Millionen Meerestiere sterben, das Plastik gelangt in die Nahrung...“ Die Schüler/innen recherchieren: Wie viel Plastik wird produziert?

Wie groß sind die Müllinseln? Und was können wir tun, um zu verhindern, dass weiter so viel Kunststoff ins Meer gelangt?

Ein wichtiger dritter Schritt ist die Intervention, sind weiterführende Fragen, die neue Sichtweisen einbringen: „Wenn Kunststoff so negativ ist, warum gibt es dann so viel davon? Kunststoffe schützen etwa Lebensmittel – Kunststoff ist ein ideales Verpackungsmaterial, hat wenig Gewicht, verhindert, dass krankmachende Bakterien ins Essen gelangen.“

Dadurch kann in einem vierten Schritt über die Komplexität des Themas diskutiert werden: Wo ist Kunststoff sinnvoll, wo nicht? Wie kann er verwendet und entsorgt werden? Besitzen andere Materialien die Vorteile des Kunststoffes, nicht aber seine Nachteile? Die Sichtweisen werden differenzierter. In einem letzten schritt – der Reflexion – ist zu überlegen: Wie können wir uns entscheiden? Wo haben wir Handlungsmöglichkeiten? Und wo müssen wir weiter lernen? Um beim Kunststoff zu bleiben: Tragetaschen aus Kunststoff können sehr gut ersetzt werden, Folien, die in direktem Kontakt mit dem Lebensmittel stehen eher weniger. Und Kunststoffe sollten nicht in die Natur gelangen, sie sind zu sammeln und zu verwerten.

Mag. Willi Linder
lehrt an der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik in Wien und hat „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ inhaltlich konzipiert. Seit einigen Jahren interessiert und engagiert er sich für nachhaltige Entwicklung im Südkaukasus.
willi.linder@objentis.com

Գործնական օրինակ

Պլաստիկ նյութերը հաճախ օգտագործվում են առանց մտածելու և առաջացնում են լուրջ բնապահպանական խնդիրներ: Ոմանք նույնիսկ այս խնդիրը համարում են բնապահպանական ամենալուրջ խնդիրներից մեկը: Այդ պատճառով այս հարցը կրթության համար կարևոր է:

Ըստ կանաչ մանկավարժության քայլերի՝ սկզբում գալիս է առձակատումը: Աշակերտները կարճ տեքստ են ստանում. «ՅՈՒՆԵՍԿՈՆ Խաղաղ օվկիանոսում գտնվող աղբի հսկայական կղզիները հռչակել է առանձին պետություն՝ այս խնդրի մասշտաբների վրա ուշադրություն հրավիրելու համար: Միլիոնավոր ծովային կենդանիներ սատկում են, պլաստիկ նյութերը հայտնվում են սննդի մեջ...»: Աշակերտները հետազոտություն են անում, պարզելու, թե որքան պլաստիկ նյութեր են արտադրվում:

Ի՞նչ չափեր ունեն աղբի այդ կղզիները: Եվ ի՞նչ կարող ենք մենք անել՝ հետազայում մասն քանակի պլաստիկ նյութերի ծովում հայտնվելը կանխելու համար: Երրորդ կարևոր քայլը միջամտումն է: Նոր տեսակետներ ի հայտ բերող հետազոտ հարցերը. «Եթե պլաստիկ նյութերն այդքան վտանգավոր են, այդ դեպքում ինչո՞ւ են այդքան շատ դրանից արտադրում: Պլաստիկ նյութերը պաշտպանում են սնունդը, դրանք կատարյալ հարմար են փաթեթավորման համար, փոքր քաշ ունեն, կանխում են ախտածին բակտերիաների ներթափանցումը սննդի մեջ»:

Այնուհետև՝ չորրորդ փուլում կարող է քննարկվել հարցի կոմպլեքսայնությունը. որտե՞ղ է նպատակահարմար օգտագործել պլաստիկ նյութերը, և որտեղ ոչ: Ինչպե՞ս կարող է այն օգտագործվել և ուտիլիզացվել: Արդյոք այլ նյութեր կա՞ն, որոնք ունեն պլաստիկ նյութերի առավելությունները, սակայն թերությունները բացակայում են: Տեսակետներն աստիճանաբար սկսում են իրարից տարբերվել:

Վերջին՝ ռեֆլեքսիայի փուլում հարկավոր է մտորել, թե ինչպես ենք մենք որոշումներ ընդունում: Որտե՞ղ մենք գործելու հնարավորություններ ունենք: Ո՞ր հարցերի շուրջ է անհրաժեշտ շարունակել ուսուցումը: Պլաստիկ նյութերի թեմայից չլեզվելու համար, կարող ենք ասել հետևյալը՝ պլաստիկ տոպրակները շատ հանգիստ կարելի է փոխարինել, իսկ թաղանթը, որը անմիջական շփման մեջ է գտնվում սննդի հետ՝ քիչ հավանական է: Բացի այդ, պլաստիկ նյութերը բնության մեջ չպետք է հայտնվեն, դրանք անհրաժեշտ է հավաքել և ուտիլիզացնել:

Մագ. Վիլի Լինդեր
դասավանդում է Վիեննայի գյուղատնտեսական և բնապահպանական մանկավարժության ինստիտուտում և համարվում է «Միավորվե՛ք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի կոնցեպտի ստեղծողը: Արդեն մի քանի տարի է, ինչ հետաքրքրվում է Հարավային Կովկասում կենսակայուն զարգացմամբ:
willi.linder@objentis.com

„GUTES LEBEN FÜR ALLE“

Für die Gestaltung einer lebenswerten Welt sind verschiedenste Fähigkeiten notwendig und hilfreich: Diese zu entwickeln und zu vertiefen ist Ziel von Bildung für nachhaltige Entwicklung.

Was wir unter einem „guten Leben“ verstehen, ist sehr individuell – abhängig von unserem geographischen und sozialen Lebensumfeld, je nachdem ob wir Bäuerin in Georgien, Student in Aserbaidschan, Fabrikarbeiter in Armenien, Banker in New York oder Arbeitslose in den Suburbs von Bangkok sind. Vier Dimensionen werden im Nachhaltigkeitsdiskurs aber dennoch als wesentlich für die Qualität unseres Lebens betrachtet: Ökologie, Gesellschaft, Ökonomie und Kultur.

DIMENSION ÖKOLOGIE: NATÜRLICHE LEBENSGRUNDLAGEN SOLLEN ERHALTEN BLEIBEN

Nur wenn wir saubere Luft zum Atmen, reines Wasser zum Trinken und gesunde Böden haben, die uns ernähren, können wir gut leben. Durch unsere oft ausbeuterische Wirtschaftsweise geht die Vielfalt an Pflanzen und Tieren zurück, der Klimawandel verändert unsere Lebensbedingungen maßgeblich.

DIMENSION GESELLSCHAFT: GELUNGENES ZUSAMMENLEBEN SOLL GESTALTET WERDEN

Im Zentrum stehen dabei die Begriffe Gerechtigkeit und Chancengleichheit. Beispielsweise soll der Zugang zu Bildung, Arbeit, Gesundheitsversorgung oder Nutzung natürlicher Ressourcen für alle, speziell auch für sozial schwächere Gruppen gegeben sein. Ebenso geht es um Chancengleichheit und Gerechtigkeit zwischen Männern und Frauen. Wesentlich für den Zusammenhalt einer Gesellschaft ist auch Mitbestimmung und das friedliche Lösen von Konflikten.

«ԼԱՎ ԿՅԱՆՔ ԲՈԼՈՐԻ ՀԱՄԱՐ»

Ապրելու համար արժանի աշխարհ ձևավորելու համար անհրաժեշտ ու օգտակար են զանազան ունակություններ: Հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության նպատակն է հենց այդ ունակությունների զարգացումն ու խորացումը:

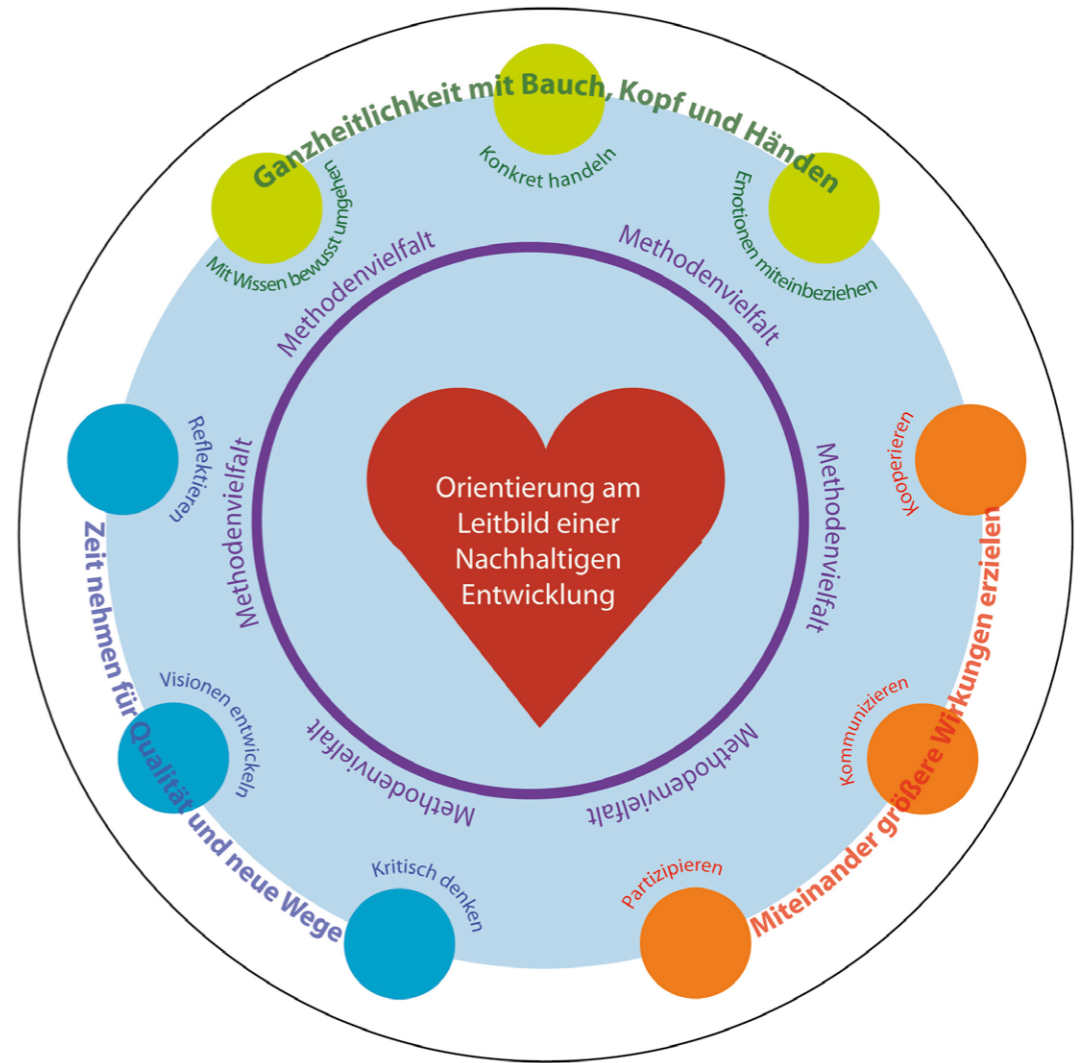
«Լավ կյանքի» մասին մեր պատկերացումները միշտ չափազանց անհատական են և կախված են մեր աշխարհագրական ու սոցիալական միջավայրից, օրինակ՝ արդյոք մենք վրացի գեղջուկ ենք, ադրբեջանցի ուսանող ենք, հայ բանվոր ենք, նյույորքցի բանկիր ենք, թե Բանգկոկի արվարձաններում ապրող գործազուրկ ենք: Կենսակայունության դիսկուրսում, հատկապես երբ խոսքը վերաբերում է մեր կյանքի որակին, էական են համարվում չորս հարթություններ: Դրանք են՝ բնապահպանությունը, հասարակությունը, տնտեսությունը և մշակույթը:

ԲՆԱԴԱՅՊԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆ. ԱՆՀՐԱԺԵՆՏ Է ԴԱՅՊԱՆԵԼ ԿՅԱՆՔԻ ԲՆԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

Լավ կարող ենք ապրել միայն այն դեպքում, եթե մաքուր օդ շնչենք, մաքուր ջուր խմենք և սնվենք մաքուր հողից ստացված բերքով: Հաճախ տնտեսությանը մեր սպառողական մոտեցման պատճառով պակասում է կենդանական և բուսական աշխարհի բազմազանությունը, իսկ կլիմայական փոփոխությունները փոխում են մեր կենսապայմանները:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՀԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆ. ԱՆՀՐԱԺԵՆՏ Է ԶԵՎԱՎՈՐԵԼ ՀԱՋՈՂՎԱԾ ՀԱՄԱՏԵՂ ԿՅԱՆՔ

Այստեղ ուշադրության կենտրոնում են արդարություն և հավասար հնարավորություններ հասկացությունները: Օրինակ՝ կրթությունը, աշխատանքը, առողջապահությունը և բնական պաշարների օգտագործումը պետք է բոլորին հասանելի լինի, հատկապես սոցիալապես խոցելի խմբերին: Խոսքը նաև գնում է տղամարդկանց և կանանց նկատմամբ արդար վերաբերմունքի և հավասար իրավունքների մասին: Հասարակության միասնության համար կարևոր դեր է խաղում նաև նրա ներգրավվածությունը իր սեփական գործընթացների մեջ և կոնֆլիկտները խաղաղ լուծելու կարողությունը:

DIMENSION ÖKONOMIE: SOZIAL- UND UMWELTVERTRÄGLICHE WIRTSCHAFTSSYSTEME SOLLEN ORGANISIERT WERDEN

Nachhaltiges Wirtschaften ist sowohl umweltfreundlich als auch sozial fair. Die Umweltfreundlichkeit äußert sich z.B. im sparsamen Umgang mit Ressourcen, im Einsatz umweltfreundlicher Energie (z.B. Solar, Wind ...), oder in der Anwendung innovativer Technologien (z.B. cradle to cradle). Sozial faire Arbeitsbedingungen werden z.B. durch starke Arbeitnehmer/innenvertretung geschaffen. Ein wichtiger Aspekt ist der Wiederaufbau bzw. Erhalt regionaler Wirtschaftskreisläufe: Der Wegfall langer Transportwege reduziert Umweltbelastungen, Arbeitsplätze in den Regionen werden erhalten oder neu geschaffen.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ. ԱՆՀՐԱԺԵՆՏ Է ՍՏԵՂԾԵԼ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԵՎ ԲՆԱԴԱՅՊԱՆԱԿԱՆ ՈՒՂՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐ

Կենսակայուն տնտեսությունը արդար է ինչպես սոցիալական, այնպես էլ բնապահպանական պլանում: Երջակա միջավայրի պաշտպանությունը արտահայտվում է, օրինակ, ռեսուրսների խնայողաբար օգտագործման մեջ, էկոլոգիապես մաքուր էներգիայի օգտագործման մեջ (օր.՝ արևային, քամու, ...), կամ նորարարական տեխնոլոգիաների օգտագործման մեջ (օր.՝ cradle to cradle): Աշխատանքի սոցիալապես արդար պայմաններ կարող են ստեղծվել, օրինակ, աշխատողների շահերի ուժեղ ներկայացուցիչների շնորհիվ: Կարևոր ասպեկտ է մարզերի տնտեսական ցիկլների վերականգնումը կամ պահպանումը: Տրանսպորտային երկար ճանապարհների բացակայությունը կրճատում է շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցությունը, նոր աշխատատեղեր են ստեղծվում մարզերում կամ եղածները պահպանվում են:

DIMENSION KULTUR: NACHHALTIGE ALLTAGSKULTUR SOLL BEWAHRT ODER ENTWICKELT WERDEN

Dazu gehören: Die Realisierung einer Weltanschauung, in der nicht der Mensch allein im Mittelpunkt steht, sondern sich als Teil von ökologischen und sozialen Systemen versteht; das Entwickeln und Umsetzen von Ideen mit kreativen Ausdrucksmitteln; das Anerkennen von kultureller Vielfalt als Bestandteil und Potential Nachhaltiger Entwicklung; die Aufwertung und Aktualisierung von traditionellem Wissen; ein veränderter Umgang mit Zeit, Geld und Konsumgütern im Hinblick auf regionale und globale Zusammenhänge.

Das Konzept der Nachhaltigen Entwicklung geht davon aus, dass Menschen nicht einfach den verschiedenen komplex vernetzten Wirtschafts-, Technik-, Politik- und Sozial-Systemen ausgeliefert sind, sondern selbst Zukunft mit gestalten können.

Alternative Lösungen, Innovationen und Visionen spielen dabei eine wesentliche Rolle. Anstatt nur Schritt für Schritt auf Herausforderungen und Probleme, die sich jeder Gesellschaft im Laufe der Zeit stellen, zu reagieren, regt das Konzept der Nachhaltigen Entwicklung dazu an, pro-aktiv zu handeln. Dabei spielen auch die persönliche Motivation und die Freude eine „bessere“ Welt mitzugestalten, wesentliche Rollen. Genau hier setzt Bildung für nachhaltige Entwicklung an: Ziel von BNE ist es, Menschen Kompetenzen und Fähigkeiten mit auf den Weg zu geben, die es ihnen ermöglichen, aktiv und eigenverantwortlich ihr Lebensumfeld und ihre Zukunft mit zu gestalten – orientiert an den Werten einer Nachhaltigen Entwicklung. Die Fähigkeiten, die für die Mitgestaltung einer nachhaltigen Zukunft wesentlich sind:

KONKRET HANDELN, EMOTIONEN MITEINBEZIEHEN, MIT WISSEN BEWUSST UMGEHEN, VISIONEN ENTWICKELN, REFLEKTIEREN, KRITISCH DENKEN, KOMMUNIZIEREN, PARTIZIPIEREN, KOOPERIEREN, METHODENVIELFALT.

ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇ Է ՊԱՅՊԱՆԵԼ ԿԱՄ ՆՈՒՅՆԻՍԿ ԶԱՐԳԱՑՆԵԼ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԱՌՈՐՅԱ ՄԵԱԿՈՒՅՐՇ

Սրա տակ հասկանում ենք՝ մի այնպիսի աշխարհընկալման իրականացումը, որի կենտրոնում միայն մարդը չէ, որ կանգնած է, այլ նա ընկալվում է որպես բնապահպանական և սոցիալական համակարգի մի մաս: Կարևորվում են ստեղծարար արտահայտչամիջոցների օգնությամբ գաղափարների զարգացումը և իրականացումը, մշակութային բազմազանության ընդունումը որպես կենսական զարգացման բաղադրիչ մաս և պոտենցիալ, ավանդական գիտելիքների վերաարժեքավորումը և թարմացումը, փոփոխված մոտեցումը ժամանակի, փողի և սպառողական իրերի նկատմամբ՝ տարածաշրջանային և գլոբալ կապերի լույսի ներքո:

Կենսական զարգացման հայեցակարգը ելնում է նրանից, որ մարդը ոչ թե միայն ենթարկվում է տարբեր, միմյանց հետ փոխկապակցված տնտեսական, տեխնիկական, քաղաքական և սոցիալական համակարգերի ազդեցությանը, այլ նաև կարող է ինքն իր ապագան ձևավորել: Այստեղ զգալի դեր է հասկացվում այլընտրանքային որոշումներին, նորարարություններին ու տեսլականներին: Ցանկացած հասարակության մեջ ժամանակի ընթացքում ծագած խնդիրներին ու մարտահրավերներին քայլ առ քայլ արձագանքելու փոխարեն, կենսական զարգացման հայեցակարգը կոչ է անում ակտիվ գործողությունների: Ընդ որում կարևոր դեր են խաղում անձնական մոտիվացիան և «ավելի լավ աշխարհ» ձևավորելու հնարավորություն ունենալու ուրախությունը: Հենց այստեղ է սկսվում հանուն կենսական զարգացման կրթությունը: ԿՀԿԶ-ի նպատակը մարդկանց այնպիսի ունակություններ ու գիտելիքներ տալն է, որոնք թույլ կտան նրանց ակտիվորեն և պատասխանատվությամբ փոփոխել իրենց կենսական միջավայրը և իրենց ուժերով կառուցել սեփական ապագան՝ առաջնորդվելով կենսական զարգացման արժեքներով: Կենսական ապագայի ձևավորման գործում անհրաժեշտ և կարևոր ունակություններն են՝

ԿՈՆԿՐԵՏ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԶԵՌՆԱՐԿԵԼԸ, ԷՍՈՑԻԱՆԵՐԸ ՀԱԵՎԻ ԱՌՆԵԼԸ, ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ՄՏԱԾՎԱԾ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ, ՏԵՍԼԱԿԱՆՆԵՐ ԶԱՐԳԱՑՆԵԼԸ, ԱՐՏԱՑՈՒՈՒՄԸ, ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՄՏԱԾԵԼԱԿԵՐՊԸ, ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄԸ, ՆԵՐԳՐԱՎՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՀԱՍԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՄԵԹՈԴՆԵՐԻ ԲԱՏՄԱԶԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ:

KURZ UND BÜNDIG

Wenn wir vom Leitbild einer nachhaltigen Entwicklung als Herzstück von Bildung für nachhaltige Entwicklung sprechen, meinen wir: Gerechtigkeit hier und heute, gegenüber künftigen Generationen und überall auf der Welt im Rahmen einer Entwicklung, in der Umwelt, Wirtschaft und Gesellschaft in gelungener Wechselwirkung sind. Das Einbeziehen der zehn BNE-Aspekte in Bildungsangebote hilft dieses Leitbild umzusetzen.

ԿԱՐՃ ՈՒ ԿՈՆԿՐԵՏ

Կենսական զարգացման իդեալական պատկերացման մասին խոսելիս, որպես հանուն կենսական զարգացման կրթության կենտրոնական տարր, մենք ի նկատի ունենք հետևյալը. արդարություն այստեղ և այսօր, գալիք սերունդների նկատմամբ և ամբողջ աշխարհի համար՝ այնպիսի զարգացման շրջանակներում, որտեղ բնապահպանությունը, տնտեսությունը և հասարակությունը գտնվում են հաջողված փոխգործակցության մեջ: Ուսումնական ծրագրերում ԿՀԿԶ 10 ասպեկտների ներառումը կօգնի իրականություն դարձնել այդ իդեալական պատկերացումը:

Quelle: I.Stelzer/S.Garczyk/A.Streissler, (2012): *bildung.nachhaltig.regional. Aspekte einer Bildung für nachhaltige Entwicklung für RegionalentwicklerInnen und BildungspraktikerInnen*, FORUM Umweltbildung, S. 12 ff
Download: http://www.umweltbildung.at/uploads/tx_hetopublications/publikationen/pdf/bildung_handbuch_RZ_screen_01.pdf

Աղբյուրը՝ I.Stelzer/S.Garczyk/A.Streissler, (2012): *bildung.nachhaltig.regional. Aspekte einer Bildung für nachhaltige Entwicklung für RegionalentwicklerInnen und BildungspraktikerInnen*, FORUM Umweltbildung, S. 12 ff
Ներբեռնում՝ http://www.umweltbildung.at/uploads/tx_hetopublications/publikationen/pdf/bildung_handbuch_RZ_screen_01.pdf

NACHGEFRAGT

„Bildung kann Handlungsmöglichkeiten eröffnen.“
Im folgenden Gesprächsausschnitt lotet der führende deutsche BNE-Theoretiker Gerhard de Haan die Möglichkeiten und Grenzen einer Bildung für nachhaltige Entwicklung aus.

Heutzutage hört man immer öfter den Ruf nach Bildung als Krisenbewältigungsinstrument für gesellschaftliche Probleme? Wird dieser Anspruch – auch an die BNE – zu Recht gestellt?

De Haan: Ich habe noch nie gesehen, dass der Bildungsbereich dazu taugt hätte, eine Krise zu bewältigen. Dafür ist der Bildungsbereich, Gott sei Dank, viel zu schwach. Man kann ihn nicht einspannen, um ein gesellschaftliches Problem zu lösen, dafür ist der Bildungsbereich ja überhaupt nicht tauglich. Da nutzen auch alle Manipulationsmöglichkeiten nicht. Sonst wäre etwa die DDR nicht zusammengebrochen. Da haben 50 Jahre Sozialismusprogramm in diese Richtung auch nicht viel bewegen können. Das muss man einfach ein bisschen nüchterner sehen und offen sagen, was wir im Bildungsbereich erreichen können, und dafür müssen wir auch stehen. Wir können Handlungsmöglichkeiten eröffnen in Richtung von Nachhaltigkeit. Ob die dann jemand ergreift oder nicht, können wir letztendlich gar nicht entscheiden. Das liegt auch nicht in unserer Hand. Insofern können wir die Lage auch etwas entspannter sehen. Aber wir würden Kinder und Jugendliche manipulieren, wenn wir ihnen vorenthalten, was denkbar ist. Das wäre Manipulation.

Ist dieses Problem nicht im Begriff der Bildung „für“ nachhaltige Entwicklung angelegt? Der alte Bildungsbegriff kennt doch eigentlich keine Bildung „für“ etwas, sondern nur Bildung als Selbstreifungsprozess.

Unter dem **humanistischen Bildungsideal** versteht man die ganzheitliche Ausbildung in den Künsten und Wissenschaften in Verbindung mit der jeweiligen Studienfachrichtung. Dieses Ideal geht zurück auf **Wilhelm von Humboldt (1767-1835)**, der dadurch den Anspruch auf Allgemeinbildung fördern wollte. Im humanistischen Gymnasium werden beispielsweise neben den anderen Fächern auch die klassischen Sprachen Latein und Griechisch als Grundlage der europäischen Kultur und als Beitrag einer umfassenden Menschenbildung unterrichtet.

De Haan: Nein, das ist nicht akademisch. Bei dem, was wir heute an humanistischer Bildung haben, ist genau das Nachhaltigkeitsthema zentral. Und zwar aus zwei wichtigen Gründen. Erstens: Bildung für nachhaltige Entwicklung steht für

„Perspektivenübernahme“ – sozusagen „den anderen in den Blick zu nehmen“.

ՀԱՐՑԵՐ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

«Կրթությունը կարող է գործելու ազատություն տալ»: Ստորև ներկայացնում ենք մի հատված ԿՀԿԶ ոլորտի առաջատար տեսաբան գերմանացի Գերհարդ դե Հաանի հետ գրույցից, որում ներկայացվում են հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության հնարավորություններն ու սահմանները:

Այսօր գնալով ավելի հաճախ են կրթություն ստանալու կոչեր հնչում՝ որպես ձգնաժամերի հաղթահարման գործիք հասարակական խնդիրների լուծման համար: Արդյո՞ք արդարացված է այդ պահանջը՝ նաև ԿՀԿԶ տեսանկյունից:

Դե Հաան. Ես դեռ երբեք չեմ տեսել, որ կրթության ոլորտը ի վիճակի լինի հաղթահարել որևէ ձգնաժամ: Բարեբախտաբար, այն դրա համար չափազանց թույլ է: Այն հնարավոր չէ լծի տակ առնել՝ հասարակական խնդիրներ լուծելու նպատակով: Կրթության ոլորտը դրա համար ընդհանրապես պիտանի չէ: Այստեղ ոչ մի տիպի մանիպուլյացիաներ չեն օգնի: Այլապես ԳԴՀ-ն չէր լուծարվի: Այստեղ նույնիսկ 50 տարվա սոցիալիստական ծրագիրը այդ ուղղությամբ ոչինչ չկարողացավ անել: Ուղղակի դրան պետք է ավելի սթափ նայել և ազնվորեն ասել, թե ինչ արդյունքների կարող ենք հասնել կրթության բնագավառում և հանուն դրա էլ պետք է պայքարենք: Մենք կարող ենք կենսակայունության բնագավառում գործելու ազատություն տալ: Արդյոք ինչ-որ մեկը կօգտվի այդ հնարավորությունից, թե ոչ, դա վերջին հաշվով մեր լուծելու խնդիրը չէ: Դա մեզանից կախված չէ: Այս առումով մենք կարող ենք ավելի հանգիստ նայել իրադրությանը: Սակայն մենք մանիպուլյացիայի ենթարկված կլինեինք երեխաներին ու պատանիներին, եթե նրանցից թաքցրած լինեինք սպասվածը: Դա կլիներ իսկական մանիպուլյացիա:

Արդյո՞ք այս խնդիրը չի դրվում կրթություն «հանուն» կենսակայուն զարգացման հասկացության հիմքում: Չէ՞ որ կրթության նախորդ հասկացությունը չէր ենթադրում կրթություն «հանուն» ինչ-որ բանի, այլ դիտարկում էր կրթությունն ընդամենը որպես ինքնահասունացման գործընթաց:

Դե Հաան. Ոչ դա ակադեմիական մոտեցում չէ: Այն, ինչը մենք այսօր դիտարկում ենք որպես դասական կրթություն, դրանում կենսակայունության թեման կենտրոնական տեղ ունի: Եվ դրա համար երկու կարևոր պատճառ կա: Նախ հանուն կենսակայուն զարգացման կրթությունը ենթադրում է «տեսակետների ընդունում», այլ կերպ ասած «դիմացիներն հաշվի առնելը»:

Դասական կրթության իդեալի ներքո ենթադրվում է արվեստի և գիտության բնագավառում կրթությունը՝ կապակցված համապատասխան ուսումնական ոլորտի հետ: Այդ իդեալը կապվում է Վիլիելմ ֆոն Հումբոլդտի անվան (1767-1835) հետ, ով ջանում էր դրանով առաջ քաշել ընդհանուր կրթության գաղափարը: Դասական գիմնազիայում ի թիվս այլ առարկաների ուսումնասիրում են, օրինակ, դասական լեզուներ՝ լատիներեն և հունարեն՝ որպես եվրոպական մշակույթի հիմք և ընդհանուր կրթության տարր:

Das ist ein ganz fundamentaler Ansatz seit Platon¹ innerhalb der Bildungsidee, dass man genau das versuchen muss zu realisieren. Und wenn man eine Idee von Humboldt² mit aufnehmen will, dann ist es die der „Universalität“. Was ist Nachhaltigkeit sonst, als das Ganze in den Blick zu nehmen? Man muss sich nicht an dem „für“ stören an dieser Stelle. Es ist wichtig wahrzunehmen, dass heute die Nachhaltigkeits-thematik die zentrale Thematik ist, wenn man für humanistische Bildung plädiert.

Heißt das, es geht um eine Neuformulierung des Bildungs-begriffs?

De Haan: Nein, so würde ich das nicht sagen. Es geht darum, dass man die eigenen Ideen, die Perspektivenübernahme von Platon und die Universalitätsidee von Humboldt und auch dessen Totalitätsidee reflektiert, wo er sagt, man muss den Menschen als Ganzen wahrnehmen. Nicht nur seinen kognitiven Apparat sondern mit seinem ganzen emotionalen Apparat und seiner Gefühlswelt. Deshalb ist auch das Thema Ästhetik innerhalb der Nachhaltigkeitsidee fundamental enthalten. Von daher würde ich sagen: Eine Gewinnungsidee – aus der Bildungstradition betrachtet – hat einen neuen Gegenstand, an dem sie sich abarbeiten kann. Humboldt hat das an der Antike versucht und an den antiken Statuen. Heute muss man das anhand der Nachhaltigkeitsidee machen. Die halte ich für einen Bildungsgegenstand.

Quelle: Umweltdachverband (Hg.) (2015): BNE reloaded. Boden: Gefährdete Ressource/Naturerfahrung mit Smartphone?/Biodiversität vorwärts denken!/Startschuss: UN-Weltaktionsprogramm/Ideale Partner: Citizen Science & BNE. Jahrbuch Bildung für nachhaltige Entwicklung 2015. Wien: FORUM Umweltbildung, SS. 148-149

Gerhard de Haan

ist Professor für Zukunfts- und Bildungsforschung an der Freien Universität Berlin (Institut Futur) und seit 2014 Mitglied im Rat für Nachhaltige Entwicklung (BNE). Er war von 2005 bis 2014 Vorsitzender des Deutschen Nationalkomitees der UN-Dekade „Bildung für nachhaltige Entwicklung“ und gilt seit vielen Jahren als der hervorragendste Theoretiker der BNE im deutschsprachigen Raum.

1 Platon 428/427 v. Chr.-348/347 v. Chr. war ein antiker griechischer Philosoph.
2 Friedrich Wilhelm Christian Carl Ferdinand von Humboldt (1767-1835) war ein preußischer Gelehrter, Staatsmann und Mitgründer der Berliner Universität (heute: Humboldt-Universität). Seine Schwerpunkte lagen in der Beschäftigung mit kulturwissenschaftlichen Zusammenhängen wie der Bildungsproblematik, der Staatstheorie, der analytischen Betrachtung von Sprache, Literatur und Kunst sowie in aktiver politischer Mitgestaltung als Reformmotor im Schul- und Universitätswesen und als preußischer Diplomat. (Wikipedia)

Դա Պլատոնի¹ ժամանակներից ի վեր կրթության գաղափարի ֆունդամենտալ սկզբունքներից մեկն է, ինչ անհրաժեշտ է ամեն գնով փորձել իրականացնել: Իսկ եթե դրան ավելացնենք նաև Հումբոլդտի² գաղափարը, ապա դա կլինի «ունիվերսալության» գաղափարը: Չէ՞ որ կենսակայունությունը նշանակում է ոչ այն ինչ, քան ամեն ինչ հաշվի առնելը: «Հանուն» մասնիկը այստեղ ոչ ոքի չպետք է խանգարի: Կարևոր է հասկանալ, որ կենսակայունության թեման այսօր կենտրոնական հարցերից մեկն է, երբ խոսքը գնում է դասական կրթության մասին:

Արդյո՞ք դա նշանակում է, որ խոսքը գնում է կրթության հասկացության նոր ձևակերպման մասին:

Դե Հաան. Ոչ, ես դա չեմ ասի: Խոսքը գնում է սեփական գաղափարների, Պլատոնի տեսակետների ընդունման և Հումբոլդտի ունիվերսալության գաղափարի, ինչպես նաև դրանց ամբողջականության գաղափարի արտացոլման մասին, որտեղ նա ասում է, որ մարդուն անհրաժեշտ է ընկալել որպես մի ամբողջություն: Ոչ միայն նրա ճանաչողական ապարատով, այլ նաև նրա ամբողջ հուզական ապարատով ու զգացմունքային աշխարհով հանդերձ: Այդ պատճառով կենսակայունության գաղափարի համար էսթետիկայի թեման համարվում է ֆունդամենտալ: Ելնելով դրանից՝ ես կասեի հետևյալը. գաղափարը, որն ապագայում կրթության ավանդույթների տեսանկյունից օգուտ պետք է բերի, աշխատանքային նոր օբյեկտ ունի: Հումբոլդտը փորձում էր դա անել հնության ու անտիկ արձանների հետ: Այսօր դա անհրաժեշտ է անել ելնելով կենսակայունության գաղափարից: Այն ես համարում եմ կրթության օբյեկտ:

Արդյո՞ք Umweltdachverband (Hg.) (2015): BNE reloaded. Boden: Gefährdete Ressource/Naturerfahrung mit Smartphone?/Biodiversität vorwärts denken!/Startschuss: UN-Weltaktionsprogramm/Ideale Partner: Citizen Science & BNE. Jahrbuch Bildung für nachhaltige Entwicklung 2015. Wien: FORUM Umweltbildung, SS. 148-149

Գերհարդ դե Հաանը

Բեռլինի ազատ համալսարանի պրոֆեսոր է, որտեղ զբաղվում է ապագայի և կրթության ուսումնասիրությամբ (Institut Futur): 2014թ.-ից հանդիսանում է Կենսակայուն զարգացման խորհրդի անդամ: 2005-ից 2014թթ. նախագահել է «Կրթություն հանուն կենսակայուն զարգացման» ՄԱԿ-ի տասնամյակի Գերմանական ազգային կոմիտեն և գերմանալեզու երկրներում վաղուց ի վեր համարվում է ԿՀԿԶ ամենախայտնի տեսաբանը:

PARTIZIPATION ALS SCHLÜSSELELEMENT

Partizipieren heißt: Lernen, dass dauerhafte Lösungen nur mit Beteiligung der Betroffenen zustande kommen. Lernen, sich in Gestaltungsprozesse einzubringen.

Partizipation bedeutet Teilhabe an Entwicklungen, die uns betreffen. Diese Entwicklungen können an unserem Arbeitsplatz ebenso stattfinden wie an unserem Wohnort oder in der Politik unseres Landes. Durch Partizipation können wir unsere Bedürfnisse und Wünsche einbringen und Entwicklungen mitgestalten – beispielsweise auch in einem Bildungsprojekt. Partizipation ist eine Voraussetzung für nachhaltige Entwicklung. Nachhaltige Entwicklung kann nur mit der aktiven Mitwirkung und Mitträgerschaft aller gesellschaftlichen Gruppen gelingen. „Partizipation schafft eine bessere Entscheidungsqualität, indem Betroffene zu Beteiligten gemacht werden“, heißt es auch in der österreichischen Nachhaltigkeitsstrategie. Erst durch Partizipation entsteht ein gemeinsames Problemverständnis als Ausgangspunkt für Lösungen, die eher mitgetragen werden. Partizipation bedeutet auch eine bewusste Veränderung hin zu flacheren Strukturen mit mehr Eigeninitiative und Selbstverantwortung.

In Bildungsprojekten für Nachhaltige Entwicklung können TeilnehmerInnen Fähigkeiten und Methoden erlernen und vertiefen, die bei Beteiligungsprozessen notwendig sind. Am authentischsten erfahrbar sind diese Kompetenzen, wenn die Lernenden im Bildungsprojekt selbst Beteiligung erleben, sei es, dass sie in die Entwicklung des Projekts eingebunden sind oder die Umsetzung mitgestalten können. Erleben sie, dass ihre Stimme Gewicht hat und ihre Ideen berücksichtigt werden, kann das Selbstvertrauen und Motivation schaffen, sich auch an anderen Prozessen zu beteiligen.

Herausfordernd in partizipativen Prozessen ist die hohe Komplexität: Verschiedene Akteur/innen mit unterschiedlichen Meinungen und Bedürfnissen wollen eine gemeinsame Lösung finden. Der Person oder Institution, die zur Partizipation einlädt, muss bewusst sein, dass sie damit einen Raum für Prozesse und Ergebnisse aufmacht, die nicht vorhersehbar sind. Um Partizipation zu ermöglichen, müssen verschiedene Voraussetzungen geschaffen werden, angefangen bei einer offenen, prozessorientierten Projektstruktur. Klare Abmachungen über Ziele und Aufgaben im Prozess beugen so weit wie möglich Missverständnissen vor. So sollte beispielsweise der Grad der Beteiligung geklärt werden (Ideen einbringen – mitgestalten – mitentscheiden – selbst verantworten) und sichergestellt sein, dass es sich um keine frustrierende Scheinbeteiligung handelt. Wichtig ist, die Bedürfnisse und Interessen der verschiedenen betroffenen Personen(gruppen) zu beachten, um eine möglichst breite Einbindung und letztlich auch Akzeptanz zu erreichen. Durch die unterschiedlichen Blickwinkel und den gemeinsamen Prozess ist zu erwarten,

ՆԵՐՔՐԱՎՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԿԱՐԵՎՈՐԱԳՈՒՅՆ ՏԱՐԻ

Ներգրավվածություն նշանակում է սովորել և գիտակցել, որ երկարաժամկետ լուծումներն իրականանում են միայն բոլոր կողմերի մասնակցության արդյունքում: Նաև սովորել մասնակցություն ունենալ ստեղծագործական գործընթացներին:

Ներգրավվածություն նշանակում է մասնակցություն մեզ վերաբերող գործընթացներին: Այդ գործընթացները կարող են տեղի ունենալ ինչպես մեր աշխատավայրում, այնպես էլ մեր բնակության վայրում, կամ մեր պետության քաղաքականության մեջ: Ներգրավվածության միջոցով մենք կարող ենք բարձրաձայնել մեր կարիքների և ցանկությունների մասին, ինչպես նաև մասնակցել ձևակազմական գործընթացներին, օրինակ՝ որևէ կրթական նախագծի: Ներգրավվածությունը հանդիսանում է որպես նախապայման կենսակայուն զարգացման համար: Կենսակայուն զարգացումը կարող է հաջողություն ունենալ հասարակության բոլոր խմբերի ակտիվ մասնակցության և ընդհանուր պատասխանատվության շնորհիվ: «Ներգրավվածությունը պայմանավորում է ընդունվող որոշումների առավել բարձր որակը, քանի որ կողմերը դառնում են գործընթացի մասնակիցներ», - այսպես է նշված նաև Ավստրիայի կենսակայունության ռազմավարության մեջ: Միայն ներգրավվածության միջոցով էլ ի հայտ գալիս խնդրի համընդհանուր ընկալումը՝ որպես ելակետ պատասխանատու որոշումների ընդունման համար: Ներգրավվածությունը ենթադրում է նաև գիտակցված փոփոխություններ դեպի ավելի հարթ կառուցվածքներ՝ սեփական նախաձեռնության և պատասխանատվության ավելի մեծ մասնաբաժնով: Կենսակայուն զարգացմանն ուղղված կրթական նախագծերում մասնակիցներին հնարավորություն է տրվում ուսումնասիրել և խորացնել այդ գործընթացներում անհրաժեշտ հմտություններն ու մեթոդները: Այդ գիտելիքներով կիսվելու առավել աշխատող եղանակ է, երբ սովորողները ամփոփական մասնակցություն են ունենում կրթական նախագծում, լինի դա նախագծի մշակման, թե իրականացման փուլում: Եթե նրանք տեսնեն, որ նրանց ձայնը կշիռ ունի, և նրանց գաղափարները հաշվի են առնվում, ապա նրանց մոտ ինքնավստահություն և մոտիվացիա կառաջանա՝ այլ գործընթացներում նույնպես մասնակցելու համար: Ներգրավվածության գործընթացներում բարդության գործոնը մեծ մարտահրավեր է. իրարից տարբերվող կարծիքներով ու պահանջմունքներով տարբեր մասնակիցներ ուզում են հասնել ընդհանուր լուծման: Ներգրավվածության կոչ անող անհատը կամ հաստատությունը պետք է գիտակցի, որ դրանով նրանք դուռ են բացում դեպի անկանխատեսելի գործընթացների ու արդյունքների տարածություն: Որպեսզի ներգրավվածությունը հնարավոր դառնա, պետք է ստեղծվեն տարբեր նախապայմաններ՝ սկսած նախագծի պարզ, դեպի գործընթացները կողմնորոշում ունեցող կառուցվածքից: Գործընթացի ժամանակ նպատակների ու խնդիրների շուրջ հստակ համաձայնությունը կանխում է հնարավոր թյուրիմացությունները: Այսպես, օրինակ, անհրաժեշտ է հստակեցնել մասնակցության աստիճանը (գաղափարներ առաջարկել, համատեղ ձևավորել, համատեղ լուծել, անհատապես պատասխանատվություն կրել) և համոզվել, որ խոսքը չի

dass neue Ideen entstehen, die auf breiterer Basis fußen. Je nach Umfang der Beteiligung ist eine professionelle Prozessbegleitung unverzichtbar.

ZWEI BEISPIELE ZUM AUSPROBIEREN

OPEN SPACE-KONFERENZ

In Open-Space-Konferenzen kann man mit vielen Beteiligten eine komplexe Fragestellung bearbeiten. Sie steht unter einem Leitthema, hat aber keine festgelegten Referent/innen. alle Teilnehmer/innen können Themen einbringen, diskutieren und selbst entscheiden zu welchem Thema sie arbeiten möchten – Selbstorganisation und damit Partizipation ist ein Wesensmerkmal. Diese Methode mit vier vorgegebenen Prinzipien fordert und fördert die Fähigkeit, eigene Interessen und Impulse wahrzunehmen und ihnen zu folgen. Sie unterstützt damit Selbstbestimmtheit. Die Ergebnisse einer Open-Space-Konferenz sind nicht vorhersehbar.

INTERAKTIVE BEFRAGUNG

Innerhalb von drei Schritten werden zunächst unbeteiligte Personen zu Beteiligten, indem deren Sichtweisen, Vorschläge und Möglichkeiten ermittelt werden. Auch die Zielausrichtung eines Vorhabens kann dadurch präzisiert und AkteurInnen können motiviert werden, aktiv zu werden. Ein Initiativkreis entscheidet, welche Personen die Interviews führen, welche Personen für eine Befragung relevant sind und wie die Befragung sowie die Aufarbeitung und Präsentation der Ergebnisse ablaufen wird. Im Idealfall stehen am Schluss drei bis sechs Hauptthemen fest, an denen auch mit neuen Interessierten weiter gearbeitet wird.

■ *Quelle: I.Stelzer/S.Garczyk/A.Streissler, (2012): bildung.nachhaltig.regional. Aspekte einer Bildung für nachhaltige Entwicklung für RegionalentwicklerInnen und BildungspraktikerInnen, FORUM Umweltbildung, S. 52 ff*
Download: http://www.umweltbildung.at/uploads/tx_hetopublications/publikationen/pdf/bildung_handbuch_RZ_screen_01.pdf

գնում թվացյալ մասնակցության մասին: Կարևոր է հաշվի առնել տարբեր մասնակիցների (խմբերի) պահանջմունքներն ու հետաքրքրությունները՝ հնարավորինս մասշտաբային մասնակցության և վերջին հաշվով ընդունելի լուծումների հասնելու համար: Տարբեր տեսակետների և ընդհանուր գործընթացի շնորհիվ կարելի է ակնկալել, որ նոր գաղափարներ ի հայտ կգան, որոնք առավել ընդգրկուն կլինեն: Մասնակցության մասշտաբից կախված՝ գործընթացի պրոֆեսիոնալ ղեկավարման անհրաժեշտություն է առաջանում:

ԵՐԿՈՒ ՕՐԻՆԱԿ ՓՈՐՁԱՐԿՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

OPEN SPACE ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

Open Space գիտաժողովները հնարավորություն են տալիս բազմաթիվ մասնակիցների հետ միասին աշխատել բարդ հարցերի շուրջ: Նրանց միավորում է մեկ ընդհանուր թեմա, որը սակայն կոնկրետ ռեֆերենտ չունի: Մասնակիցներից յուրաքանչյուրը կարող է թեմաներ առաջարկել, ընճարկել և ինքնուրույն որոշել, թե որ թեմայի շուրջ է ցանկանում աշխատել: Այստեղ գլխավոր առանձնահատկությունն է ինքնակազմակերպումը և, հետևաբար, ներգրավվածությունը: Այս մեթոդը՝ նախապես տրված չորս սկզբունքների հետ միասին պահանջում է օգնում է գիտակցել սեփական հետաքրքրություններն ու ազդակները և հետևել դրանց: Այս ամենը հաստատում է անհատի ինքնորոշման ունակությունը: Open Space կոնֆերանսի արդյունքներն անկանխատեսելի են:

ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ՀԱՐՑՈՒՄ

Երեք քայլ կատարելով՝ սկզբում մասնակցություն չունեցող անձիք դառնում են մասնակից՝ ներկայացնելով իրենց տեսակետները, առաջարկներն ու հնարավորությունները: Այսպիսով, կարելի է նույնիսկ հստակեցնել նպատակները և մոտիվացնել մասնակիցներին, որպեսզի վերջիններս դիմեն ակտիվ գործողությունների: Նախաձեռնող խումբը որոշում է, թե ովքեր են հարցումներ իրականացնելու, ովքեր են պատասխանողի դերում հանդես գալու և ինչպես է անհրաժեշտ անցկացնել հարցումը, ինչպես նաև արդյունքների մշակումն ու ներկայացումը: Լավագույն դեպքում վերջում առանձնացվում են երեքից վեց թեմա, որոնց վրա նույնպես աշխատում են նոր շահագրգիռ մասնակիցներ:

■ *Աղբյուրը՝ I.Stelzer/S.Garczyk/A.Streissler, (2012): bildung.nachhaltig.regional. Aspekte einer Bildung für nachhaltige Entwicklung für RegionalentwicklerInnen und BildungspraktikerInnen, FORUM Umweltbildung, S. 52 ff*
Ներքեռնում՝ http://www.umweltbildung.at/uploads/tx_hetopublications/publikationen/pdf/bildung_handbuch_RZ_screen_01.pdf

KOMPETENZORIENTIERTER UNTERRICHT - EINE EINFÜHRUNG

Der Blickwinkel, die Perspektive hat sich verändert in der Pädagogik: Lange Zeit waren die Themen, der „Stoff“ im Zentrum, auch bei Umweltthemen: Wasser, Abfall, Klimaschutz – darüber sollten Schülerinnen und Schüler informiert sein, Bescheid wissen.

Heute fragen wir nach den Fähigkeiten und Fertigkeiten der Lernenden, aktiv ihr Leben, ihre Umwelt zu gestalten, ihre Kompetenzen rücken in den Mittelpunkt.

Wie muss also der Unterricht gestaltet werden, damit Schülerinnen und Schüler die Fähigkeiten und die Bereitschaft entwickeln, ihre Umwelt zu gestalten? Es geht dabei nicht „nur“ um Wissen, auch um die Motivation, aktiv zu werden, um die Kreativität, neue Wege zu beschreiten, um die Bereitschaft, sich für seine Überzeugungen einzusetzen.

Kompetenzen sind vereinfacht gesagt: „... verfügbare Fertigkeiten und Fähigkeiten, bestimmte Probleme zu lösen und die Problemlösungen in variablen Situationen erfolgreich nutzen zu können und zu wollen.“ Das erworbene Wissen einer Person wird in der Bereitschaft und der Art des Handelns erkennbar und beobachtbar (nach Weinert 2001).

Handlungskompetenzen inkludieren vier Felder von Kompetenzen, die ineinander wirken und die Komplexität kompetenten Handelns verdeutlichen. Erst in der erfolgreichen Vernetzung der einzelnen Kompetenzfelder und der Nutzung der darin innewohnenden Wissensarten kann berufliche Handlungskompetenz erworben werden.

1. FELD: FACHKOMPETENZ = WISSEN VON FAKTEN FÜR EINEN FACHBEREICH!

Das Feld der Fachkompetenz repräsentiert das kognitive Wissen eines Fachbereichs. Für dieses Kompetenzfeld sind das Wissen von Fakten und die Kenntnis von Begrifflichkeiten maßgeblich, es inkludiert jedoch noch nicht die Umsetzung des theoretischen „Know-hows“. Es ist daher nach wie vor von großer Bedeutung, an Hand geeigneter Beispiele relevantes Wissen um die Umwelt, um Ursachen und Gefährdungen zu erarbeiten.

ԿՈՄՊԵՏԵՆՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԱ ՀԻՄՆՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ

Մանկավարժության մեջ տեսանկյունները և տեսակետները փոխվել են: Բավականին երկար ժամանակ ուշադրության կենտրոնում է եղել «նյութը», բնապահպանական թեմաներում ևս: Ջուր, թափոններ, կլիմայի պաշտպանություն՝ աշակերտները պետք է սրանց մասին տեղեկացվեին ու իմանային:

Այսօր մենք սովորողներից պահանջում ենք այնպիսի հմտություններ և ունակություններ, որոնք թույլ կտան նրանց ակտիվորեն կառուցել սեփական կյանքը, իրենց սեփական միջավայրը: Այստեղ մենք կենտրոնանում ենք նրանց կոմպետենտությունների վրա:

Ինչպե՞ս է հարկավոր կազմակերպել դասերը, որպեսզի աշակերտներն իրենց մեջ զարգացնեն սեփական միջավայրը փոխելու ունակություններն ու պատրաստակամությունը: Դա ոչ թե վերաբերում է «միայն» գիտելիքներին կամ նույնիսկ ակտիվ գործելու մոտիվացիային, այլ ավելի շուտ ստեղծարարությանը,

նրան, թե ինչպես դուրս գալ նոր հարթություններ՝ սեփական համոզմունքների համար պայքարելու պատրաստակամությունը ցույց տալու համար:

Կոմպետենտությունները, կարճ ասած. «... որոշակի խնդիրներ լուծելու համար ունեցած ունակություններն ու հմտություններն են, ինչպես նաև զանազան իրավիճակներում այդ լուծումների հաջող

օգտագործման ցանկությունը»: Մարդու ձեռք բերած գիտելիքները ձանձախել են նրա պատրաստվածության և

գործելաձևի մեջ (տես Weinert 2001): Գործելու ունակություններն իրենց մեջ ներառում են կոմպետենտությունների չորս ոլորտներ, որոնք գործում են միասնական և ցույց են տալիս կոմպետենտ գործողությունների բարդությունը: Միայն կոմպետենտությունների առանձին ոլորտների հաջող միավորման և դրանց ներառած գիտելիքների օգտագործման արդյունքում է հնարավոր ձեռք բերել մասնագիտական հմտություններ:

1-ԻՆ ՈԼՈՐՏ. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՈՄՊԵՏԵՆՏՈՒԹՅՈՒՆ = ՈՐԵՎԷ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ ՓԱՍՏԵՐԻ ԻՄԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Մասնագիտական կոմպետենտության ոլորտը ներկայացնում է կոգնիտիվ գիտելիքներ որևէ մասնագիտական բնագավառում: Կոմպետենտության այս ոլորտի համար կարևոր է փաստերի և հասկացությունների իմացությունը, սակայն այն դեռևս չի ներառում տեսական «նուր-հաուփ» կիրառումը: Այդ պատճառով նախկինի պես կարևոր է համապատասխան օրինակների հիման վրա տալ համապատասխան գիտելիքներ շրջակա միջավայրի, պատճառների և վտանգների վերաբերյալ:

Lehrerinnen und Lehrer sollten ihre Persönlichkeit nutzen, um mit den Schülerinnen und Schülern aus Denk Räumen auszubrechen

Ուսուցիչները պետք է օգտագործեն իրենց անձնական որակները, որպեսզի օգնեն աշակերտներին դուրս գալ մտածողության սահմաններից

2. FELD: METHODENKOMPETENZ = UMSETZUNG VON WISSEN IN TÄTIGKEITEN + LEBENSLANGE UMSETZUNG VON LERNSTRATEGIEN!

Das Feld der Methodenkompetenz beinhaltet Teilkompetenzen, die es einer Person ermöglichen sich selbstständig Wissen anzueignen, zu informieren und auch entsprechende Medien kritisch zu nützen. Dieses Kompetenzfeld ist maßgeblich für das lebenslange Lernen. Praktisch nutzbares, „prozedurales“ Wissen wird hierfür benötigt, denn eine Person muss in diesem Kompetenzfeld die Umsetzung von Wissensbeständen in Tätigkeiten beherrschen. Für dieses Kompetenzfeld müssen Lernende auch gelernt haben, wie sie über ihr Lernen erfolgreich nachdenken, es reflektieren.

Strategien, die es ermöglichen, selbstständig zu lernen, den Inhalt eines Textes sinnerfassend zu lesen und mit eigenen Worten zusammenzufassen, sind hier genauso notwendig wie Kontrollstrategien, die dazu verhelfen, dass neues Wissen tiefergehend verarbeitet wird und zu einem späteren Zeitpunkt für andere Problemlösungen zur Verfügung steht. Die kritische Mediennutzung zeigt sich beispielsweise in der Auseinandersetzung mit Quellen sowie dem Hinterfragen der Ziele eines Senders.

3. FELD: SOZIALKOMPETENZ = EINSCHÄTZEN EINER SITUATION + UMSETZEN PASSENDER KOMMUNIKATIVER STRATEGIEN

Sozialkompetenz wird in der erfolgreichen Auseinandersetzung mit Gesprächspartnern und -partnerinnen deutlich. Wenn mit Personen aus heterogenen Gruppen angepasst kommuniziert werden kann und mündliche Präsentationen verständlich und nachvollziehbar sind, so sind diese Fähigkeiten der Sozialkompetenz zuzuordnen. Das Argumentieren in einer Diskussion sowie andere kommunikative Fähigkeiten erfordern einerseits prozedurales Wissen (die Sprache und Stimme richtig einzusetzen) aber auch metakognitives Wissen, um die Gesprächs- und Interaktionssituation richtig einzuschätzen und adäquat zu reagieren.

4. FELD: PERSONALE KOMPETENZ (SELBSTKOMPETENZ) = ANALYSE DES SELBSTKONZEPTS + REFLEXION

Der Bereich der personalen Kompetenz oder auch Selbstkompetenz beinhaltet Teilkompetenzen, die es einer Person ermöglichen, eigene Schwächen und Stärken zu analysieren, Lerndefizite aber auch Erfolge zu reflektieren, um zu einem befriedigenden Selbstkonzept zu gelangen. Wenn Personen sich realistische Ziele setzen, so ist dies, dem Feld der Selbstkompetenz anzurechnen. Personen benötigen metakognitive Strategien, um über ihre Lernfortschritte und erreichten Ziele zu reflektieren. Nur wer

Auch Unterricht sollte in regelmäßigen Abständen mittels Peer-Coaching reflektiert werden.

2-ՐԴ ՈԼՈՐՏ. ՄԵԹՈԴՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԿՈՄՊԵՏԵՆՏՈՒԹՅՈՒՆ = ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ + ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՑԿՅԱՆՍ ԿԻՐԱՌՈՒՄ

Մեթոդոլոգիական կոմպետենտության ոլորտն իր մեջ ներառում է մասնակի հմտություններ, որոնք մարդուն թույլ են տալիս ինքնուրույն ձեռք բերել գիտելիքներ, տեղեկատվություն և քննադատաբար օգտագործել զանգվածային լրատվամիջոցները: Կոմպետենտության այս ոլորտը կարևոր է ցկյանն ուսուցման համար: Դրա համար անհրաժեշտ են գործնականում օգտակար, «ընթացակարգային» գիտելիքները, քանի որ մարդը պետք է կարողանա իրացնել իր ունեցած գիտելիքների կազմը իր գործունեության մեջ: Կոմպետենտության այս ոլորտի համար ուսանողները պետք է նաև սովորած լինեն, թե ինչպես կարելի է սովորածը հաջողությամբ օգտագործել, արտացոլել: Ռազմավարություններ, որոնք թույլ են տալիս ինքնուրույն սովորել կարողալ տեքստի բովանդակությունը, հասկանալ նրա իմաստն ու սեփական բառերով վերարտադրել, այստեղ անհրաժեշտ են նաև վերահսկման ռազմավարությունները, որոնք օգնում են առավել խորը մշակել նոր գիտելիքները և ապահովում, որ հետագայում այլ խնդիրների լուծման ժամանակ դրանք հասանելի լինեն: Զանգվածային լրատվամիջոցների քննադատաբար օգտագործելը երևում է, օրինակ, լրատվամիջոցի ինֆորմացիոն աղբյուրների վերլուծությունից, ինչպես նաև նպատակների հետ կապված քննադատական հարցադրումներից:

3-ՐԴ ՈԼՈՐՏ. ՍՈՑԻԱԿԱՆ ԿՈՄՊԵՏԵՆՏՈՒԹՅՈՒՆ = ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ + ՀԱՄԱԴԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ

Սոցիալական կոմպետենտությունը արտահայտվում է զրուցակիցների հետ հաջող դիմակայման մեջ: Եթե կարողանանք համապատասխան կերպով շփվել հետերոգեն խմբերից մարդկանց հետ, և մեր բանավոր ներկայացումները պարզ ու հասկանալի են, ապա դրանք սոցիալական կոմպետենտության հմտություններն են: Քննարկումների ժամանակ փաստարկներ բերելը կամ հաղորդակցական այլ հմտությունները մի կողմից պահանջում են ընթացակարգային գիտելիքներ (լեզվի և ձայնի ճիշտ օգտագործում), սակայն մյուս կողմից էլ մետակոգնիտիվ գիտելիքներ՝ քննարկման և փոխազդեցության իրավիճակը ճիշտ գնահատելու և համարժեք կերպով արձագանքելու համար:

4-ՐԴ ՈԼՈՐՏ. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿՈՄՊԵՏԵՆՏՈՒԹՅՈՒՆ (ԻՆՔՆԱԳՆԱՀԱՏՈՒՄ) = ԻՆՔՆԱԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ + ՈՆՅՆԵՔՍԻԱ

Անձնական կոմպետենտության կամ ինքնագնահատման ոլորտը իր մեջ ներառում է այնպիսի մասնակի հմտություններ, որոնք մարդուն թույլ են տալիս վերլուծել իր ուժեղ և թույլ կողմերը, արտացոլել գիտելիքների պակասը, ինչպես նաև հաջողությունները՝ գոհացնող ինքնագնահատականի հասնելու համար:

Երբ մարդիկ իրենց առաջ իրատեսական նպատակներ են դնում, դա վերաբերում է անձնական կոմպետենտության ոլորտին:

in der Lage ist über das eigene Lernen erfolgreich nachzudenken und Erkenntnisse daraus zu generieren, wird sich auch weiterentwickeln.

UNTERRICHT GESTALTEN NACH GRUNDSÄTZEN DER KOMPETENZORIENTIERUNG: PRINZIPIEN UND METHODEN

DIE PERSPEKTIVE WECHSELN

Kompetenzorientierte Unterrichtsgestaltung benötigt die Betrachtung des Unterrichts aus der Perspektive der Lernenden. Lernende beherrschen Lernstoff nicht dadurch, dass dieser von der Lehrperson vorgetragen wurde, sondern erst durch die persönliche Auseinandersetzung mit den Inhalten können Lernende den Unterrichtsstoff verarbeiten. Der Erwerb von Kompetenzen erfordert eine aktive Auseinandersetzung der Schülerinnen und Schüler mit den Lerninhalten, welche in vielfältigen Übungsphasen gefestigt und in unterschiedlichste Aufgabenstellungen transferiert werden sollen. Die Aufgabe der Lehrpersonen besteht nun verstärkt in der Gestaltung sogenannter „Lernumgebungen“, um diese Auseinandersetzung zu gewährleisten: Es gilt, nicht nur vorzutragen, sondern Materialien (z.B. einen Text) bereit zu stellen, Diskussionen zu ermöglichen, Gruppenarbeiten anzuregen, Beobachtungen im Garten zu beauftragen etc.

ERFAHRUNGEN DER LERNENDEN NÜTZEN

Die konstruktivistische Lerntheorie (nach Siebert 2005, Arnold 2007, Reich 2012) fordert dazu auf, den Blick auf die Lernenden zu richten und ihnen zu ermöglichen, individuelle Erfahrungen, Vorstellungen und Ideen einzubringen. Das ist für die Konstruktion der subjektiven Lernkonzepte maßgeblich. Schüler/innen konstruieren ihre individuellen Lernkonzepte zu den Inhalten und zum Unterrichtsablauf nach ihrem eigenen Ermessen und aufgrund ihrer eigenen subjektiven Erfahrungen, die ihr Vorwissen prägen. Nur, wenn sich die Lehrpersonen mit den Lernenden intensiv auseinandersetzen, kann ein Perspektivenwechsel aus Sicht der Lernenden stattfinden. Interessen, Vorwissen und Lernstand der Schüler/innen sind regelmäßig zu evaluieren und in die Planung einzubeziehen. Feedback-Methoden haben im Unterrichtsgeschehen einen hohen Stellenwert, weil diese Auskunft darüber geben, wie der Lernprozess aus Sicht der Lernenden verlaufen ist.

Auch Lernziele sind eine Frage der Perspektive

Մարդկանց անհրաժեշտ է մետակոգնիտիվ ռազմավարություններ՝ ինչպես ուսման մեջ առաջընթացը, այնպես էլ իրականացրած նպատակներն արտացոլելու համար: Միայն նա, ով ի վիճակի է վերլուծել սեփական ուսուցումը և հաջողությամբ դրանից գիտելիքներ գեներացնել, կարող է շարունակել զարգանալ:

ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԿՈՄՊԵՏԵՆՏՆՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ ՀԻՄՆՎԱԾ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ. ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ ԵՎ ՄԵԹՈԴՆԵՐ

ՏԵՍԱԿԵՏԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ

Կոմպետենտության վրա հիմնված դասավանդման կազմակերպման համար անհրաժեշտ է դիտարկել դասը սովորողների տեսակետից: Սովորողները յուրացնում են ուսումնական ծրագիրը ոչ թե այն բանի շնորհիվ, որ ուսուցիչն է բացատրում: Նյութը կարող է միայն յուրացվել նյութի հետ սովորողի ինքնուրույն աշխատանքի շնորհիվ: Հմտությունների ձեռքբերման համար սովորողները պետք է ակտիվորեն աշխատեն նյութի բովանդակության վրա, ինչն ամրապնդվում է գործնական վարժությունների միջոցով և արտահայտվում է զանազան հարցադրումների տեսքով: Ուսուցիչների խնդիրն է այժմ ստեղծել այսպես կոչված «ուսուցման միջավայր»՝ այդ փոխգործակցությունն ապահովելու համար: Այսինքն անհրաժեշտ է ոչ միայն դասախոսություն կարդալ, այլ նաև նյութեր տրամադրել (օրինակ՝ տվյալ թեմայի շուրջ գրավոր տեքստեր), քննարկումներ կազմակերպել, քաջալերել խմբային աշխատանքը, հանձնարարել դիտարկումներ անել այդպես և այլն:

ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՓՈՐՁ

Ուսուցման կոնստրուկտիվիստական տեսությունը (տես Ջիբերտ 2005, Առնոլդ 2007, Ռայն 2012) կոչ է անում հայացքն ուղղել դեպի սովորողները և թույլ տալ նրանց ներուժով իրենց անհատական փորձը, պատկերացումներն ու գաղափարները: Դա շատ կարևոր է ուսուցման սուբյեկտիվ հայեցակարգերի ստեղծման համար: Սովորողները նյութի բովանդակության

և դասի ընթացքի հետ կապված կազմում են ուսուցման իրենց սեփական հայեցակարգերը՝ իրենց հայեցողությամբ և հիմնվելով սեփական սուբյեկտիվ փորձի վրա, որոնք ձևավորում են նրանց նախնական գիտելիքները: Միայն այն ժամանակ, երբ ուսուցիչները սովորողների հետ ակտիվորեն փոփոխել նրանց տեսակետը: Հետաքրքրությունները, գիտելիքները և ուսուցման մակարդակը պարբերաբար պետք է գնահատվեն և հաշվի առնվեն պլանավորման ժամանակ: Հետադարձ կապի մեթոդներն ուսումնական գործընթացում առաջնային նշանակություն ունեն, քանի որ տեղեկություններ են տալիս այն մասին, թե ինչպես է ընթացել ուսումնական գործընթացը սովորողի տեսանկյունից:

«Հմտությունները չեն դասավանդվում, դրանք ձեռք են բերվում ուսանողների կողմից»:

Fahse, 2004, էջ 460

LERNZIELE TRANSPARENT GESTALTEN

Anforderungen und Herausforderungen, die den Schüler/innen gestellt werden, müssen für diese nachvollziehbar sein. Zu erreichende Lernziele müssen sinnvoll erscheinen und vor allem bekannt sein. Für das Selbstkonzept der Lernenden ist es förderlich, wenn Ziele von den Lernenden als fordernd aber erreichbar bewertet werden. Somit ist eine differenzierte Zielformulierung im kompetenzorientierten Unterricht unentbehrlich. Es ist nicht notwendig für jede/n Schüler/in persönliche Ziele zu formulieren, aber die jeweiligen Lernenden müssen in einem differenzierten Lernzielkatalog eingeordnet, um den jeweiligen Fortschritt zu verdeutlichen. Es ist unumgänglich das Vorwissen der Lernenden am Beginn eines Lernprozesses zu erheben. Diese Evaluierung muss sich auf die Formulierung der Ziele auswirken. Ziele sind der Grund all unseres Tuns, sie sind maßgeblich für das Gelingen einer effizienten Lernumgebung und müssen auch in der Vision der Lernenden vorhanden sein. Lernende müssen nicht nur über Ziele, die den Unterricht leiten, informiert werden, sie müssen in diesen Zielen Sinn und Zweck erkennen und bestenfalls sich damit identifizieren. Ziele müssen im Unterricht für die Lernenden einen Stellenwert haben. Das Erreichen der Zielvorgabe muss möglich erscheinen, aber auch herausfordern, um weder Überforderung noch Langeweile zu erzeugen.

UNTERRICHTSTRUKTUR: LERNINHALTE VERNETZT NUTZEN

Die Vernetzung des Lernstoffs sollte möglichst vertikal (über die Schulstufen aufsteigend) sowie auch horizontal (fächerübergreifend) erfolgen. Für eine vertiefende Verarbeitung von Lerninhalten ist eine Vernetzung in beiden Richtungen erforderlich, weil diese einerseits die wiederholte Anwendung von Lerninhalten sichert und die Nutzung in unterschiedlichen Kontexten das Wissen in andere Bereiche transferiert. Damit ist die Teamarbeit im Kollegium unabdingbar. Der Rückgriff auf Inhalte des Lehrstoffs aus vergangenen Schuljahren ist notwendig, um neue Inhalte damit zu vernetzen, zu ergänzen und zu vertiefen. Dazu ist es erforderlich, dass Lernmaterialien (Schulbücher, Hefte, ...) der vergangenen Schuljahre eingefordert werden können und zum Arbeiten wieder verwendet werden. Die Eigenverantwortung der Schüler/innen ist erforderlich, denn das Recherchieren von Inhalten mit eigenen Lernmaterialien, muss von den Lernenden zunehmend selbstständig erbracht werden können. Darüber müssen die Lernenden

ՌԻՍՈՒՑԱՆՆԵՐԻ ԴՊՏԱԿՆԵՐԻ ՀՍՏԱԿ ԶԵՎԱԿԵՐՊՈՒՄ

Սովորողների առջև դրված պահանջներն ու մարտահրավերները պետք է հասկանալի լինեն նրանց համար: Ուսուցման նպատակները պետք է իմաստալից լինեն և, ամենակարևորը, հայտնի լինեն: Սովորողի ինքնագնահատման համար օգտակար կլինի, եթե նպատակները սովորողների կողմից գնահատվեն որպես բարդ, սակայն հաղթահարելի: Այդ պատճառով նպատակների տարբերակված ձևակերպումը կոմպետենտության վրա հիմնված ուսուցման ժամանակ կարևորագույն գործոններից մեկն է: Ամեն մի սովորողի համար անհատական նպատակներ ձևակերպելու անհրաժեշտությունը չկա, սակայն բոլոր սովորողները պետք է ներառվեն ուսուցման տարբերակված նպատակների կատարողի մեջ՝ համապատասխան առաջընթացը պարզելու համար: Պարտադիր է գնահատել սովորողների նախնական գիտելիքները ուսումնական գործընթացի հենց սկզբում: Այդ գնահատումը պետք է ազդի նպատակների ձևավորման վրա: Նպատակները հանդիսանում են այն ամենի պատճառը, ինչ մենք անում ենք: Դրանք վճռորոշ նշանակություն ունեն ուսուցման արդյունավետ միջավայրի ստեղծման համար և պետք է առկա լինեն սովորողների տեսլականում: Սովորողները պետք է ոչ միայն տեղեկացված լինեն դասի նպատակների մասին, այլև նրանք ամեն ինչում պետք է իմաստ ու նպատակ տեսնեն և լավագույն դեպքում նույնականացվեն այդ նպատակների հետ: Սովորողների համար նպատակները պետք է որոշակի նշանակություն ունենան: Նպատակի հաղթահարումը պետք է հնարավոր թվա, սակայն միևնույն ժամանակ պետք է մարտահրավեր լինի, որպեսզի այն մի կողմից ձանձրալի չլինի, մյուս կողմից էլ գերբնական ծիգեր չպահանջի:

ԴԱՍԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ. ՌԻՍՈՒՑԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԻ ՄԻԱԿՑՎԱԾ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄ

Ուսումնական նյութերի միակցումը հնարավորինս պետք է ընթանա ուղղահայաց (ըստ աժման կարգի՝ դպրոցական աստիճաններին համապատասխան), ինչպես նաև հորիզոնական (միջառարկայական) ուղղվածությամբ: Ուսումնական նյութերի խորացված ուսումնասիրության համար անհրաժեշտ է միակցում երկու ուղղություններում էլ, քանի որ դա մի կողմից ապահովում է ուսումնական նյութի բազմակի կիրառումը, մյուս կողմից էլ զանազան ենթատեքստերում կիրառելիս փոխանցում է այդ գիտելիքները այլ ոլորտներ: Այստեղ հսկայական նշանակություն ունի դասավանդող կազմի թիմային աշխատանքը: Անցած տարիների ուսումնական նյութերին անդրադառնալը նույնպես անհրաժեշտ է՝ դրանք նոր թեմաների հետ կապակցելու, լրացնելու և խորացնելու համար: Դրա համար անհրաժեշտ է, որ անցած տարիների ուսումնական նյութերը (գրքերը, տետրերը, ...) նորից ներգրավվեն և օգտագործվեն աշխատանքի ընթացքում: Անհրաժեշտ է նաև սովորողների անձնական պատասխանատվությունը, քանի որ սեփական ուսումնական նյութերի օգտագործմամբ թեմաների

rechtzeitig informiert werden, damit diese entsprechenden Wert auf die Gestaltung ihrer schriftlichen Arbeiten legen und sie auch die entsprechenden Mitschriften, Materialien und Bücher aufbewahren.

SITUIERTE LERNANLÄSSE BIETEN

Im Unterricht sollen Probleme aus der Praxis gelöst werden, denn Wissen und Fertigkeiten, die in der Schule gelernt werden, sollen später als Werkzeuge für die erfolgreiche Bewältigung unterschiedlichster Lebenssituationen zur Verfügung stehen. Beim Erwerb dieser kognitiven Werkzeuge muss ein Bewusstsein dafür entstehen, dass diese Kenntnisse und deren Umsetzung in realen Situationen wesentlich sind. Durch die Einbettung in Situationen des Alltags werden Inhalte konkret, machen betroffenen und wecken Neugierde bzw. lösen emotionale Betroffenheit aus. Zu erwerbende Fähigkeiten werden dann als wesentlich erachtet, wenn sie in persönlich bedeutungsvollen Kontexten hilfreich sind. Besonders für die Gestaltung und Formulierung von Aufgaben muss die Einbettung in einen authentischen Anwendungskontext als Prämisse gelten.

AUF METHODENVIELFALT ACHTEN

Das Erwerben von Kompetenzen beinhaltet neben dem deklarativen Wissenserwerb auch strategisches und prozedurales Wissen. Die kombinierte Nutzung dieser Wissensdimensionen kann nur erfolgen, wenn Lernen auch selbstgesteuert und in kooperativen Gruppen erfolgt. Durch variationsreiches Üben und Trainieren sollen Fertigkeiten und Fähigkeiten gestärkt und routiniert werden. Im Folgenden werden die wesentlichen Aspekte der Methodenvielfalt beschrieben:

Auch die Möglichkeit Gelerntes in der Gruppe zu präsentieren hilft der Konsolidierung von Lerninhalten. Den Lernenden muss die Möglichkeit gegeben werden, als lehrende Peers für ihre Mitschüler/innen zu wirken. Erst durch die Herausforderung den Lerninhalt zu strukturieren, zu formulieren und aufzubereiten wird dieses Wissen bei den aktiv Präsentierenden dauerhaft und nachhaltig gespeichert. Mit jeder zusätzlichen Nutzung wird dieses Wissen routinierter, neuronale Bahnen entstehen im Gehirn und auf verfügbares Wissen kann effizienter zugegriffen werden. Einige Beispiele für diese Methodenvielfalt:

SCHÜLERINNEN UND SCHÜLER ERKLÄREN LASSEN

Wenn Lernende im Unterricht die Chance bekommen, Wissen an andere weiterzugeben, so wirkt sich dies positiv auf ihr Selbstkonzept aus, da sie Akzeptanz und Erfolg erfahren. Es wird mit jeder Erklärung, die von ihnen selbst abgegeben wird, das Wissen elaborierter, das heißt vertiefender gespeichert.

„Menschen sind lernfähig, aber unbelehrbar.“
Andreas Müller

ուսումնասիրումը ավելի ու ավելի հաճախ պետք է կատարվի ինքնուրույն: Սովորողները դրա մասին պետք է ժամանակին տեղեկացվեն, որպեսզի համապատասխան ուշադրության արժանացնեն գրավոր աշխատանքներին և պահպանեն համապատասխան կոնսպեկտները, նյութերն ու գրքերը:

ԱՌԱՋԱՐԿԵՔ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ԻՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻՑ

Դասերի ժամանակ պետք է լուծվեն գործնական խնդիրներ, քանի որ դպրոցում ձեռք բերած գիտելիքներն ու հմտությունները հետագայում պետք է գործիք դառնան կյանքի զանազան իրավիճակներում դժվարությունների հաղթահարման համար: Այդ կոգնիտիվ գործիքների ձեռքբերման ժամանակ անհրաժեշտ է գիտակցել, որ այդ գիտելիքներն ու դրանց իրացումն իրական իրավիճակներում շատ կարևոր են: Առօրյա իրավիճակներ դրանց տեղափոխման ժամանակ թեմաները կոնկրետանում են, վերաբերում են անմիջականորեն մարդուն և հետաքրքրասիրություն կամ էլ հուզական զգացմունքներ են արթնացնում: Ձեռք բերվող հմտությունները կարևոր են դառնում այն դեպքում, եթե դրանք օգտակար են լինում որևէ անհատի համար նշանակալի ենթատեքստերում: Դրանց կիրառումը իսկական ենթատեքստում հարկ է դիտարկել որպես նախադրյալ առաջադրանքների մշակման և ձևակերպման համար:

ՈՒՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԴԱՐՁՐԵՔ ՄԵԹՈԴՆԵՐԻ ԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆԸ

Կոմպետենտությունների ձեռքբերումը, բացի դեկլարատիվ գիտելիքներից, իր մեջ նաև ներառում է ռազմավարական և ընթացակարգային գիտելիքներ: Գիտելիքների այդ հարթությունների կոմբինացված օգտագործումը հնարավոր է միայն այն դեպքում, երբ ուսուցումը կարգավորվում է սովորողների կողմից ինքնուրույն և իրականացվում է կոոպերատիվ խմբերում: Բազմակողմանի վարժություններն ու թրեյնինգները պետք է ամրապնդեն հմտություններն ու կարողությունները և դարձնեն դրանց կիրառումը սովորական երևույթ: Ստորև կնկարագրվեն մեթոդների բազմազանության ասպեկտները.

Սովորած նյութը խմբի առաջ ներկայացնելու հնարավորություն օգնում է գիտելիքների կոնսոլիդացմանը: Սովորողներին պետք է հնարավորություն տրվի, որպեսզի նրանք կարողանան հանդես գալ որպես ուսուցիչներ իրենց հասակակիցների համար: Միայն ուսումնական նյութը կառուցվածքայնացնելու, ձևակերպելու և նախապատրաստելու մարտահրավերի միջոցով է այդ գիտելիքները երկարաժամկետ ու կենսակայուն պահվում ակտիվ ներկայացնողի մոտ: Այդ գիտելիքների յուրաքանչյուր լրացուցիչ օգտագործումը դրանց կիրառումը դարձնում է ավելի սովորական, ուղեղում ձևավորվում են նեյտրոնային կապեր և առկա գիտելիքների օգտագործումը դառնում է ավելի արդյունավետ: Ահա այդ մեթոդաբանական բազմազանության մի քանի օրինակ.

ԲԱՑԱՏՐԵԼՈՒ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ ՏՎԵՔ ԱՆԱԿԵՐՏՆԵՐԻՆ

Երբ սովորողները դասի ժամանակ սեփական գիտելիքները մյուսներին փոխանցելու հնարավորություն են ստանում, դա դրական ազդեցություն է ունենում նրանց ինքնագնահատման վրա, քանի որ նրանք դրանով իմանում են, թե ինչ բան է ժամաշումը և հաջողությունը: Ամեն անգամ նորից ու նորից բացատրելով, գիտելիքներն ավելի մանրակրկտորեն ու խորն են պահպանվում:

«Մարդիկ ունակ են սովորելու, սակայն անուղղելի են»:

Անդրեաս Մյուլլեր

KOOPERATIVES LERNEN IN GRUPPEN NÜTZEN!

Methoden des kooperativen, gemeinsamen Lernens nutzen die Vorteile der Multiplikation von Wissen. Es sollten die drei Schritte dieser Methoden im Unterricht in unterschiedlichen Settings immer wieder genutzt werden:

- Einzelarbeit – das selbstständige Auseinandersetzen mit Inhalten
- Austausch der Sichtweisen und ein gegenseitiges Erklären der Sachverhalte in der Partner- oder Gruppenarbeit (höchstens zu dritt, damit jede/r zu Wort kommt) um die eigene Perspektive darzustellen und zu ergänzen
- eine Präsentation und eine zusätzliche erklärende Zusammenfassung vor einer größeren Gruppe

SCHÜLER/INNEN-FRAGEN INS ZENTRUM DES UNTERRICHTS!

Im Unterricht wird viel Zeit für die Beantwortung von Lehrer/innen-Fragen verbracht, der Fokus im kompetenzorientierten Unterricht sollte auf die Fragen der Schüler/innen gerichtet werden. Das Stellen von Fragen setzt eine Auseinandersetzung mit Inhalten voraus, denn Fragen haben nur Lernende, die bereits etwas gelernt haben. Wenn Lernende Fragen stellen, für die sie nach Antworten suchen, wird Neugierde und Interesse angebahnt. So kann ein Lernprozess in Gang gesetzt werden, welchem eine tiefer gehende Auseinandersetzung folgt.

LERNINHALTE VON SCHÜLER/INNEN GRAFISCH AUFBEREITEN LASSEN!

Vorteilhaft für nachhaltiges Lernen ist es, Schüler/innen eigene Strukturen und sonstige visuelle Grundmuster entwickeln zu lassen, damit sie selbst gedankliche Verknüpfungen und Verankerungen bilden. Mind Maps, Flussdiagramme, Struktur-bäume, Gedächtnislandkarten und Concept Maps reduzieren und komprimieren den Lernstoff. Beziehungen werden zwischen den Themen geschaffen, die Begriffe werden integriert und das Gelernte wird zu Assoziationsnetzwerken zusammengefügt. Für eine günstige Strukturierung des Gelernten ist die selbstständige Visualisierung ein wichtiges Werkzeug, welches auch den Lehrenden Rückmeldung gibt, ob die Schüler/innen und Schüler die Lerninhalte in Beziehung setzen können und verstanden haben.

ԿՈՊԵՐԱՏԻՎ ՕԳՏԱԳՈՐԾԵՔ ԿՈՊԴԵՐԱՏԻՎ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ

Կոոպերատիվ, համատեղ ուսուցման մեթոդների առավելությունն այն է, որ կատարվում է գիտելիքի բազմապատկում: Դասի ժամանակ զանազան իրադրություններում անհրաժեշտ է անընդհատ օգտագործել այս մեթոդների երեք քայլերը.

- Անհատական աշխատանք – ուսումնական նյութի հետ ինքնուրույն աշխատանք
- Տեսակետներով փոխանակում և ուսումնական հարցերի փոխադարձ բացատրում զուգերով կամ խմբային աշխատանքի ընթացքում (երեք հոգուց ոչ ավել, որպեսզի յուրաքանչյուրը կարողանա արտահայտել իր կարծիքը)՝ սեփական տեսակետը ներկայացնելու և լրացնելու համար
- Ներկայացում և լրացուցիչ բացատրական ամփոփում ավելի մեծ խմբի առաջ

ԱՆԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ՀԱՐՑԵՐԸ ԴՐՔ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ

Դասի ընթացքում շատ ժամանակ է հատկացվում ուսուցիչների հարցերին պատասխանելուն: Կոմպետենտության վրա հիմնված ուսուցման կենտրոնում պետք է լինեն աշակերտների հարցերը: Հարցերը ենթադրում են ուսումնական նյութի հետ փոխազդեցություն, քանի որ հարցեր կարող են ծագել միայն այն աշակերտների մոտ, որոնք արդեն ունեն որոշակի գիտելիքներ: Երբ սովորողները հարցեր են տալիս, որոնց համար պատասխաններ են որոնում, հետաքրքրասիրություն և հետաքրքրություն է առաջանում: Այդպիսով սկսվում է ուսուցման գործընթացը, որին հետևում են ավելի խորը քննարկումները:

ԱՆԱԿԵՐՏՆԵՐԻՆ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԵՔ ԳՐԱՖԻԿՈՐԵՆ ՄԵՆԱԿԵԼ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԸ

Կենսակայուն ուսուցման համար կարևոր է աշակերտներին հնարավորություն տալ մշակելու սեփական կառուցվածքներ ու այլ վիզուալ նյութեր՝ մտովի կապերի ձևավորման և գիտելիքների ամրապնդման համար: Մտային քարտեզները, տրամագրերը, կառուցվածքային ծառերն ու կոնցեպտուալ քարտեզները կրճատում և սեղմում են ուսումնական նյութը: Թեմաների միջև կապեր են առաջանում, հասկացություններն ինտեգրվում են, իսկ յուրաքանչյուր նյութը միավորվում է ասոցիացիաների համակարգերում: Յուրաքանչյուր նյութի բարենպաստ կառուցվածքայնացման համար կարևոր գործիք է հանդիսանում ինքնուրույն վիզուալիզացիան, ինչը նաև ուսուցիչն տեղեկություն է տրամադրում այն մասին, թե աշակերտները որքանով են ունակ հասկանալ և համարել ուսումնական նյութը:

LERN- UND LEISTUNGSSITUATION (PRÜFUNGSSITUATION) TRENNEN

Zwischen einer Lern- und einer Leistungssituation muss deutlich unterschieden werden, denn in der Lernsituation sind Fehler erlaubt und sogar notwendig. Fehler sind in Lernsituationen nicht als Defizit oder Makel zu sehen, sondern als Chance das „Fehlende“ im Lernprozess zu erkennen, dafür ist eine entsprechende „Fehlerkultur“ zu entwickeln.

In der bisherigen Schulkultur waren Fehler zu vermeiden, Lernende neigen dazu, sich nicht mit den eigenen Fehlern auseinanderzusetzen, weil diese als Unzulänglichkeiten gedeutet werden könnten. Die Auseinandersetzung mit den eigenen Fehlern und Irrtümern bereichert den Lernprozess! Für den produktiven Umgang mit Fehlern muss in einer Schule auch eine entsprechende Kultur gelebt werden, welche von den Lehrpersonen getragen wird, die hilfreich zur Seite stehen und positiv mit Fehlern umgehen. Fehler sind für die Begleitung der Lernprozesse aufschlussreich. Die Schüler/innen erkennen, dass sie aus Fehlern lernen.

Entscheidend für einen lernförderlichen Umgang mit Fehlern ist die differenzierte Fehleranalyse, welche den Lernenden konkret Auskunft gibt. Als lernwirksame Strategien können anstelle von inhaltsleeren Verbesserungen ähnliche Aufgaben oder Problemstellungen vorgelegt werden, um den richtigen Lösungsweg einzuüben.

Leistungssituationen (Prüfungssituationen) dienen der Messung der Leistung und sollten erst stattfinden, wenn Lernprozesse abgeschlossen sind. Sie geben Auskunft, ob die Kompetenz erreicht wurde und sind eine Rückmeldung für die Lehrperson, inwieweit der Lernprozess erfolgreich begleitet wurde.

LERNERGERBNISSSE DEFINIEREN

Im kompetenzorientierten Unterricht erfolgt auch ein Paradigmenwechsel von der Lehrstofforientierung zur Lernergebnisorientierung (Baldauf-Bergmann u. a., 2013).

Lernergebnisse beschreiben das Wissen bzw. die Handlungsfähigkeit im Kontext der Fachinhalte einer/s Lernenden nach Abschluss eines Lernprozesses. Im Europäischen Qualifikationsrahmen (EQR) werden Lernergebnisse als Kenntnisse, Fertigkeiten und Kompetenzen definiert (Grün, Tritscher-Archan, & Weiß, 2009):

- „Kenntnisse sind das Ergebnis der Verarbeitung von Informationen durch Lernen. Kenntnisse bezeichnen die Gesamtheit der Fakten, Grundsätze, Theorien und Praxis in einem Arbeits- oder Lernbereich. Im EQR werden Kenntnisse als Theorie und/oder Faktenwissen beschrieben.“
- „Fertigkeiten sind die Fähigkeit, Kenntnisse anzuwenden und Know-how einzusetzen, um Aufgaben auszuführen und Probleme zu lösen. Im EQR werden Fertigkeiten als kognitive Fertigkeiten und praktische Fertigkeiten beschrieben.“
- „Kompetenz ist die nachgewiesene Fähigkeit, Kenntnisse, Fertigkeiten sowie persönliche, soziale und methodische Fähigkeiten in Arbeits- oder Lernsituationen und für die

ՌԻՍԻՈՒՑՄԱՆ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՍՏՈՒՑՄԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ (ՔՆՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ) ԱՌԱՆՁՆԱՅՈՒՏ

Անհրաժեշտ է իրարից առանձնացնել ուսուցման և արդյունքների ստուգման իրավիճակները, քանի որ ուսուցման իրավիճակներում սխալները թույլատրելի են և նույնիսկ անհրաժեշտ: Ուսուցման իրավիճակներում սխալները պետք է դիտարկվեն ոչ թե որպես թերություն կամ գիտելիքի պակաս, այլ ավելի շուտ որպես հնարավորություն՝ ուսուցման ընթացքում «խնդիրները» ձանաչելու: Դրա համար պետք է զարգացնել «սխալների համապատասխան մշակույթ»:

Մինչև հիմա դպրոցական մշակույթում խուսափել են սխալներից, սովորողները չեն ձգտել աշխատել դրանց վրա, քանի որ դրանք կարող էին մեկնաբանվել որպես թերություններ: Սեփական սխալների հետ առձակատումը հարստացնում է ուսուցման գործընթացը: Սխալների հետ ճիշտ վերաբերվելու համար դպրոցում պետք է արմատավորվի համապատասխան մշակույթ՝ աջակցվող դասավանդող կազմի կողմից, որը պետք է օգնի և դրական մոտեցում ունենա սխալների հանդեպ: Սխալներն ուսման գործընթացում ուսուցողական նշանակություն ունեն: Աշակերտները սկսում են հասկանալ, որ իրենք սովորում են սեփական սխալների վրա: Սխալներին համապատասխանաբար վերաբերվելու համար վճռական դեր ունի սխալների տարբերակված վերլուծությունը, որը սովորողներին կոնկրետ տեղեկատվություն է տալիս: Որպես ուսուցման համար արդյունավետ ռազմավարություններ՝ սխալների անհիմաստ ուղղման փոխարեն, կարող են առաջարկվել նմանատիպ առաջադրանքներ կամ հարցադրումներ՝ ճիշտ լուծում գտնելու համար վարժվելու նպատակով: Արդյունքների ստուգման (քննական) իրավիճակներն օգտագործվում են արդյունքների գնահատման համար և պետք է տեղ գտնեն միայն ուսուցման գործընթացի ավարտից հետո: Դրանք տեղեկություն են տրամադրում, թե արդյոք կոնսոլիդացվածությունը ձեռք է բերվել, թե ոչ, և ուսուցչի համար հետադարձ կապի դեր են խաղում՝ հաղորդելով նրան, թե որքանով է ուսուցման գործընթացը հաջող անցել:

ՌԻՍԻՈՒՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՍԱՅՄԱՆՈՒՏ

Կոմպետենտության վրա հիմնված ուսուցման ժամանակ տեղի է ունենում նաև պարադիգմայի փոփոխում՝ ուսուցման նյութի ուղղվածությունից դեպի ուսուցման արդյունքների ուղղվածություն (Baldauf-Bergmann և մյուսները 2013թ.): Ուսուցման արդյունքները նկարագրում են ուսումնական նյութի ենթատեքստում սովորողի գիտելիքները կամ գործելու ունակությունը ուսումնական գործընթացի ավարտից հետո: Եվրոպական որակավորման շրջանակներում (EQR) ուսուցման արդյունքները սահմանվում են որպես գիտելիքներ, հմտություններ և կոմպետենտություններ (Grün, Tritscher-Archan & Weiß, 2009).

- «Գիտելիքները հանդիսանում են սովորելու միջոցով ինֆորմացիայի մշակման արդյունք: Գիտելիքները բնութագրում են փաստերի, սկզբունքների, տեսությունների և պրակտիկայի ամբողջությունը որոշակի աշխատանքային կամ ուսումնական ոլորտում: EQR-ում գիտելիքները նկարագրվում են որպես տեսության և / կամ փաստերի իմացություն»:
- «Հմտությունները դա գիտելիքները և նոու-հաուն կիրառելու ունակությունն է՝ առաջադրանքներն ու խնդիրները լուծելու համար: EQR-ում հմտությունները նկարագրվում են որպես

berufliche und/oder persönliche Entwicklung zu nutzen. Im EQR wird Kompetenz im Sinne der Übernahme von Verantwortung und Selbstständigkeit beschrieben.“

Literatur

Arnold, R. (2007). *Ich lerne, also bin ich. Eine systemisch-konstruktivistische Didaktik*. Heidelberg: Auer.

Baldauf-Bergmann, K., Mischun, K., & Müller, M. (2013). *Leitfaden zur Formulierung und Nutzung von Lernergebnissen*. Potsdam. Abgerufen von http://www.sq-brandenburg.de/files/130410_leitfaden__lernergebnisse_final.pdf

Grün, G., Tritscher-Archan, S., & Weiß, S. (2009). *Leitfaden zur Beschreibung von Lernergebnissen*. ZOOM-Partnerschaft. Abgerufen von http://ibw4.m-services.at/zoom/pdf/wp2/Leitfaden_DE_final_2.pdf

Reich, K. (2012). *Konstruktivistische Didaktik. Das Lehr- und Studienbuch mit Online-Methodenpool*. Weinheim: Beltz.

Siebert, R. (2005). *Pädagogischer Konstruktivismus. Lernzentrierte Pädagogik in Schule und Erwachsenenbildung*. 3. Auflage. Weinheim: Beltz.

Weinert, F.E. (Hrsg.) (2001). *Leistungsmessungen in Schulen*. Weinheim: Beltz.

■ *Quelle: Landw. Schulabteilungen der Bundesländer Burgenland, Kärnten, Niederösterreich, Oberösterreich, Salzburg, Steiermark, Tirol und Vorarlberg gemeinsam mit der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik im Auftrag der Expertenkonferenz der landw. Schulaufsicht und Schulreferenten (Hg). Päd. Teil: Forstner-Ebhart, A., Haselberger W. (2014). Vom Kompetenzmodell zum kompetenzorientierten Unterricht an Landwirtschaftlichen Fachschulen. Salzburg-Tulln-Wien gekürzt und adaptiert, Linder.*

կոգնիտիվ և գործնական հմտություններ»:

- «Կոմպետենտություն նշանակում է գիտելիքները, հմտությունները, ինչպես նաև անձնական, սոցիալական և մեթոդոլոգիական ունակությունները աշխատանքային և ուսումնական իրավիճակներում օգտագործելու ապացուցված ունակություն»

մասնագիտական և / կամ անձնական զարգացման համար: EQR-ում կոմպետենտությունը նկարագրվում է պատասխանատվության և ինքնուրույնության տեսանկյունից»:

Գրականություն

Arnold, R. (2007). *Ich lerne, also bin ich. Eine systemisch-konstruktivistische Didaktik*. Heidelberg: Auer.

Baldauf-Bergmann, K., Mischun, K., & Müller, M. (2013). *Leitfaden zur Formulierung und Nutzung von Lernergebnissen*. Potsdam. Abgerufen von http://www.sq-brandenburg.de/files/130410_leitfaden__lernergebnisse_final.pdf

Grün, G., Tritscher-Archan, S., & Weiß, S. (2009). *Leitfaden zur Beschreibung von Lernergebnissen*. ZOOM-Partnerschaft. Abgerufen von http://ibw4.m-services.at/zoom/pdf/wp2/Leitfaden_DE_final_2.pdf

Reich, K. (2012). *Konstruktivistische Didaktik. Das Lehr- und Studienbuch mit Online-Methodenpool*. Weinheim: Beltz.

Siebert, R. (2005). *Pädagogischer Konstruktivismus. Lernzentrierte Pädagogik in Schule und Erwachsenenbildung*. 3. Auflage. Weinheim: Beltz.

Weinert, F.E. (Hrsg.) (2001). *Leistungsmessungen in Schulen*. Weinheim: Beltz.

■ *Աղբյուրը՝ Landw. Schulabteilungen der Bundesländer Burgenland, Kärnten, Niederösterreich, Oberösterreich, Salzburg, Steiermark, Tirol und Vorarlberg gemeinsam mit der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik im Auftrag der Expertenkonferenz der landw. Schulaufsicht und Schulreferenten (Hg). Päd. Teil: Forstner-Ebhart, A., Haselberger W. (2014). Vom Kompetenzmodell zum kompetenzorientierten Unterricht an Landwirtschaftlichen Fachschulen. Salzburg-Tulln-Wien gekürzt und adaptiert, Linder.*

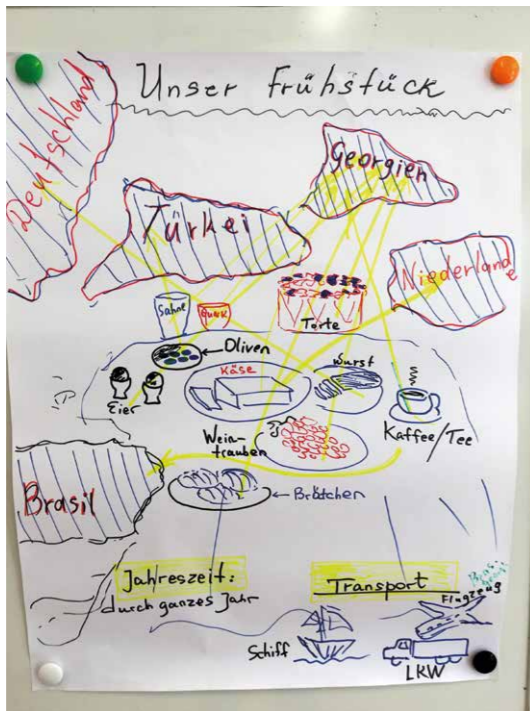
PATI RAMISHVILI

CLIL UND NACHHALTIGKEIT

CLIL (Content and Language Integrated Learning) oder integriertes Sprachenlernen gewinnt in Europa im Kontext des Fremdsprachenlernens immer mehr an Bedeutung. Das Goethe-Institut Georgien veranstaltet in diesem Zusammenhang seit vielen Jahren Fortbildungen zu diesem Thema. Eine gute Fortsetzung dieses Engagements ist das Projekt „Vernetzt für Nachhaltigkeit“.

Der Begriff CLIL beschreibt das integrierte Lernen von Sprache und Inhalt. Nach dem CLIL Prinzip wird die Fremdsprache als Medium zur Vermittlung der Fachinhalte im Unterricht eingesetzt. Zum Beispiel die Inhalte eines Sachfaches wie Biologie, Geografie, Kunst etc. Durch die Vermittlung der Inhalte wird nicht nur das Wissen konstruiert, sondern es werden auch verschiedene Bedeutungen erschlossen. Dies bedeutet, dass im Unterricht, der nach dem CLIL Prinzip geplant ist, immer zwei Ziele angestrebt werden: Ein Ziel bezieht sich auf das Fach, und das andere auf die Fremdsprache.

Gerade dieser Doppelfokus von CLIL spielt eine große Rolle bei der auf Nachhaltigkeit ausgerichteten Bildung. Der Ausgangspunkt einer nachhaltigen Entwicklung besteht darin, dass die Lernenden gemeinsam für besseres Leben sorgen. Aber was beinhaltet besseres Leben? Um die Frage beantworten zu können, sollte man Themen wie Ökologie, Ökonomie, Gesellschaft und Kultur im Unterricht zur Diskussion stellen. Das sind die Themen, die für Schüler/innen interessant sind und zu denen sie täglich Bezug haben. Aber um zu lernen, wie man ein besseres Dasein mitgestalten kann, muss man theoretisches Wissen und Fertigkeiten miteinander verknüpfen können. Die Lernenden sollen ihr Umfeld und ihre Umwelt zunächst wahrnehmen, dann erforschen, neue Entdeckungen machen und die neuen Erkenntnisse anwenden, indem sie mit ihren Erkundungen zum besseren Leben beitragen. Auf diesem Weg konstruieren sie ihr Wissen zu nachhaltigen Themen, erschließen Bedeutungen und verwenden die Fremdsprache ganz natürlich. So wird den Lernenden die Möglichkeit gegeben, in einer anderen Sprache zu denken, sich über die Perspektiven auszutauschen, zu forschen, zu entdecken und vielleicht sogar zu verändern.

ՊԱՏԻ ՌԱՄԻՇՎԻԼԻ

CLIL ԵՎ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ

CLIL-ը (Content and Language Integrated Learning) կամ լեզվի ինտեգրացված ուսուցումը Եվրոպայում օտար լեզուների ուսուցման ենթատեքստում գնալով ավելի մեծ կարևորություն է ստանում: Վրաստանում Գյոթեի անվան ինստիտուտը մի քանի տարի է ինչ վերապատրաստման սեմինարներ է կազմակերպում այդ թեմայով: Այդ նախաձեռնության լավ շարունակություն է հանդիսանում «Միավորվե՛ք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագիծը:

CLIL եզրույթը նկարագրում է լեզվի և բովանդակության ինտեգրացված ուսուցումը: Համաձայն CLIL-ի սկզբունքի՝ օտար լեզուն օգտագործվում է որպես միջոց որևէ մասնագիտական նյութի ուսուցման համար: Օրինակ, այնպիսի դպրոցական առարկաների ուսուցման համար, ինչպիսիք են կենսաբանությունը, աշխարհագրությունը, արվեստը և այլն: Փոխանցելով բովանդակությունը՝ ձևավորվում են ոչ միայն գիտելիքներ, այլ նաև յուրացվում են զանազան հասկացություններ: Դա նշանակում է, որ CLIL-ի սկզբունքով ծրագրված դասի ժամանակ միշտ երկու կոնկրետ նպատակ է առաջ քաշվում: Մեկը վերաբերում է դասավանդվող առարկային, մյուսը՝ օտար լեզվին:

CLIL-ի հենց այդ կրկնակի կենտրոնացումը կարևոր դեր է խաղում դեպի կենսակայունությունն ուղղվածություն ունեցող կրթության համար: Կենսակայուն զարգացման համար որպես ելակետ է հանդիսանում այն, որ սովորողները համատեղ հոգ են տանում կյանքի բարելավման համար: Սակայն ի՞նչն է լավացնում կյանքը: Այս հարցին պատասխանելու համար դասերի ժամանակ անհրաժեշտ է քննարկումներ կազմակերպել այնպիսի թեմաների շուրջ, ինչպիսիք են, օրինակ, բնապահպանությունը, տնտեսությունը, հասարակությունը և մշակույթը: Սրանք թեմաներ են, որոնք հետաքրքրություն են ներկայացնում աշակերտների համար, և որոնց հետ նրանք ամեն օր բախվում են: Սակայն իմանալու համար, թե ինչպես կարելի է ավելի լավ կյանք կառուցել, անհրաժեշտ է միմյանց հետ կապել տեսական գիտելիքներն ու հմտությունները: Սովորողները սկզբում պետք է ընկալեն իրենց կենսամիջավայրը և շրջապատող աշխարհը, այնուհետև ուսումնասիրեն այն, նոր բացահայտումներ անեն և կիրառեն նոր գիտելիքները՝ դրանով իսկ խթանելով կյանքի լավացմանը: Այսպիսով, նրանք ձևավորում են կենսակայուն զարգացման վերաբերյալ իրենց գիտելիքները, յուրացնում են տարբեր հասկացություններ և օգտագործում են օտար լեզուն ամբողջովին բնական ձևով: Եվ սովորողները հնարավորություն են ստանում մեկ այլ լեզվով մտածել, քննարկել հեռանկարները, հետազոտել, ինչ-որ նոր բան հայտնագործել և նույնիսկ ինչ-որ բան փոխել:

BILDUNG FÜR NACHHALTIGE ENTWICKLUNG KONKRET

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՆՈՒՆ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ՝ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ

WILLI LINDER

„DAS SALZ IN DER SUPPE“

LERNARRANGEMENTS, METHODEN UND SPIELE FÜR EINE BILDUNG FÜR NACHHALTIGE ENTWICKLUNG

Eine Übung, die Begeisterung weckt, ein Spiel, das einen Sachverhalt begreifbar macht, eine Gruppenaufgabe, in der Zusammenarbeit geübt wird: Methoden sind im Unterricht das „Salz in der Suppe“, gerade in der Bildung für nachhaltige Entwicklung. Denn Bildung für nachhaltige Entwicklung will nicht nur Wissen vermitteln, sondern für die Natur und die Umwelt begeistern, Kreativität fördern und die Fähigkeit zur Zusammenarbeit stärken.

All dies kann nicht durch Vorträge allein erreicht werden sondern braucht unterschiedliche Zugänge: Einmal forschend-entdeckendes Lernen, dann spielerische Zugänge, um die Phantasie anzuregen oder Übungen zur Sensibilisierung der Wahrnehmung. Methodische Vielfalt ist eine Voraussetzung, damit Bildung für nachhaltige Entwicklung gelingt – dies hält auch die UNESCO fest.

Mit Methoden verhält es sich aber wie mit dem Salz in der Suppe: Falsch eingesetzt sind sie wenig hilfreich, können vom Lernen, von den Lernzielen sogar ablenken. Sie müssen an die Situation, an die Zielgruppe, an die Aufgabenstellung angepasst werden, sie brauchen einen geeigneten Rahmen, um ihre Wirkung entfalten zu können. Es braucht die richtigen Methoden zur richtigen Zeit.

Die Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik (HAUP) und das Goethe-Institut Georgien legen großen Wert auf den Einsatz vielfältiger Methoden, daher gibt es auch für die Lehrenden eigene Methodensammlungen und Handbücher. Sowohl die HAUP, als auch das Goethe-Institut betten die Methoden in ein größeres Gesamtprogramm ein. Dabei stehen immer die Lernenden, ihre Bedürfnisse, Interessen und Ziele im Mittelpunkt. Ziel ist es, die Lernenden zur Selbsttätigkeit zu ermutigen und sie dabei zu unterstützen. Der nachstehende Leitfaden wurde im Rahmen der „Grünen Pädagogik“ entwickelt. Er soll als Unterstützung bei der Entwicklung von Lernsettings dienen und einen langfristigen Lernerfolg sicherstellen.

ՎԻԼԼԻ ԼԻՆԴԵՐ

«ԱՂ ԱՊՈՒՐԻ ԳԱՄԱՐ»

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐՆ ՈՒ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ, ԻՆՉՊԵՍ ՆԱԵՎ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆՈՂ ԽԱՂԵՐ ԳԱՆՈՒՆ ԿԵՆՍԱԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԳԱՄԱՐ

Վարժություն, որը ոգևորություն է առաջացնում, խաղ, որը պարզություն է մտցնում ուսումնական նյութի մեջ, խմբային առաջադրանք, որի ընթացքում աշակերտները սովորում են համատեղ աշխատել. դասավանդման մեջ մեթոդները «աղն են ապուրի համար», հատկապես հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության մեջ: Զանգի որ հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության նպատակը ոչ միայն գիտելիքներ տալն է, այլ նաև բնության և շրջակա միջավայրի հանդեպ հետաքրքրություն արթնացնելն է, ստեղծարարությունը խրախուսելն է և համատեղ աշխատելու ունակությունն ամրապնդելն է:

Այս ամենին հնարավոր չէ հասնել միայն ելույթների ու դասախոսությունների միջոցով: Այստեղ անհրաժեշտ են տարբեր մոտեցումներ: Ուսուցումն ամենից առաջ պետք է ուղեկցվի ուսումնասիրություններով ու բացահայտումներով, այնուհետև երևակայությունը զարգացնող խաղերով կամ ընկալունակությունը բարձրացնող վարժություններով: Մեթոդային բազմազանությունն անհրաժեշտ նախապայման է հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության հաջող ներդրման համար: Այսպես է սահմանել նաև ՅՈՒՆԵՍԿՈՆ:

Սակայն ինչ վերաբերում է մեթոդներին, դրանք կարծես աղ լինեն ապուրի համար: Դրանց ոչ ճիշտ օգտագործումը ոչ մի օգուտ չի տա, նույնիսկ կշեղի ուսուցման նպատակից: Մեթոդները պետք է ադապտացված լինեն իրավիճակին, թիրախային լսարանին և առաջադրանքին: Դրանց համար անհրաժեշտ են համապատասխան շրջանակներ՝

իրենց ազդեցությունը ցույց տալու համար: Անհրաժեշտ է կիրառել ճիշտ մեթոդը ճիշտ ժամանակին: Գյուղատնտեսական և բնապահպանական մանկավարժության ինստիտուտը (HAUP) և Վրաստանի Գյոթեի անվան ինստիտուտը մեծ նշանակություն են տալիս զանազան մեթոդների օգտագործմանը, այնպես որ դասավանդողների համար ևս կան մեթոդական հատուկ ձեռնարկներ: Վերոնշյալ երկու ինստիտուտներն էլ զետեղում են մեթոդներ ավելի ընդարձակ ընդհանուր ծրագրի մեջ: Ընդ որում, ուշադրության կենտրոնում միշտ գտնվում են սովորողները, նրանց պահանջմունքները, հետաքրքրություններն ու նպատակները: Նպատակը սովորողներին ինքնուրույն գործելու խրախուսելն ու աջակցելն է: Հետևյալ ուղեցույցը մշակվել է «Կանաչ մանկավարժության» շրջանակներում: Այն պետք է ծառայի որպես օգնություն ուսումնական միջավայրի զարգացման և ուսուցման երկարաժամկետ հաջողության ապահովման համար:

LERNEN IN SECHS SCHRITTEN

Erst wenn man ein Ziel hat, macht es Sinn, einen geeigneten Weg zu suchen. Daher ist die Klärung der Ziele, der Kompetenzen, die entwickelt werden sollen, ein erster wichtiger Schritt. In der Schule sind wir vertraut mit kognitiven Lernzielen. In der Bildung für nachhaltige Entwicklung sind aber auch die Gestaltungskompetenzen von großer Bedeutung: Lernen die Schüler/innen besser zusammen zu arbeiten? Ist Platz für Kreativität? Können sie die Aufgaben aus verschiedenen Blickwinkeln beurteilen? Die Klärung dieser Fragen ist wichtig für die Auswahl geeigneter Methoden. Im Anschluss wird der Unterricht in sechs Schritten geplant.

1. Konfrontation mit der Problemstellung

Es braucht für den Beginn eine interessante Frage, eine, die Schüler/innen bewegt, sie betrifft, eine, die zum Nachdenken auffordert. Wenn Schüler/innen etwa Abfall einsammeln und sehen, wie groß die Menge an Materialien ist, die weggeworfen werden, entstehen automatisch viele Fragen. Wenn sie ein verschmutztes Gewässer sehen, einen aktuellen Artikel zur Artenvielfalt lesen oder eine Information darüber erhalten, dann entstehen Fragen. Methoden, die neugierig und nachdenklich machen, sind hier am Platz.

2. Recherche und Analyse

Die meisten Menschen lösen gerne Rätsel: Es macht Spaß, Lösungen zu finden, zu recherchieren, nachzufragen. Die in der ersten Phase aufgeworfenen Fragen warten auf Antworten – aber auf solche, die von den Lernenden möglichst selbst gefunden werden. Wenn Sie bei einem Rätsel die Lösung vorab bekannt geben, macht es keinen Spaß mehr – vor allem aber bleibt der Lerneffekt gering. Methoden zur Gruppenarbeit, zur Themenfindung, zur Bewertung von Informationen sind hier angebracht.

3. Intervention

Anders als mathematische Problemstellungen haben Umweltfragen oder soziale Themen kaum jemals eine eindeutige, einfache Lösung. Sind Glasflaschen umweltfreundlicher als Aluminium Dosen? Über diese Frage streiten Expert/innen seit vielen Jahren. Lehrer/innen haben die Aufgabe, gezielt kritische Fragen einzubringen, den Blick zu erweitern, neue Themen einzubringen. Die Lernenden sollen komplexe Themen adäquat bearbeiten, Interessensgegensätze verstehen, sie sollen einfachen Lösungen misstrauen.

ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ ՎԵՑ ԶԱՅԼՈՎ

Միայն այն ժամանակ, երբ նպատակ կա, իմաստ ունի փնտրել համապատասխան ուղի: Այդ պատճառով առաջին կարևոր քայլը նպատակների, ինչպես նաև այն հմտությունների հստակեցումն է, որոնք անհրաժեշտ է զարգացնել: Դպրոցներից մեզ ծանոթ են ուսուցման կոգնիտիվ նպատակները: Սակայն հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության մեջ մեծ նշանակություն ունեն նաև ստեղծագործ հմտությունները. արդյո՞ք աշակերտները սովորում են ավելի լավ համատեղ աշխատել: Արդյո՞ք ստեղծարարությունը տեղ ունի, թե ոչ: Ի վիճակի՞ են նրանք գնահատել առաջադրանքները տարբեր տեսանկյուններից: Այս հարցերի պարզաբանումը մեծ նշանակություն ունի համապատասխան մեթոդների ընտրության համար: Դրանից հետո դասը պլանավորվում է վեց քայլով:

1. Առձակատում խնդիրների հետ

Ամեն ինչ պետք է սկսվի հետաքրքիր հարցից, որը պետք է աշակերտներին հետաքրքրի, հուզի, ստիպի մտածել: Երբ աշակերտները թափոններ են հավաքում և տեսնում են, թե ինչքան շատ նյութեր են դեն նետվում, ինքնաբերաբար շատ հարցեր են ծագում: Երբ նրանք տեսնում են աղտոտված ջուրը, կարդում են բնության բազմազանության մասին ակտուալ հոդված կամ տեղեկանում են այդ մասին մեկ ուրիշ տեղից, ապա կրկին հարցեր են ծագում: Այստեղ տեղին են այնպիսի մեթոդները, որոնք հետաքրքրասիրություն են արթնացնում և ստիպում են մտորել:

2. Հետազոտություն և վերլուծություն

Մարդկանց մեծամասնությունը հաճույքով է լուծում գլոխկոտրուկներ: Հաճելի է լուծում գտնել, հետազոտել, հարցովիործ անել: Առաջին փուլում բարձրացված հարցերի համար անհրաժեշտ է պատասխաններ գտնել, սակայն այնպիսի պատասխաններ, որոնք աշակերտները հնարավորինս ինքնուրույն կգտնեն: Եթե հանելուկ ասելիս պատասխանը նախօրոք հայտնեք, դա արդեն հետաքրքիր չի լինի, իսկ ուսուցման արդյունավետությունը կնվազի: Այստեղ տեղին են խմբային աշխատանքի, ակտուալ թեմաների սահմանման և ինֆորմացիայի վերլուծության մեթոդները:

3. Միջամտում

Ի տարբերություն մաթեմատիկական խնդիրների, բնապահպանական հարցերը կամ սոցիալական խնդիրները համարյա թե երբեք հստակ ու պարզ լուծումներ չեն ունենում: Ի՞նչն է էկոլոգիայի առավել մաքուր. ապակե շշեր, թե՞ ալյումինե տարաները: Այս հարցի շուրջ փորձագետները վիճում են արդեն շատ տարիներ: Դասավանդողների խնդիրը կայանում է նրանում, որպեսզի նպատակաուղղված կերպով քննադատական հարցադրումներ անեն, ընդլայնեն հորիզոնները, ներմուծեն նոր թեմաներ: Սովորողները աղեկվատ կերպով պետք է մշակեն բարդ թեմաները, հասկանան շահերի բախումները, չվստահեն հեշտ լուծումներին:

4. Interaktion

In dieser Phase arbeiten die Lernenden gemeinsam am Thema, sie entwickeln ein Verständnis für die unterschiedlichen Perspektiven. Methoden der Diskussion, des analytischen Diskurses sind hier besonders wichtig: Ein Rollenspiel etwa, in dem Naturschützer/innen und Firmeneigentümer/innen darüber beraten, ob ein Naturschutzgebiet bebaut werden darf.

5. Zukunft gestalten

In der nächsten Phase sollen Lösungen entwickelt und geprüft werden: Wenn ein Naturschutzgebiet geplant ist, was bedeutet dies für die Arbeitsplätze? Wie würde sich die Landschaft verändern? Methoden, in denen unterschiedliche Szenarien entwickelt werden, sind hier besonders geeignet.

6. Reflexion und Bewertung

Es ist von großer Bedeutung, dass der Lernprozess abschließend reflektiert wird: Was waren die ursprünglichen Ziele? Welche haben wir erreicht? Wie hat uns das Thema beeinflusst, verändert? Was können wir anderen darüber erzählen? Wie können wir weitermachen? Dieser Reflexionsprozess ist Ausgangspunkt für weitere Lernprozesse, für die nächste „Konfrontation“.

4. Փոխազդեցություն

Այս փուլում սովորողները միասին աշխատում են ընտրված թեմայի շուրջ, զարգացնում են տարբեր տեսակետների ըմբռնման ունակությունը: Քննարկման, վերլուծական դիսկուրսի մեթոդներն այստեղ հատկապես կարևոր են. անց է կացվում դերախաղ, որի ժամանակ բնապահպաններն ու գործարանատերերը քննարկում են արգելոցի տարածքի կառուցապատման հարցը:

5 Ապագայի ձևավորում

Չաջորդ փուլում պետք է մշակվեն և ստուգվեն լուծումները: Եթե արգելոցը չկառուցապատվի, ինչպե՞ս դա կանդրադառնա աշխատատեղերի վրա: Կառուցապատվելու դեպքում ինչպե՞ս կփոփոխվի լանդշաֆտը: Այստեղ հատկապես համապատասխան են այնպիսի մեթոդները, որոնք զարգացնում են տարբեր սցենարներ:

6. Ռեֆլեքսիա և գնահատում

Ուսուցման գործընթացի եզրափակիչ ռեֆլեքսիան մեծ նշանակություն ունի: Ինչպիսի՞ն են եղել սկզբնական նպատակները: Ինչի՞ ենք մենք հասել: Ինչպե՞ս է թեման զարգել մեզ վրա: Ի՞նչ է մեզանում փոխվել: Ի՞նչ կարող ենք մյուսներին պատմել այդ մասին: Ի՞նչ անել սրանից հետո: Ռեֆլեքսիայի այս գործընթացը հանդիսանում է ելակետ հետագա ուսումնական գործընթացի համար, հաջորդ «առձակատման» համար:

I. EINIGE METHODENBEISPIELE

Die zwei Gesichter der Erde

Dabei handelt es sich um eine Methode Zukunftsvisionen, bzw. positive und negative Vorstellungen von der Zukunft, auszudrücken. Sie ist besonders gut geeignet für die Phase „Zukunft gestalten“ als Abschluss von komplexen Themen wie Klimawandel oder ökologischer Fußabdruck.

Dauer: Etwa 1,5 Stunden

Bezug zur Bildung für nachhaltige Entwicklung: Wenn wir die Zukunft aktiv gestalten wollen, sollten wir uns unserer eigenen Zukunftsfängste, unserer Wünsche und Visionen für eine lebenswerte Welt bewusst sein.

Die Zukunft ist ungewiss: Sie kann sich entweder in Richtung unserer Befürchtungen oder unserer Hoffnungen entwickeln. Während der inhaltlichen Arbeit an Themen der Nachhaltigkeit ist es wichtig, den persönlichen, emotionalen Vorgängen im Menschen Raum zu geben. Welche Sorgen werden durch die Beschäftigung mit Themen der Nachhaltigkeit aktiviert? Welche Visionen und Hoffnungen entstehen? Solchen und ähnlichen Fragen kann mit dieser Methode Raum gegeben werden. Die Teilnehmenden können die Arbeit an den „zwei Gesich-

I. ՄԻ ՔԱՆԻ ՄԵԹՈԴՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ

Երկրի երկու երեսները

Ապագայի տեսլականի այս մեթոդի ժամանակ խոսքը գնում է ապագայի վերաբերյալ դրական և բացասական պատկերացումների արտահայտման մասին: Սա հատկապես հարմար է «Ապագայի ձևավորում» արտահայտության համար՝ որպես եզրափակում այնպիսի բարդ հարցերի համար, ինչպիսիք են կլիմայի փոփոխությունը և «բնապահպանական ոտնահետքը»:

Տևողությունը՝ մոտ 1,5 ժամ

Կապը հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության հետ՝ եթե մենք ուզում ենք ակտիվ ձևավորել ապագան, մենք պետք է գիտակցենք ապագայի հանդեպ մեր ունեցած վախերը, ապրելու համար պիտանի աշխարհի հետ կապված մեր ցանկություններն ու տեսլականները: Ապագան անորոշ է. այն կարող է զարգանալ ինչպես մեր վախերի, այնպես էլ մեր հույսերի ուղղությամբ: Կենսակայուն զարգացման հետ կապված հարցերի շուրջ աշխատելիս անհրաժեշտ է տարածություն հատկացնել մարդու մեջ առկա անձնական, էմոցիոնալ գործընթացներին: Ի՞նչ խնդիրներ են ակտիվանում կենսակայունության հետ կապված թեմաներով զբաղվելիս: Ի՞նչ տեսլականներ ու հույսեր են առաջանում: Այս և նմանատիպ հարցերը կարող են լուծվել այս մեթոդի օգնությամբ: Մասնակիցները կարող են աշխատել «ապագայի երկու երեսների»

tern der Zukunft“ allein oder in Kleingruppen machen. Man kann ihnen diese Wahl freistellen.

In der ersten Phase (ca. 20 – 30 Minuten) geht es um das „weinende Gesicht der Erde“. Die Teilnehmenden gestalten mit Zeitungsartikeln und Magazinen, Wörtern, Texten und freiem Malen eine Collage eines Schreckensszenarios für die Zukunft der Erde. „Was könnte der Menschheit und allen anderen Lebewesen drohen, wenn Ihre schlimmsten Befürchtungen wahr werden?“ lautet die Frage an die Teilnehmenden. In der zweiten Phase (ca. 20 – 30 Minuten) wendet man sich nun von dem weinenden Gesicht ab und dem „lachenden Gesicht der Erde“ zu. In einer zweiten Collage drücken die Teilnehmenden aus, wie ihr Traum einer lebenswerten Erde aussieht, in der alle ihre Hoffnungen und Visionen von einer lebenswerten Zukunft wahr geworden sind.

In der dritten Phasen gehen die Teilnehmenden in Kleingruppen zu dritt oder viert zusammen und zeigen bzw. erzählen einander, was sie gestaltet haben. Danach sammeln sie in einem Brainstorming viele Ideen zu den Fragen „Was können wir tun, dass unsere Befürchtungen nicht eintreffen?“ und „Was können wir tun, damit unsere Hoffnungen Realität werden?“. Diese können auf einem Plakat aufgezeichnet werden. Abschließend wird eine kleine Vernissage mit den Darstellungen und Diskussionsergebnissen veranstaltet.

Quelle: Andreas Schelakovsky/Markus Langer (2008): Ökologischer Fußabdruck in der Schule - Impulse, Szenarien und Übungen für die Sekundarstufe. FORUM Umweltbildung, Wien. Auch Gratisdownload unter www.umweltbildung.at/publikationen/forum-didaktik.html möglich.

Fische fangen

Diese Methode hat das Ziel, die eigene Mitverantwortung für die Gemeinschaftsgüter der Erde (Wasser, Boden, Luft, Wildtiere...) zu erkennen und durch Kooperation und Kommunikation zur Lösung von Problemen zu kommen. Sie ist besonders geeignet in der Phase der Interaktion.

Dauer: Ca. 30 Minuten, Arbeit in Kleingruppen zu 3 – 6 Personen

Bezug zur Bildung für nachhaltige Entwicklung: Genau wie in diesem Spiel dreht sich bei nachhaltiger Entwicklung alles um die Frage der Gerechtigkeit heute und auf die Zukunft bezogen; es wird auch deutlich, dass durch Kooperation und Kommunikation die Herausforderungen viel besser gemeistert werden können.

Fischer leben an einem See. Jeder fischt so viel, wie er zum Leben benötigt, die Fische können sich vermehren, ihre Zahl nimmt nicht ab. Eines Tages überlegt sich ein Fischer: „Ich könnte ein paar Fische mehr fangen und sie verkaufen – das macht doch nichts, darauf kommt es nicht an“. Weil alle so denken, beginnt jeder viel mehr Fische zu fangen, so lange, bis der See leer gefischt ist und die Fischer ihre Existenz-

վրա, միայնակ կամ փոքր խմբերով: Ընտրությունը կարելի է նրանց թողնել:

Առաջին փուլում (մոտ 20-30 րոպե) խոսքը գնում է «Երկրի լացող երեսի» մասին: Թերթերի ու ամսագրերի հոդվածների, բառերի, տեքստերի ու նկարչության օգնությամբ մասնակիցները մի կողմ էն ստեղծում՝ պատկերելով Երկիր մոլորակի ապագայի սարսափները: Մասնակիցներին հարց է տրվում. «Ի՞նչ կարող է սպառնալ մարդկությանը և մյուս բոլոր կենդանի էակներին, եթե իրականանան ձեր ամենավատ մտավայելությունները»: Երկրորդ փուլում (20-30 րոպե) լացող երեսից անցում է կատարվում «Երկրի ծիծաղող երեսին»: Երկրորդ կողմի մեջ մասնակիցները պատկերում են այն երկրի հետ կապված իրենց երազանքը, որի վրա արժե ապրել, որի վրա իրականանում են ավելի լավ ապագայի բոլոր հույսերն ու տեսլականները: Երրորդ փուլում մասնակիցները հավաքվում են 3-4 հոգանոց փոքր խմբերով և մեկը մյուսին ցույց են տալիս կամ պատմում են, թե ինչ աշխատանք են կատարել: Այնուհետև նրանք բրեյնսթորմինգ են անում և շատ գաղափարներ են հավաքում երկու հարցի շուրջ՝ «Ի՞նչ կարող ենք անել, որպեսզի մեր մտավայելությունները չիրականանան» և «Ինչ կարող ենք անել, որպեսզի մեր հույսերն իրականություն դառնան»:

Այս ամենը կարելի է պատկերել պաստառի տեսքով: Վերջում կազմակերպվում է փոքրիկ վերնիսաժ՝ որտեղ ներկայացվում են քննարկումների արդյունքները:

Աղբյուրը՝ Andreas Schelakovsky/Markus Langer (2008): Ökologischer Fußabdruck in der Schule - Impulse, Szenarien und Übungen für die Sekundarstufe. FORUM Umweltbildung, Wien. Չնարավոր է նաև անվճար ներբեռնել այստեղ՝ www.umweltbildung.at/publikationen/forum-didaktik.html

Ձկների որս

Այս մեթոդի նպատակը երկրի հանրային բարիքների (ջրի, հողի, օդի, վայրի բնության ...) հանդեպ սեփական պատասխանատվության զգացումի զարգացումն է, ինչպես նաև խնդիրների լուծումը համագործակցության ու հաղորդակցության միջոցով: Սա հատկապես հարմար է փոխազդեցության փուլի համար:

Տևողությունը՝ մոտ 30 րոպե, աշխատանք փոքր խմբերով, 3-6 հոգով

Կապը հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության հետ՝ կենսակայուն զարգացման բնագավառում, ինչպես և այս խաղում, ամեն ինչ պտտվում է մեր օրերում և ապագայում արդարության հարցի շուրջ: Նաև պարզ է դառնում, որ համագործակցության և հաղորդակցության միջոցով կարելի է ավելի հեշտ հաղթահարել մարտահրավերները: Ձկնորսներն ապրում են լճի ափին: Յուրաքանչյուրը բռնում է այնքան ձուկ, որքան որ նրան հարկավոր է ապրելու համար: Ձկները հնարավորություն ունեն բազմանալու, նրանց քանակը չի պակասում: Մի գեղեցիկ օր ձկնորսներից մեկը մտածում է. «Ես կարող էի ավելի շատ ձուկ որսալ և վաճառել: Ոչինչ էլ չի պատահի և ոչ ոք դրա վրա ուշադրություն չի դարձնի»: Քանի որ նրանցից յուրաքանչյուրը սկսում է նույն կերպ մտածել, նրանք բոլորն էլ սկսում են ավելի շատ ձուկ որսալ, մինչև որ լիճը դատարկվում է և ձկնորսները կորցնում են իրենց

grundlage verloren haben. Dieses Beispiel beschreibt die „Tragödie vom Gemeinschaftsgut“.

Gemeinschaftsgüter gibt es viele: Wasser, Luft, Lebewesen, im weiteren Sinne auch die fossilen Ressourcen der Erde. Ziel ist, bei der Nutzung dieser Güter im Sinne einer nachhaltigen Entwicklung einerseits eine faire Verteilung zwischen den heute lebenden Menschen und andererseits Bedacht darauf zu nehmen, dass auch folgende Generationen ihre Bedürfnisse noch befriedigen können. In einem Spiel lässt sich die Problematik praktisch erleben. Es macht dabei Sinn, die Spielenden vorher nicht auf das Thema hinzuweisen, sondern einfach ein Spiel anzukündigen. Für jede Gruppe wird ein Teller/eine Schüssel mit ca. 20 „Fischen“ (je nach lokalem Bezug alternativ: Nüsse, Bohnenkerne etc.) vorbereitet und mit einer Serviette zugedeckt. Dann gibt man folgende Spielanleitung: „Wir spielen nun ein Spiel und du bist ein Fischer/eine Fischerin. Du darfst in diesem Jahr zweimal in deinem See fischen. Jedes Mal kannst du ganz allein entscheiden, ob du null, einen, zwei, oder drei Fische aus dem See holen möchtest. Die Fische werden sich vermehren, genauso wie Fische in einem See das auch tun. Lege die Fische, die du fängst, vor dich“.

Das Spiel kann beginnen. Es darf dabei nicht gesprochen werden. Nach einem Jahr, also nach zwei Spielrunden, geht der/die Spielleitende herum und verdoppelt den noch vorhandenen „Fischbestand“ (die Nüsse) verdeckt. Auch im zweiten Jahr darf jede/r zweimal fischen bevor die Fischbestände verdeckt nachgefüllt werden. Hat eine Gruppe keine Fische mehr, scheidet sie aus dem Spiel aus. Jetzt wird noch ein drittes Jahr gespielt. Dann dürfen die Gruppenmitglieder auswerten, wie viele Fische noch im See sind, wie viele jede/r einzelne gefischt hat und wie viele die Gruppe gemeinsam gefischt hat. Der/Die leitende Person regt die Gruppe jetzt zur Diskussion an: Welche Zusammenhänge gibt es zwischen den Ergebnissen? Gab es eine Gruppe, bei welcher der Fischbestand ausgerottet war? Warum? Wie lange hätte jede Gruppe noch weiter fischen können? Wie viele Fische sind von Jahr zu Jahr dazu gekommen? Welches Prinzip steckt dahinter? Das Spiel verdeutlicht: Wenn jeder nur an sich denkt, seine Interessen durchsetzt, verlieren am Ende alle ...

Quelle: www.umweltbildung.at/cgi-bin/cms/praxisdb/suche.pl?aktion=usvs&typ=Umsetzungsvorschlaege&basid=421&&thema=21 Auch: Bollmann-Zuberbrühler B. u.a. (2010): Systemdenken fördern. Systemtraining und Unterrichtsreihen zum vernetzten Denken 1.-9. Schulstufe, Zusatzblatt Aktivität T62. Schulverlag plus 62

Szenarien entwickeln

Ist es besser, in den Tourismus zu investieren – oder doch zuerst die Landwirtschaft zu fördern? Sollen Kunststoffaschen verboten werden – oder ist es besser, sie zu sammeln und wieder zu verwerten? Zur Betrachtung von Problemen, bei denen zukünftig zwei prinzipiell gegenläufige Entwick-

lungspfade denkbar und möglich scheinen, eignet sich ganz besonders die Szenario-Methode. Damit kann jeweils ein positives und negatives Extremszenario (un-/günstiger Entwicklungsverlauf) und ein aus der Fortschreibung der heutigen Situation entstehendes Trendszenario entwickelt werden.

Den ersten Schritt stellt eine Problemanalyse dar: Die Beschreibung der Gegenwart beantwortet, welche Faktoren und Zusammenhänge bekannt sind, wer von dem Problem betroffen ist und warum es als relevant und lösungsbedürftig angesehen wird. Hier wird klargestellt, was das Problem – und warum es von Bedeutung ist. Anschließend werden die Einflussfaktoren in dem Problemfeld behandelt: Welche Interessen stehen dahinter, welche Entwicklungen, Notwendigkeiten? Je genauer die Problemanalyse und die Beschreibung der Einflussfaktoren, umso aussagekräftiger wird das Ergebnis. Dazu ist es oft nötig, Fachleute einzuladen und zu befragen. Der entscheidende Schritt ist die Szenarioentwicklung – hier werden die Ergebnisse der vorigen Schritte zusammengeführt und Zukunftsbilder entwickelt, die in anschaulicher Weise mögliche Zukunftsentwicklungen und ihre Konsequenzen sichtbar machen. Diese Zukunftsbilder können etwa in Form von Beschreibungen erstellt werden – oder als gemeinsam gestaltete Bilder und Plakate. Die bildliche Darstellung ist dabei weniger „genau“, jedoch einprägsamer und auch besser vermittelbar.

Das Entwickeln von Szenarien erfordert kreatives Denken und Gestalten. Uebersetzung des Textes in die Bildsprache ist ein wichtiger Schritt. Die Szenarioentwicklung ist ein Prozess, bei dem verschiedene Perspektiven einfließen. Es geht darum, die Komplexität der Situation zu reduzieren und sie in handhabbare Bilder zu übersetzen. Dies kann durch die Verwendung von Symbolen, Farben und Formen erreicht werden. Wichtig ist, dass die Szenarien nicht nur die Zukunft, sondern auch die Gegenwart einbeziehen. Sie sollten die möglichen Auswirkungen von Entscheidungen aufzeigen und dazu beitragen, die Verantwortung für die Zukunft zu übernehmen.

Quelle: I. Stelzer/S. Garczyk/A. Streissler (2012): *bildung.nachhaltig.regional. Aspekte einer Bildung für nachhaltige Entwicklung für RegionalentwicklerInnen und BildungspraktikerInnen*, FORUM Umweltbildung. Download: www.umweltbildung.at/uploads/tx_hetopublications/publikationen/pdf/bildung_handbuch_RZ_screen_01.pdf

Uebersetzung des Textes in die Bildsprache

Das Entwickeln von Szenarien erfordert kreatives Denken und Gestalten. Uebersetzung des Textes in die Bildsprache ist ein wichtiger Schritt. Die Szenarioentwicklung ist ein Prozess, bei dem verschiedene Perspektiven einfließen. Es geht darum, die Komplexität der Situation zu reduzieren und sie in handhabbare Bilder zu übersetzen. Dies kann durch die Verwendung von Symbolen, Farben und Formen erreicht werden. Wichtig ist, dass die Szenarien nicht nur die Zukunft, sondern auch die Gegenwart einbeziehen. Sie sollten die möglichen Auswirkungen von Entscheidungen aufzeigen und dazu beitragen, die Verantwortung für die Zukunft zu übernehmen.

Das Entwickeln von Szenarien erfordert kreatives Denken und Gestalten. Uebersetzung des Textes in die Bildsprache ist ein wichtiger Schritt. Die Szenarioentwicklung ist ein Prozess, bei dem verschiedene Perspektiven einfließen. Es geht darum, die Komplexität der Situation zu reduzieren und sie in handhabbare Bilder zu übersetzen. Dies kann durch die Verwendung von Symbolen, Farben und Formen erreicht werden. Wichtig ist, dass die Szenarien nicht nur die Zukunft, sondern auch die Gegenwart einbeziehen. Sie sollten die möglichen Auswirkungen von Entscheidungen aufzeigen und dazu beitragen, die Verantwortung für die Zukunft zu übernehmen.

Das Entwickeln von Szenarien erfordert kreatives Denken und Gestalten. Uebersetzung des Textes in die Bildsprache ist ein wichtiger Schritt. Die Szenarioentwicklung ist ein Prozess, bei dem verschiedene Perspektiven einfließen. Es geht darum, die Komplexität der Situation zu reduzieren und sie in handhabbare Bilder zu übersetzen. Dies kann durch die Verwendung von Symbolen, Farben und Formen erreicht werden. Wichtig ist, dass die Szenarien nicht nur die Zukunft, sondern auch die Gegenwart einbeziehen. Sie sollten die möglichen Auswirkungen von Entscheidungen aufzeigen und dazu beitragen, die Verantwortung für die Zukunft zu übernehmen.

Das Entwickeln von Szenarien erfordert kreatives Denken und Gestalten.

Uebersetzung des Textes in die Bildsprache ist ein wichtiger Schritt. Die Szenarioentwicklung ist ein Prozess, bei dem verschiedene Perspektiven einfließen. Es geht darum, die Komplexität der Situation zu reduzieren und sie in handhabbare Bilder zu übersetzen. Dies kann durch die Verwendung von Symbolen, Farben und Formen erreicht werden. Wichtig ist, dass die Szenarien nicht nur die Zukunft, sondern auch die Gegenwart einbeziehen. Sie sollten die möglichen Auswirkungen von Entscheidungen aufzeigen und dazu beitragen, die Verantwortung für die Zukunft zu übernehmen.

Uebersetzung des Textes in die Bildsprache ist ein wichtiger Schritt. Die Szenarioentwicklung ist ein Prozess, bei dem verschiedene Perspektiven einfließen. Es geht darum, die Komplexität der Situation zu reduzieren und sie in handhabbare Bilder zu übersetzen. Dies kann durch die Verwendung von Symbolen, Farben und Formen erreicht werden. Wichtig ist, dass die Szenarien nicht nur die Zukunft, sondern auch die Gegenwart einbeziehen. Sie sollten die möglichen Auswirkungen von Entscheidungen aufzeigen und dazu beitragen, die Verantwortung für die Zukunft zu übernehmen.

Quelle: I. Stelzer/S. Garczyk/A. Streissler (2012): *bildung.nachhaltig.regional. Aspekte einer Bildung für nachhaltige Entwicklung für RegionalentwicklerInnen und BildungspraktikerInnen*, FORUM Umweltbildung. Download: www.umweltbildung.at/uploads/tx_hetopublications/publikationen/pdf/bildung_handbuch_RZ_screen_01.pdf

Sechs Denkhüte

Diese Methode ist geeignet, um gewohnte Denkweisen zu verlassen um eine Fragestellung, ein Thema aus verschiedenen Perspektiven zu betrachten und passende Argumente zu finden. Die Methode hilft, eine Entscheidung vorzubereiten. Sie regt dazu an, ein Thema aus mehreren verschiedenen vorgegebenen Positionen zu betrachten.

Bezug zur Bildung für nachhaltige Entwicklung: Die Fähigkeit zum Perspektivwechsel ist für Bildung für nachhaltige Entwicklung eine zentrale Kompetenz: Nur so wird es möglich, die ökologischen, sozialen und wirtschaftlichen Blickweisen in Ausgleich zu bringen; die Methode fördert das „kritische Denken“.

Nach kurzer Vorbereitungszeit versuchen die Teilnehmenden in einer Diskussionsrunde sich strikt an den von ihnen gewählten Denkstil zu halten. Die Denkstile werden durch verschiedenfarbige „Denkhüte“ markiert:

- Der Weiße Hut konzentriert sich auf das vorhandene Datenmaterial – die harten Fakten – und möchte die Informationen auf den Inhalt überprüfen.
- Der Rote Hut benutzt Intuition und Gefühle beim Betrachten von Problemen, versucht sich auch vorzustellen, wie andere Menschen emotional reagieren könnten.
- Der Schwarze Hut betrachtet alle negativen Aspekte: Risiken, Schwierigkeiten, Gefahren und Unmöglichkeiten werden rational und sorgfältig begründet, weil so die Schwachpunkte eliminieren, verändern oder Unterstützungsmaßnahmen entwickeln, die ihnen entgegenwirken.
- Der Gelbe Hut heißt: Positiv denken. Es ist der optimistische Standpunkt, der hilft, die Vorteile und den Wert einer Sache zu sehen, Visionen und Träume zu entwickeln und die anderen zu motivieren.
- Der Grüne Hut entwickelt kreative Lösungen für das Problem. Es ist eine freie Art des Denkens, bei der unkonventionelle Ideen geäußert werden können.
- Der Blaue Hut übernimmt die „Prozesskontrolle“ und wird von dem/der Vorsitzenden getragen. Je nachdem, wie die Diskussion verläuft, kann er/sie die unterschiedlichen „Hüte“ zur Stellungnahme bitten.

Eine Klasse wird dabei in 6 Kleingruppen geteilt, jede Gruppe bereitet – gemäß ihrer Rolle – Argumente vor, notiert diese auf ein Plakat, das später präsentiert wird. Die Diskussion kann dann als Podiumsdiskussion mit je einem Sprecher oder einer Sprecherin aus jeder Gruppe durchgeführt werden. Es hilft dabei, wenn jede Gruppe ein Symbol für den Hut (einen Papierhut in der entsprechenden Farbe) aufsetzt oder vor sich hinstellt.

Oft macht es Sinn auch die Diskussionsteilnehmer/innen die Rollen wechseln zu lassen. Dann erleben die Schüler/innen direkt, was es bedeutet, einen anderen Blickwinkel einzu-

Վեց մտային գլխարկներ

Այս մեթոդը հարմար է կիրառել այն դեպքում, երբ ցանկանում եք հրաժարվել ընդունված մտածելակերպերից, որպեսզի կարողանաք հարցը կամ խնդիրը դիտարկել տարբեր տեսանկյուններից և գտնել համապատասխան փաստարկներ: Այս մեթոդը թույլ է տալիս գտնել լուծումներ: Այն ստիպում է հայացք գցել հարցի վրա տարբեր, կանխադրված տեսանկյուններից: *Կապը հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության հետ՝* հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության համար տեսակետները փոխելու ունակությունը հանդիսանում է առանցքային: Դա բնապահպանական, սոցիալական և տնտեսական հայացքները հավասարակշռության բերելու միակ միջոցն է: Այս մեթոդը նպաստում է «քննադատական մտածելակերպի» զարգացմանը:

Կարճ նախապատրաստական ժամանակահատվածից հետո մասնակիցները քննարկումների ժամանակ փորձում են անվերապահորեն պաշտպանել իրենց կողմից ընտրած մտածելակերպը: Մտածելակերպերը նշվում են տարբեր գույնի «մտային գլխարկներով».

- Սպիտակ գլխարկը կենտրոնանում է առկա տվյալների նյութի վրա, կոչոտ փաստերի վրա, և ստուգում է բովանդակության վերաբերյալ տեղեկությունները:
- Կարմիր գլխարկը խնդիրների դիտարկման ժամանակ օգտագործում է ինտուիցիան և զգացմունքները, փորձում է հասկանալ, թե ինչպես կարող են հուզականորեն արձագանքել այլ մարդիկ:
- Սև գլխարկը դիտարկում է բոլոր բացասական ասպեկտները: Ոիսկերը, դժվարությունները, վտանգներն ու անհնարիությունները ռացիոնալ կերպով և խնամքով հիմնավորվում են, քանի որ այդ կերպ ի հայտ են գալիս պլանի բոլոր թույլ կետերը: Այն կարող է թույլ կետերը կամ վերացնել, կամ փոփոխել, կամ էլ մշակել դրանց հակազդող օժանդակ միջոցառումներ:
- Դեղին գլխարկը նշանակում է. մտածել դրական: Դա լավատեսական տեսանկյունն է, որն օգնում է տեսնել որևէ իրի առավելություններն ու արժեքավորությունը, զարգացնել տեսլականներն ու երազանքները և մոտիվացնել մյուսներին:
- Կանաչ գլխարկը զարգացնում է խնդրի ստեղծագործական լուծումը: Սա ազատ մտածելակերպն է, որի դեպքում կարող են արտահայտվել ոչ ավանդական գաղափարներ:
- Կապույտ գլխարկը իր վրա է վերցնում «գործընթացի վերահսկումը», այն կրում է նախագահը: Այն բանից կախված, թե ինչպես է ընթանում քննարկումը, նախագահը տարբեր «գլխարկների» կարող է խնդրել, որպեսզի վերջիններս իրենց կարծիքն արտահայտեն:

Այսպիսով, դասարանը բաժանվում է վեց ոչ մեծ խմբի: Յուրաքանչյուր խումբ՝ համապատասխան իր դերին, փաստարկներ է պատրաստում, գրում է դրանք պաստառի վրա, որը պետք է հետագայում ներկայացնի: Ամեն խմբից դուրս է գալիս մեկ զեկուոդո և սկսում է քննարկումը: Լավ կլինի, եթե խմբերն ունենան տվյալ գույնի սիմվոլիկ գլխարկներ (օրինակ՝ համապատասխան գույնի թղթից), կամ կրեն, կամ էլ դնեն իրենց առջև:

Հաճախ իմաստ ունի նաև, որ քաննարկման մասնակիցները փոխվեն դերերով: Այդ ժամանակ աշակերտներն ուղղակիորեն զգում են, թե ինչ է նշանակում մեկ ուրիշ տեսակետ ընդունելը:

nehmen. Die Aufgabe der Lehrerin, des Lehrers ist es, darauf zu achten, dass die jeweiligen Rollen auch „angenommen“ werden.

■ *Quelle: www.umweltbildung.at > online-Materialien > online-praxismaterialien > Methoden*

World Cafe

Diese Methode eignet sich ganz besonders dazu, Meinungen und Wissen einer Gruppe zusammenzutragen und den Erfahrungsaustausch in wechselnden Kleingruppen zu ermöglichen.

Bezug zur Bildung für nachhaltige Entwicklung: Im World Cafe können unterschiedlichste Perspektiven und Ideen zu einem Thema diskutiert und gesammelt werden. Es fördert die Kommunikation und schafft Raum für Reflexion. Das World Cafe fördert Eigeninitiative, Kreativität und die Fähigkeit zur Zusammenarbeit – ganz im Sinne der Gestaltungskompetenzen.

Es werden so viele Tische und Sessel aufgestellt, dass pro Tisch vier bis sechs Personen Platz finden – bei 25 Personen könnten das z.B. fünf Tische sein. Jeder Tisch erhält ein Thema oder eine Frage, die auf ein großes Papier notiert wird und ein/e Gastgeber/in, welcher den Tisch leitet. Die Gastgeber/innen bleiben an ihrem Tisch sitzen, die anderen Teilnehmer/innen wechseln die Plätze. Die Teilnehmenden haben jetzt etwa drei Durchgänge zu ca. 15–20 Minuten Zeit. Zu Beginn jeder Runde suchen sie sich nach ihrem Interesse einen Tisch aus, bekommen von dem/der Gastgeber/in eine kurze Einführung in die bereits an diesem Tisch stattgefundene Diskussion und diskutieren dann mit den Anderen in lockerer Atmosphäre das Thema. Wichtige Punkte notieren die Teilnehmenden auf dem großen Papier. Nach 15 Minuten signalisiert ein akustisches Signal (Gong, Pfeife) den Wechsel zu einem anderen Tisch.

Am Ende des World-Cafés präsentieren die Gastgeber/innen die wichtigsten Ergebnisse der Gespräche an ihrem Tisch. Die entstandenen Plakate können als Wandzeitung aufgehängt werden.

Das World-Café eignet sich sowohl als Einstieg in ein Thema zur Erhebung des Vorwissens, der Ideen und Vorstellungen als auch zur Reflexion von Prozessen und Inputs. Durch die Gestaltung der Fragen und Themen lässt es sich sehr vielfältig einsetzen und ermöglicht den Teilnehmenden untereinander

ուսուցիչն էլ պետք է հսկի, որ համապատասխան դերերը ինչպես հարկն է «կատարվեն»:

■ *Աղբյուրը՝ www.umweltbildung.at > online-Materialien > online-praxismaterialien > Methoden*

Համաշխարհային սրճարան

Այս մեթոդը հատկապես հարմար է խմբում կարծիքների և գիտելիքների հավաքման և փոփոխվող կազմով փոքր խմբերում փորձի փոխանակման համար:

Կապը հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության հետ՝ համաշխարհային սրճարանում կարող են քննարկվել և հավաքվել որևէ թեմայի շուրջ զանազան տեսակետներ և գաղափարներ: Դա նպաստում է հաղորդակցմանը և տարածություն է ստեղծում ռեֆլեքսիայի համար: Համաշխարհային սրճարանը քաջալերում է նախաձեռնողականությունը, ստեղծարարությունը և միասին աշխատելու ունակությունը՝ ամբողջովին ստեղծագործ հմտությունների ոգով:

Շարվում են այնքան սեղաններ ու աթոռներ, որպեսզի ամեն մի սեղանի մոտ կարողանան նստել 4-6 մասնակից: 25 հոգու դեպքում, օրինակ, կարող եք վերցնել հինգ սեղան: Յուրաքանչյուր սեղան ստանում է մի թեմա կամ հարց, որը նշվում է մի մեծ թղթի կտորի վրա, և նշանակվում է սեղանապետ, ով ղեկավարում է սեղանը: Սեղանապետը մնում են իրենց սեղանների մոտ, մյուս մասնակիցները տեղեկով

փոխվում են: Մասնակիցները պետք է անցնել երեք փուլ՝ 15-20 րոպե տևողությամբ: Յուրաքանչյուր փուլի սկզբում նրանք ընտրում են իրենց հետաքրքրող սեղանը, սեղանապետից հակիրճ տեղեկանում են սեղանի շուրջ արդեն անցկացված քննարկման մասին, այնուհետև մյուսների հետ հանգիստ մթնոլորտում քննարկում են այդ թեման: Կարևոր կետերը մասնակիցները գրի են առնում մեծ թղթի կտորի վրա: 15 րոպե հետո հնչում է ձայնային ազդանշան (զանգ, սուլոց), ինչը նշանակում է, որ անհրաժեշտ է սեղանը փոխել: Համաշխարհային սրճարանի վերջում սեղանապետերը ներկայացնում են իրենց սեղանների քննարկումների հիմնական արդյունքները: Պատրաստած պաստառները կարելի է փակցնել որպես պատի թերթ: Համաշխարհային սրճարանը կարող է ծառայել որպես ներածական փուլ որևէ թեմային անցնելու համար՝ նախնական գիտելիքներ, գաղափարներ ու պատկերացումներ ստանալու նպատակով, ինչպես նաև գործընթացների ռեֆլեքսիայի համար: Հարցերի ու խնդիրների ձևակերպման շնորհիվ այն կարող է կիրառվել տարբեր իրադրություններում և մասնակիցներին

intensiv ins Gespräch zu kommen. Es ist eine Methode, in der das Diskutieren Spaß macht!

Quelle: Andreas Schelakovsky/Markus Langer (2008): Ökologischer Fußabdruck in der Schule, s.o. Auch Gratisdownload unter www.umweltbildung.at/publikationen/forum-didaktik.html möglich.

Ein widerspenstiger Stock

Bei diesem Spiel erleben die Schüler/innen, dass eine gemeinsame Aktivität mehr als guten Willen braucht: Sie braucht Abstimmung und Koordination. Die Methode vermittelt damit ein Sinnbild für Teamwork, geübt wird Achtsamkeit für die anderen. Benötigt wird ein Stab: Wichtig ist, dass dieser Stab (es kann ein Schilfrohr, ein Bambusstab oder etwas ähnliches sein) möglichst leicht ist (nicht dicker als 1 cm im Durchmesser). Diese Übung ist ein gutes Warming Up für schwierige Herausforderungen der Teamarbeit.

Bezug zur Bildung für nachhaltige Entwicklung: Nachhaltige Entwicklung bringt viele Aufgaben, die nur durch regionale wie globale Zusammenarbeit gelöst werden können; wichtiger Bestandteil dieser Zusammenarbeit ist Achtsamkeit für die Mitmenschen; beides lässt sich in diesem Spiel erleben.

Erproben der Methoden auf dem Deutschlehrersommercamp in Kvarnät

հնարավորություն է տալիս ինտենսիվ շփվել միմյանց հետ: Սա մի մեթոդ է, որը հաճելի է դարձնում քննարկումը:

Աղբյուրը՝ Andreas Schelakovsky/Markus Langer (2008): Ökologischer Fußabdruck in der Schule, Յնարավոր է նաև անվճար ներբեռնել այստեղ՝ www.umweltbildung.at/publikationen/forum-didaktik.html

Անհնազանդ փայտիկ

Այս խաղում աշակերտները հասկանում են, որ համատեղ գործունեության համար անհրաժեշտ է ավելին, քան լույս բարի կամքն է: Դրա համար անհրաժեշտ է փոխհամաձայնեցում և կոորդինացիա: Այս մեթոդն, այսպիսով, մարմնավորում է թիմային աշխատանքը, կոչ է անում ուշադրություն դարձնել մյուսներին: Այս մեթոդի համար մեզ անհրաժեշտ է փայտիկ: Կարևոր է, որ այդ փայտիկը թեթև լինի (կարող է լինել եղեգ, բամբուկի ցողուն կամ նման մի բան, առավելագույնը 1սմ տրամագծով): Այս վարժությունը լավ նախավարժանք է խմբային աշխատանքի բարդ մարտահրավերների համար:

Կապը հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության հետ՝ կենսակայուն զարգացումն իր հետ շատ առաջադրանքներ է բերում, որոնք կարող են լուծվել միայն ռեզիլենտ և գլոբալ համագործակցության հիման վրա: Այդ համագործակցության կարևոր մաս է համարվում ուշադրությունը մյուսների հանդեպ: Այս խաղում երկու գործոններն էլ կարելի է տեսնել:

Նվազագույնը 8 հոգուց բաղկացած խումբը կանգնում է երկու շարքով դեմ դիմաց: Մասնակիցներից յուրաքանչյուրը պարզում է ցուցամատներն իր առաջ կրծքի բարձրության վրա: Դիմացինը նույնպես պարզում է ցուցամատները՝ դրանք տեղավորելով վերջինիս ցուցամատների արանքում կայծակաձարմանդի սկզբունքով: Այսպիսով բոլոր մասնակիցների ցուցամատները միևնույն բարձրության վրա ուղիղ գիծ են կազմում: Այժմ այս գծի վրա մոտ երկու մետր երկարությամբ ձող դրեք և մինչև խաղը սկսելը պահեք այն փոքր-ինչ ծնշում գործադրելով: Մասնակիցների համար միայն երկու կանոն է գործում.

- Երկու ցուցամատներն էլ միշտ պետք է հպված լինեն ձողին:
• Բոլորով միասին պետք է դնեն ձողը գետնին:

Երբ թուլացնում եք ձողի վրա գործադրվող ծնշումը, այդ պահին ձողը սովորաբար փոքր-ինչ վեր է բարձրանում: Այժմ կարող եք հետևել, թե ինչպես է խումբը փորձում կատարել առաջադրանքը: Որպես տարբերակ, կարող է առաջարկվել, որ խումբը չխոսի, խաղա կապված աչքերով կամ մրցի մեկ այլ խմբի հետ, թե ով առաջինը ձողը գետնին կդնի:

Wie bei allen kooperativen Spielen ist eine Reflexion wichtiger Bestandteil dieser Übung. Fragen Sie die Teilnehmer/innen, wie es ihnen gegangen ist, was ihnen besonderes an sich, den anderen und allgemein aufgefallen ist und wie sich die gewonnenen Einsichten auf die Zusammenarbeit übertragen lassen.

Dieses Spiel erfordert von den Teilnehmer/innen nicht nur viel Fingerspitzengefühl, sondern vor allem sehr viel Achtsamkeit auf die Anderen und ein Abstimmen der eigenen Tätigkeit auf die der Anderen. Nur so kann ein gemeinsames Tempo zum Ablegen des Stabes gefunden werden. Ist der Stab sehr leicht und die Gruppe groß (10 Personen), ist es außerordentlich schwer, den Stab gemeinsam auf den Boden zu legen ...

Quelle: Andreas Schelakovsky/Markus Langer (2008): Ökologischer Fußabdruck in der Schule, s.o. Auch Gratisdownload unter www.umweltbildung.at/publikationen/forum-didaktik.html möglich.

Zukunftswerkstatt

Die Zukunftswerkstatt wurde von Robert Jungk entwickelt - einem Deutsch-Österreichischen Autor, Journalisten und Zukunftsforscher. Er war der Überzeugung, dass Umweltschutz nur unter aktiver Beteiligung der Bürgerinnen und Bürger gelingen kann. Daher war es ihm wichtig, möglichst alle Menschen zur Teilnahme an gesellschaftlichen Diskussionen und Entscheidungen zu ermutigen. Für dieses Ziel hat er die Methode der Zukunftswerkstatt entwickelt. „Wie wollen wir leben?“ ist die zentrale Frage der Veränderungsprozesse in Richtung einer nachhaltigen Zukunft; im hektischen Alltagsleben fehlt uns oft die Zeit, mit Offenheit und Kreativität nach Antworten in Form von Visionen zu suchen. Dafür bietet die Zukunftswerkstatt einen geeigneten Rahmen.

Bezug zur Bildung für nachhaltige Entwicklung: Die Zukunftswerkstatt macht „Betroffene zu Beteiligten“ (Robert Jungk), indem sie ermutigt, für die (eigene) Zukunft eigene Entwürfe und Visionen zu entwickeln.

Dauer: Für die Zukunftswerkstatt sollte man sich Zeit nehmen: Jungk selbst schlägt 2 bis 3 Tage vor. Die Mindestdauer beträgt erfahrungsgemäß einen halben Tag.

Die Zukunftswerkstatt benötigt sorgfältige Vorbereitung: Ziele, Thema und Fragestellungen, Dauer und Moderation der Veranstaltung sollten bedacht werden.

- Die erste Phase ist die Kritikphase. Im Rahmen der zentralen Problem- und Fragestellung machen sich die Teilnehmenden Gedanken darüber, was sie eigentlich stört. Positives und negatives wird gesammelt und sichtbar gemacht (z.B. durch Notizen auf der Tafel). Anschließend bewerten die TeilnehmerInnen die Punkte (z.B. durch drei Klebepunkte je Teilnehmer/in). Bewährt haben sich dabei einige „Kritikregeln“: Kritik soll sich an Sachen und nicht an

Ինչպես բոլոր կոոպերատիվ խաղերում, այս վարժության կարևոր բաղադրիչներից է ռեֆլեքսիան: Մասնակիցներին հարցրեք, թե ինչ զգացումներ ունեցան, ինչը հատկապես կարող են առանձնացնել իրենց մեջ, ուրիշների մեջ և ընդհանրապես: Եվ ինչպես կարելի է փոխանցել համագործակցության տպավորությունները:

Այս խաղը մասնակիցներից պահանջում է ոչ միայն լավ մատների զգացողություն, այլև, ամենից առաջ, առավելագույն ուշադրություն մյուսների հանդեպ և գործողությունների փոխհամաձայնեցում: Միայն այդ դեպքում է հնարավոր ընդհանուր տեսակ գտնել՝ ձողը գետնին դնելու համար: Եթե ձողը չափազանց թեթև է, իսկ խումբը մեծ է (10 հոգի), ձողը գետնին դնելը չափազանց դժվար կլինի...

Աղբյուրը՝ Andreas Schelakovsky/Markus Langer (2008): Ökologischer Fußabdruck in der Schule, Յնարավոր է նաև անվճար ներբեռնել այստեղ՝ www.umweltbildung.at/publikationen/forum-didaktik.html

Ապագայի արհեստանոց

Ապագայի արհեստանոցը մշակել է Ռոբերտ Յունգկը՝ գերմանաավստրիացի գրող, լրագրող և բնապահպան: Նա համոզված էր, որ շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը հնարավոր է իրականացնել միայն քաղաքացիների ակտիվ մասնակցությամբ: Այդ պատճառով նրա համար կարևոր էր քաջալերել հնարավորինս շատ մարդկանց, որպեսզի նրանք մասնակցեն հանրային քննարկումներին և որոշումների ընդունմանը: Այդ նպատակի համար նա մշակել է ապագայի արհեստանոցի մեթոդը: «Ինչպե՞ս ենք ցանկանում ապրել» հարցը կենսակայուն ապագայի ուղղությամբ փոփոխության գործընթացների կենտրոնական հարցն է: Առօրյա կյանքի թոփոխումը հաճախ ժամանակը չի բավարարում՝ բաց և ստեղծագործ մղումով տեսլականների տեսքով պատասխաններ գտնելու համար: Դրա համար ապագայի արհեստանոցն առաջարկում է համապատասխան շրջանակներ:

Կապը հանուն կենսակայուն զարգացման կրթության հետ՝ ապագայի արհեստանոցը մարդկանց դարձնում է «տուժողից մասնակից» (Ռոբերտ Յունգկ)՝ քաջալերելով նրանց զարգացնել (սեփական) ապագայի սեփական սխեմաներն ու տեսլականները:

Տևողությունը՝ ապագայի արհեստանոցը ժամանակ է պահանջում: Յունգկն առաջարկում է 2-3 օր: Նվազագույն տևողությունը, փորձից ելնելով, կազմում է կես օր: Ապագայի արհեստանոցը մանրակրկիտ նախապատրաստություն է պահանջում: Անհրաժեշտ է մանրակրկտորեն ընտրել միջոցառման նպատակները, թեմաները և հարցադրումները, տևողությունն ու մոդերացիան:

- Առաջին փուլը քննադատության փուլն է: Կենտրոնական խնդիրների ու հարցադրումների շրջանակներում մասնակիցները մտորում են այն մասին, թե ինչն է նրանց իրականում անհանգստացնում: Չավաքվում են դրական ու բացասական գործոնները և ի ցույց են դրվում (օրինակ, գրատախտակին գրառումների տեսքով): Այնուհետև մասնակիցները գնահատում

einzelne Personen wenden, Beiträge sollen kurz gehalten und jeder Beitrag/jede Meinung darf geäußert werden. Nach der Kritikphase braucht es eine ausgiebige Pause, bevor in die Phantasiephase eingestiegen wird.

- In der **Phantasiephase** fragen sich die Teilnehmenden, wie sie es gerne hätten – natürlich im Kontext des Themas. In der Zukunftswerkstatt ist alles erlaubt: Erstrebenswerte Lösungen, Wünsche, Hoffnungen und Utopien dürfen einfach erträumt werden. Dabei können verschiedene – bereits vorbereitete - kreative Methoden: Spiele, Rollenspiele, Malen von Bildern, Bücher, Wandzeitungen, Plakate, „E-Mails aus der Zukunft“ und vieles mehr die Phantasie unterstützen.
- In der letzten Phase, der **Umsetzungsphase**, werden aus dem vorher zusammengestellten Ideen-Pool jene Visionen herausgegriffen, welche nach Einschätzung der Teilnehmer/innen am besten geeignet sind, in die Realität umgesetzt zu werden. Dies wird demokratisch entschieden. In Kleingruppen werden Projektskizzen erarbeitet, die beantworten, wer, was, wann, mit welchen Mitteln macht. Im Plenum wird abschließend ein Aktionsplan erstellt, bevor eine Feedback-Runde die Zukunftswerkstatt beendet.

Quelle: I. Stelzer/S. Garczyk/A. Streissler (2012): *bildung.nachhaltig.regional.*, s.o.
 Download: www.umweltbildung.at/uploads/tx_hetopublications/publikationen/pdf/bildung_handbuch_RZ_screen_01.pdf

II. SPIELE UND BEWEGUNG

Manchmal braucht es ein Spiel, um eine kreative Stimmung zu schaffen und anschließend wieder konzentriert arbeiten zu können. In der Umweltpädagogik gibt es eine große Zahl von Spielen in der Natur, viele Beschreibungen sind im Internet zu finden. Nachstehend ein paar Beispiele für solche Übungen. Verwenden Sie nur Spiele, die Ihnen selbst gefallen, die sie auch schon einmal ausprobiert haben (z.B. auf einem Seminar).

Die meisten dieser Spiele gehen auf Joseph Cornell, einen amerikanischen Umweltpädagogen zurück. Sein Buch „Mit Kindern die Natur erleben“ wurde zum Bestseller.

Quelle: Joseph Cornell (1999): *Mit Kindern die Natur erleben. Mühlheim an der Ruhr: Verlag an der Ruhr.*

են կետերը (օրինակ, միավորներ տալով, երեք միավոր ամեն մասնակցի հաշվով): Այստեղ հարկ է հիշեցնել «քննադատության որոշ կանոնների» մասին: Քննադատությունը պետք է վերաբերի իրերին և իրողություններին, այլ ոչ թե առանձին մարդկանց: Ելույթները պետք է կարճ լինեն, և ցանկացած կարծիք կարելի է հայտնել: Քննադատության փուլից հետո և ֆանտազիայի փուլից առաջ անհրաժեշտ է մեծ դադար:

• Ֆանտազիայի փուլի ժամանակ մասնակիցներն իրենք իրենց հարց են տալիս, թե ինչ նրանք կցանկանային՝ իհարկե տրված թեմայի շրջանակներում: Ապագայի արհեստանոցում ամեն ինչ թույլատրվում է: Կարելի է երազել ցանկալի լուծումների, ցանկությունների, հույսերի և ուտոպիաների մասին: Ընդ որում ֆանտազիային կարելի է հագուրդ տալ արդեն իսկ նախապատրաստած զանազան ստեղծագործական մեթոդների օգնությամբ՝ խաղերի, դերախաղերի, մկարչության, գրքերի, պատի թերթերի, պաստառների, «ապագայից ստացված էլեկտրոնային նամակների» և շատ ուրիշ այլ բաների օգտագործմամբ:

• Եզրափակիչ՝ իրականացման փուլում մինչ այդ հավաքված գաղափարներից առանձնացվում են այն գաղափարները, որոնք, մասնակիցների կարծիքով, առավել հարմար են իրականացման համար: Դա որոշվում է ժողովրդավարական սկզբունքով: Փոքր խմբերում մշակվում է նախագծերի էսքիզներ, որոնք պատասխանում են թե ով, ինչ, երբ և ինչ միջոցներով է անելու: Եզրափակիչ պլենար նիստում կազմվում է գործողությունների ծրագիր, որին հետևում է հետադարձ կապի փուլը: Սրանով վավարտվում է ապագայի արհեստանոցի աշխատանքը:

Աղբյուր՝ I. Stelzer/S. Garczyk/A. Streissler (2012): *bildung.nachhaltig.regional.*, s.o.
 Ներբռնում՝ www.umweltbildung.at/uploads/tx_hetopublications/publikationen/pdf/bildung_handbuch_RZ_screen_01.pdf

II. ԽԱՂԵՐ ԵՎ ԵԱՐԺՈՒՄ

Երբեմն ստեղծագործական տրամադրություն ստեղծելու և դրանից հետո նորից կենտրոնացած աշխատելու համար խաղի կարիք է լինում: Բնապահպանական մանկավարժության

Անսխալակերպ, Գրուպայի փուլի և շարժումը հանուն կենսական զարգացման կրթության մեջ մեկը մյուսին հերթափոխում են:

մանկավարժության բնագավառում գոյություն ունեն բազմաթիվ խաղեր, որոնք անց են կացվում բնության գրկում: Դրանցից շատերի մասին կարելի է գտնել համացանցում: Ստորև կներկայացնենք նման վարժությունների մի քանի օրինակ: Օգտագործեք ձեզ դուր եկած խաղերը, որոնք արդեն փորձել եք (օրինակ, սեմինարի ժամանակ): Այս խաղերի մեծ մասի հեղինակն է ամերիկացի բնապահպան-մանկավարժ Ջոզեֆ Կոռնելը: Նրա «Վայելենք բնությունը երեխաների հետ միասին» գիրքը դարձել է բեսթսելեր:

Աղբյուր՝ Joseph Cornell (1999): *Mit Kindern die Natur erleben. Mühlheim an der Ruhr: Verlag an der Ruhr.*

Eulen und Krähen

Dieses Spiel ist gut geeignet, um Gelerntes zu wiederholen. Es ist besonders geeignet für Kinder bis 14 Jahren. Gespielt wird im Freien, etwa auf dem Sportplatz. Es gibt zwei Spielfelder, getrennt durch eine Mittellinie, seitlich und nach hinten durch Linien (Schnur) begrenzt.

Die Klasse teilt sich in zwei Gruppen auf (die Eulen und die Krähen) und stellt sich jeweils in ihrem Feld auf. Die/der Lehrer/in macht eine Aussage, die wahr oder falsch sein kann. Wenn sie richtig ist, jagen die Eulen die Krähen und versuchen sie zu fangen, bevor die Krähen hinter die Linie am hinteren Ende des Krähenfeldes flüchten konnten. Ist die Aussage falsch, jagen die Krähen die Eulen! Wer jeweils erwischt wurde (am Arm berührt), wechselt einfach die Identität, und ist in der nächsten Runde Eule statt Krähe oder Krähe statt Eule. Die Fragen sollten gut vorbereitet sein, richtige und falsche sollten unregelmäßig wechseln.

Gordischer Knoten

Geeignet für Themen, bei denen es um Verflochtenheit und Zusammenarbeit geht. Stärkt das Bewusstsein, dass wir gemeinsam eine Lösung für schwierige Aufgaben finden können.

Ca. 10 - 15 Personen (Klassen in zwei Gruppen teilen) stellen sich in einem Kreis auf und strecken beide Arme zur Mitte. Dann werden die Augen geschlossen, jede/r tastet nach zwei Händen und greift mit der eigenen Hand nach genau einer fremden. Wenn alle für jede eigene Hand eine fremde gefunden haben, werden die Augen wieder geöffnet – ein großes Durcheinander ist entstanden ...

Anschließend wird gemeinsam versucht, diesen gordischen Knoten wieder zu entwirren, ohne die Hände zu lösen. Die Übung scheint auf den ersten Blick nahezu unlösbar, gelingt aber fast immer.

Die Übung hat zum Ziel, am Schluss in einem großen Kreis zu stehen. Manchmal ergibt es sich, dass zwei voneinander getrennte Kreise entstehen. Zu Beginn ist darauf zu achten, dass sich nicht zwei Personen gegenseitig an beiden Händen halten.

Բուեր և ագռավներ

Այս խաղը հարմար է սովորած նյութի կրկնության համար, հատկապես մինչև 14 տարեկան երեխաների համար: Այս խաղը խաղում են դրսում, օրինակ մարզահրապարակում: Կա երկու խաղադաշտ՝ իրարից բաժանված կենտրոնական գծով, եզրերն ու հետևի հատվածը նույնպես սահմանագծված է:

Դասարանը բաժանվում է երկու խմբի (բուերի և ագռավների) և կանգնում է համապատասխան կիսադաշտերում: Ուսուցիչը որևէ մի հայտարարություն է անում, որը կարող է լինել ճիշտ կամ սխալ: Եթե ճիշտ է, ապա բուերը հետապնդում են ագռավներին՝ փորձելով բռնել նրանց, նախքան նրանք կհասնեն փախչել իրենց կիսադաշտի հետևի եզրագծից այն կողմ: Եթե հայտարարությունը սխալ է, ապա ագռավներն են հետապնդում բուերին: Ով որ բռնվում է (ծեռքի հպումով), ուղղակի փոխում է ինքնությունը և մյուս խաղափուլում ագռավի փոխարեն դառնում է բու, և հակառակը: Հայտարարությունները պետք է նախորդ լավ պատրաստված լինեն, ճիշտ և սխալ հայտարարությունները չպետք է կանոնավոր կերպով իրար հաջորդեն:

Գորդյան հանգույց

Հարմար է այնպիսի թեմաների համար, որտեղ խոսքը գնում է փոխկապակցվածության և համագործակցության մասին: Բարձրացնում է այն բանի գիտակցությունը, որ մենք միասին կարող ենք լուծումներ գտնել բարդ խնդիրների համար:

Մտավորապես 10-15 հոգի (դասարանները բաժանվում են երկու խմբի) շրջան են կանգնում և ձեռքերը պարզում են դեպի կենտրոն: Այնուհետև բոլորն իրենց աչքերը փակում են: Ամեն մեկը ձեռքերով փորձում է շոշափել և գտնել մեկ ուրիշի ձեռքը: Երբ բոլորն իրենց երկու ձեռքերի համար մեկ այլ ձեռք են գտած լինում, աչքերը նորից բացվում են: Եվ տեսնում են, որ մեծ խառնաշփոթ է ստեղծվել...

Այնուհետև համատեղ ջանքերով փորձում են արձակել այդ գորդյան հանգույցը՝ առանց ձեռքերը բաց թողնելու: Առաջին հայացքից այս վարժությունը զրեթե անլուծելի է թվում, սակայն համարյա թե միշտ հաջողվում է:

Վարժության նպատակը վերջում բոլորով մի մեծ շրջան կազմելն է: Երբեմն լինում է այնպես, որ երկու առանձին շրջաններ են առաջանում: Սկզբում անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել այն բանի վրա, որ չլինեն այնպիսի աշակերտներ, որոնք բռնած լինեն նույն մարդու երկու ձեռքերը:

Mit allen Sinnen

Ein Klassiker unter den Sensibilisierungsübungen (nach Josef Cornell).

Jede Person sucht sich einen Platz in der Natur. Wichtig dabei ist, dass es nicht unangenehm laut in der Umgebung ist (nicht geeignet für diese Methode sind städtische Parks u.ä.). Die Schülerinnen und Schüler nehmen ein Blatt Papier (ideal in einer Größe von ca. 10 x 10 cm) und markieren in der Blattmitte mit einem "X" den eigenen Sitzort. Danach wird aufmerksam gelauscht und alle Geräusche werden in der Geräuschekarte mit einem Symbol eingetragen - jeweils in der Richtung die dem Geräusch zugeordnet werden kann und im relativen Abstand zum eigenen Sitzplatz. Die Übung sollte ca. 5 - 10 Minuten dauern. Am Schluss treffen sich alle wieder, es wird gesammelt welche Geräusche wahrgenommen wurden und die einzelnen Hörkarten können wie ein großes Puzzle aufgelegt werden.

Guter Unterricht regt Kinder dazu an selbstständig auf Entdeckungstour zu gehen.

Բոլոր զգայարաններով

Զգայունակությունը զարգացնող դասական վարժություն (ըստ Ջոզեֆ Կոռնելի)

Վարժությունը կատարվում է բնության գրկում: Մասնակիցներից յուրաքանչյուրը իր համար տեղ է զբաղեցնում: Կարևոր է, որ տվյալ վայրում աղմկոտ չլինի (այս մեթոդի համար քաղաքային զբոսայգիները հարմար չեն): Աշակերտները մի թերթիկ են վերցնում (10 x 10 սմ) և թերթիկի կենտրոնում «X» նշանով նշում են իրենց գտնվելու վայրը: Այնուհետև ականջ են դնում շրջապատի բոլոր ձայներին և նշում են այդ ձայները «ձայնային քարտեզի» վրա որևէ նշանով, այն ուղղությամբ, որտեղից որ ձայնը ենթադրաբար գալիս է և իրենց գտնվելու կետից որոշակի հեռավորության վրա: Այս վարժությունը պետք է տևի 5-10 րոպե: Վերջում բոլորը նորից հանդիպում են, և տեղեկությունները լսված ձայների վերաբերյալ ի մի են բերվում: Առանձին «ձայնային քարտեզները» կարող են փազլի նման կողք կողքի դրվել:

Լավ նախապատրաստած դասը օգնում է երեխաներին իրենց սեփական բացահայտումներն անել:

Fühlkreis

Die Übung ist eine Anregung dafür, die Welt „mit allen Sinnen“ zu entdecken.

Alle Mitspielenden machen sich in der Natur auf einen kleinen Spaziergang, etwa 5 Minuten, um etwas aus der Natur zu finden, das sich lustig und interessant anfühlt und so groß ist, dass es in eine Handfläche passt. Dieses Ding (bitte keine lebenden Wesen) soll noch niemandem gezeigt werden. Dann stellt sich die Gruppe im Kreis auf, Gesichter zur Mitte und Schulter an Schulter. Die Gruppengröße soll etwa 10 Leute nicht übersteigen, gegebenenfalls mehrere Kreise machen.

Den eigenen Gegenstand hält man hinter dem Körper. Auf ein Zeichen der Spielleitung geben alle ihren Fund um eine Person weiter. Das bietet die Gelegenheit, durch Tasten drauf zu kommen, was ich da in Händen halte! Wichtig: Niemand soll verraten, was da angekommen ist, sonst geht die Überraschung für alle Nachkommenden verloren.

Wenn das eigene Ding die Runde gemacht hat und wieder in den eigenen Händen gelandet ist, werden die Stücke in die Mitte gehalten und entsprechend gewürdigt.

Զգայական շրջան

Վարժությունը օգնում է բացահայտել աշխարհը «բոլոր զգայարաններով»:

Խաղի բոլոր մասնակիցները դուրս են գալիս կարծ զբոսանքի, մոտ 5 րոպեով՝ բնության գրկում որևէ հետաքրքիր ու զվարճալի բան գտնելու համար, որը պետք է ձեռքի ափում տեղավորվի: Այդ իրը (կենդանի էակների խնդրում ենք չվերցնել) ոչ ոքի դեռևս պետք է ցույց չտալ: Այնուհետև խումբը շրջան է կազմում, դեմքով դեպի կենտրոնը և ուս ուսի: Մասնակիցների քանակը չպետք է գերազանցի 10-ը: Այլապես հարկ կլինի մի քանի շրջան կազմել:

Ամեն մեկն իր իրը պահում է մեջքի հետևում: Խաղավարի ազդանշանով բոլորը փոխանցում են իրենց իրերը կողքի մասնակցին: Դա օգնում է շոշափելով որոշել, թե ինչ իր է ձեռքում գտնվում: Կարևոր է, որ ոչ չպետք է նախօրոք հայտնի, թե ինչ է ստացել կողքինից: Այլապես նրանից հետո իրը ստացողների համար անակնկալը կփչանա:

Երբ իրերն արդեն ամբողջ շրջանով անցնում և վերադառնում են տիրոջ մոտ, ապա բոլորն իրենց իրերը դնում են կենտրոնում և սկսում են համապատասխանաբար գնահատականներ տալ:

Reflexion in einem Gedicht

Ein Projekt, ein Lehrausgang vermittelt viele Eindrücke. In einer Reflexionsrunde können diese Eindrücke gesammelt, besprochen und auch festgehalten werden. Eine sehr kurze Form, solche Eindrücke für sich selbst festzuhalten, ist es ein Gedicht zu erstellen. Vorgegeben ist die Form.

Wie kann man gelerntes Wissen und Eindrücke langfristig sichern? Kreative Vernetzung von Wissen und Eindrücken ist sehr förderlich.

Ինչպե՞ս կարելի է ստացած գիտելիքներն ու տպավորությունները երկարամյակն պահել: Դրա համար անհրաժեշտ է գիտելիքների և տպավորությունների ստեղծագործական միախառնում:

Eine Möglichkeit ist es, ein „Elfchen“ schreiben zu lassen: Es besteht aus elf Wörtern, die in festgelegter Form auf fünf Zeilen verteilt werden: Die erste Zeile besteht aus einem Wort (ein Gedanke, ein Gegenstand, eine Farbe) die zweite aus zwei Wörtern, die dritte aus drei, die vierte aus vier und die letzte wieder nur aus einem Wort. Das nachstehende „Elfchen“ wurde auf der Homepage der PASCH-Schulen veröffentlicht (<http://blog.pasch-net.de/pasch-global/archives/543-Elfchen.html#extended>):

Grün ist Umwelt das ist überall es ist sehr schön Natur

Eine andere Form eines Gedichtes ist ein Haiku. Diese japanische Gedichtform verteilt 17 Silben auf drei Zeilen. Die erste Zeile hat fünf Silben, die zweite sieben, die dritte wieder fünf. Die deutsche Umweltorganisation BUND (Bund für Natur- und Umweltschutz) hat dazu aufgerufen, Haikus zum Thema Klimawandel zu erstellen. Auf der Homepage der Organisation findet sich das nachstehende Gedicht.

Die kleine Schwalbe sie zieht nicht mehr gen Süden der Winter ist grün.

Regentropfen-Spiel

Ein Spiel, das eine Wanderung, eine Übung im Freien abschließt, das in einer Gruppe kurz für Stille sorgt.

Die Schülerinnen und Schüler stellen sich in einem Kreis mit Blick zur Mitte. Jede/r hält zwei etwa gleich große Steine in der Hand. Die Spielleiter/in geht außen um den Kreis und tippt einzelnen auf die Schulter. Diese beginnen die beiden Steine im eigenen Rhythmus aneinander zu schlagen. Wenn jede/r Teilnehmer/in mit seinen Steinen klopft, dann berührt die Spielleitung das zweite Mal die Schultern der einzelnen Mitspielenden. Das bedeutet nun „mit dem Klopfen aufhö-

Ռեֆլեքսիա բանաստեղծության մեջ
Նախագծի վրա աշխատանքը տարբեր տպավորություններ է հաղորդում: Ռեֆլեքսիայի խաղափուկի ընթացքում կարելի է հավաքել այդ տպավորությունները, քննարկել և ֆիքսել դրանք: Բավականին կարծ ձևով տպավորությունների ֆիքսումը իրենից ներկայացնում է բանաստեղծության գրում: Ձևը նախապես համաձայնեցվում է:

Տարբերակներից մեկը «հնգատող» գրելն է: Այն բաղկացած է տասնմեկ բառից, որոնք որոշակիորեն բաշխված են այդ հինգ տողերի վրա: Առաջին տողը բաղկացած է մեկ բառից (մեկ միտք, մեկ առարկա, մեկ գույն), երկրորդ տողը բաղկացած է երկու բառից, երրորդը՝ երեք բառից, չորրորդը՝ չորս բառից, և վերջին տողը՝ կրկին մեկ բառից: Հետևյալ «հնգատողը» հրապարակվել է PASCH դպրոցների վեբկայքում (<http://blog.pasch-net.de/pasch-global/archives/543-Elfchen.html#extended>):

Կանաչ շրջակա միջավայրը սա ամենուր է շուրջբոլորը շատ գեղեցիկ է բնությունը:

Բանաստեղծության մյուս տարբերակը կոչվում է հալկու: Այն ձապոնական բանաստեղծական ձև է, որի պարագայում տասնյոթ վանկերը բաշխվում են երեք տողի վրա: Առաջին տողում 5 վանկ, երկրորդում՝ 7 վանկ, երրորդում՝ կրկին 5 վանկ: Շրջակա միջավայրի պաշտպանության գերմանական BUND կազմակերպությունը (Bund für Natur- und Umweltschutz) կոչ է արել հալկուի ոճով բանաստեղծություն գրել կլիմայի փոփոխության թեմայով: Հետևյալ բանաստեղծությունը կարելի է գտնել կազմակերպության վեբկայքում.

Փոքրիկ ծիծեռնակ նա էլ չի չվում հարավ ձմեռը կանաչ:

Անձրևի կաթիլների խաղ

Խաղ, որն ավարտվում է բնության գրկում զբոսանքով և վարժանքով, և որը կարծ ժամանակով խմբում լռություն է առաջացնում:

Աշակերտները շրջան են կազմում, դեմքով դեպի կենտրոն: Յուրաքանչյուրը ձեռքում ունի երկու մոտավորապես նույն մեծությամբ քարեր: Խաղավարը պատվում է շրջանի շուրջ և առանձին-առանձին ձեռքով հպում է մասնակիցների ուսերին: Վերջիններս սկսում են որևէ մի ռիթմով քարերն իրար զարկել: Երբ արդեն բոլոր մասնակիցներն իրենց քարերով թակում են, այդ ժամանակ խաղավարը սկսում է երկրորդ անգամ ձեռքով հպել մասնակիցների ուսերին, ինչը նշանակում է «դադարեցնել զարկելը»:

ren!". Durch die geschlossenen Augen lassen sich die Klopfgeräusche besonders intensiv wahrnehmen. Es erscheint als würde ein starker Regen beginnen: Zuerst tröpfelt es, dann wird der Regen stärker und stärker bis er endlich wieder abklingt.

Der sprechende Stock

Gesprächsrunden mit dem sprechenden Stock eignen sich für Themen, bei denen es um persönlich wichtige Erfahrungen geht.

Einen sprechenden Stock kann man einfach selbst basteln, indem man etwa einen schönen Stock am oberen Ende mit einer Feder verziert. Für die Anwendung des sprechenden Stockes gibt es folgende Regeln:

- Ein Ende zeigt zur Erde, um auszudrücken, dass die Worte auf meinen Erfahrungen beruhen. Das Ende mit der Feder zeigt zum Himmel, um auszudrücken, dass meine Worte mit meinen Visionen, meinen Ideen für die Zukunft verbunden sind.
- Wer den Stock hält, hat das Wort.
- Der Stock wird im Kreis weitergegeben.
- Alle bemühen sich, in der eigenen Rede an dem anzuknüpfen, was die Vorrednerin bzw. der Vorredner gesagt hat, um auszudrücken, dass man den anderen zuhört und an der Rede Anteil nimmt.

Փակ աչքերով զարկերի ծայրերն առավել ինտենսիվ են թվում: Կարծես թե հորդ անձրև է սկսվում: Սկզբում լսվում են առանձին կաթիլները, հետո անձրևը գնալով ուժգնանում է, իսկ հետո նորից լռություն է տիրում:

Խոսող փայտիկը

Խոսող փայտիկով անցկացվող խոսակցական խաղափուլերը հարմար են այնպիսի թեմաների համար, որոնց ժամանակ խոսքը գնում է անձի համար կարևոր փորձառության մասին:

Խոսող փայտիկ կարող եք ինքներդ պատրաստել՝ վերցնելով որևէ մի գեղեցիկ փայտի կտոր՝ վերևի ծայրը զարդարելով փետուրով: Խոսող փայտիկի օգտագործման համար գործում են հետևյալ կանոնները.

- մի ծայրը ուղղված է դեպի երկիրը, ինչը նշանակում է, որ խոսքերը հիմնված են իմ փորձի վրա: Մյուս՝ փետուրով զարդարված ծայրը ուղղված է դեպի երկինքը, ինչը նշանակում է, որ իմ խոսքերը կապված են ապագայի վերաբերյալ իմ տեսլականների, գաղափարների հետ:
- Ում մոտ որ հայտնվում է փայտիկը, ստանում է խոսքի իրավունք:
- Փայտիկը շրջանով փոխանցվում է մի մասնակցից մյուսին:
- Յուրաքանչյուրը փորձում է կապել իր խոսքը նախորդ մասնակցի պատմության հետ՝ դրանով իսկ ցույց տալով, որ ունակ է լսել մյուսներին և մասնակցել քննարկմանը:

PROJEKTE

ՆԱԽԱԳԾԵՐ

Die folgenden Seiten sollen einen exemplarischen Eindruck vom Ideenreichtum und Engagement der an „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ teilnehmenden Schulen vermitteln. Es sind nicht der Elan der Schülerinnen und Schüler, der Gestaltungswille der Lehrerinnen und Lehrer oder die Unterstützung der Schulleitungen, die unsere Vorstellung der Projekte auf 12 Seiten beschränken – es sind schlichtweg die engen Grenzen vorliegender Publikation.

Und so hat die Redaktion dieses Handbuchs 12 Berichte ausgewählt, die zusammengenommen einen guten Überblick über die Vielfalt der Projekte im Rahmen von „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ bieten. Die Qualität der übrigen Berichte bleibt davon unbenommen.

Die Publikation der Berichte soll Lehrkräften ganz konkrete Beispiele der Integration des Oberthemas Nachhaltigkeit in den Deutschunterricht geben. Grundlage ist die Anwendung von CLIL – der Einbindung von Sachthemen in die Vermittlung einer Sprache.

Die verantwortlichen Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer sind unter ihrer Emailadresse jederzeit zwecks Nachfragen und Anmerkungen erreichbar. Eine Verwendung und Erweiterung der Projektideen ist jederzeit erwünscht.

Չետկալ էջերը նախատեսված են «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» նախագծի մասնակից դպրոցների գաղափարների հարստության ու ներգրավվածության մասին օրինակելի պատկերացում տալու համար: Ամենևին էլ աշակերտների ոգևորվածությունը, ուսուցիչների ստեղծագործ կամքը կամ դպրոցների տնօրինության աջակցությունը չէ, որ ստիպեցին մեզ նախագծերը ներկայացնել ընդամենը 12 էջի սահմաններում, դա ուղղակի արվել է տվյալ հրատարակության սուղ սահմաններից ելնելով:

Եվ այդ իսկ պատճառով տվյալ ձեռնարկի խմբագիրները ընտրել են 12 հաշվետու զեկույց, որոնք համընդհանուր պատկերացում են տալիս նախագծի շրջանակներում իրականացված նախագծերի բազմազանության մասին: Չնայած, որ մյուս հաշվետվությունների որակը նույնպես բավականին բարձր է:

Հաշվետվությունների այս գրքույկի նպատակն է ուսուցիչներին ցույց տալ գլխավոր թեմայի՝ կենսակայունության գերմաներենի ուսուցմանը ինտեգրման կոնկրետ օրինակներ: Այս ամենի հիմքը կազմում է CLIL մեթոդը՝ առարկայական թեմաների ներառումը լեզվի դասավանդման մեջ:

Հարցերի և նկատողությունների դեպքում ցանկացած ժամանակ կարող եք կապվել պատասխանատու գերմաներենի ուսուցիչների հետ նրանց էլփոստի հասցեներով: Նախագծի գաղափարների օգտագործումը և ընդլայնումը միշտ ողջունելի կլինի:

Am durch das Auswärtige Amt der Bundesrepublik Deutschland finanzierten Sonderprojekt „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ des Goethe-Instituts Georgien haben folgende Schulen und Bildungseinrichtungen teilgenommen. Die Reihenfolge der Auflistung ist willkürlich.

18. Schule, Baku
Tusi Schule, Baku
Sprachlernzentrum Aserbaidschan, Baku
Sprachlernzentrum Sumgait

Pasch-Schule Tschambarak
Oberschule Tschambarak
Tscharenz-Schule, Gyumri
Mittelschule Litschk
Mittelschule Ltschaschen
Dorfmittelschule Horom
Staatliches College für Geisteswissenschaften, Jerewan

- 1. Öffentliche Schule Kachati
- 1. Öffentliche Schule Akhalsopheli
- 3. Öffentliche Schule Zugdidi
- 1. öffentliche Schule Kutaissi
- 6. Öffentliche Schule Achalziche
- Progress-Schule, Kutaissi
- 10. Öffentliche Schule Samtredia
- 41. öffentliche Schule Kutaissi
- 21. Öffentliche Schule Rustavi
- 1. Öffentliche Schule Gelati
- Öffentliche Schule Nigvzara
- 35. Öffentliche Schule Kutaissi
- 7. Öffentliche Schule Kutaissi
- 2. Öffentliche Schule Vani
- Öffentliche Schule Pavleuri
- Öffentliche Schule Ashkhani
- 1. Experimentalschule Tbilissi
- 21. Öffentliche Schule Tbilissi
- 20. Öffentliche Schule Tbilissi
- Französische Schule des Kaukasus, Tbilissi
- Gymnasium Shavnabada, Tbilissi
- Schule Lomisi 1, Tbilissi
- Öffentliche Schule Batumi

Վրաստանի Գյոթեի անվան ինստիտուտի «Միավորվենք հանուն կենսակայուն զարգացման» հատուկ նախագծին, որը ֆինանսավորվել է Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության ԱԳ նախարարության կողմից, մասնակցել են հետևյալ դպրոցները ու կրթական հաստատությունները: Թվարկման հերթականությունը կամայական է:

Բաքվի #18 դպրոց
Բաքվի Թուսի անվան դպրոց
ԼՈՒԿ Ադրբեջան, Բաքու
ԼՈՒԿ Սումգայիթ

Ճամբարակի «Pasch» դպրոց
Ճամբարակի ավագ դպրոց
Գյումրու Չարենցի անվան միջն. դպրոց
Լիժքի միջնակարգ դպրոց
Լճաշենի միջնակարգ դպրոց
Ղոռոմի միջնակարգ դպրոց
Երևանի պետական հումանիտար քոլեջ

- Կախաթի #1 հանրային դպրոց
- Ախալսոփելի #1 հանրային դպրոց
- Չուգդիդի #3 հանրային դպրոց
- Քուբայիսի #1 հանրային դպրոց
- Ախալցխեի #6 հանրային դպրոց
- Քուբայիսի «Պրոգրես» դպրոց
- Սամտրեդիայի #10 հանրային դպրոց
- Քուբայիսի #41 հանրային դպրոց
- Ռուսթավի #21 հանրային դպրոց
- Գելատի #1 հանրային դպրոց
- Նիգվզարայի հանրային դպրոց
- Քուբայիսի #35 հանրային դպրոց
- Քուբայիսի #7 հանրային դպրոց
- Վանի #2 հանրային դպրոց
- Պավլեուրի հանրային դպրոց
- Աշխանի հանրային դպրոց
- Թբիլիսի #1 փորձարարական դպրոց
- Թբիլիսի #21 հանրային դպրոց
- Թբիլիսի #20 հանրային դպրոց
- Կովկասի ֆրանսիական դպրոց, Թբիլիսի
- Շավնաբադա գիմնազիա, Թբիլիսի
- Լոմիսի 1 դպրոց, Թբիլիսի
- Բաթումի հանրային դպրոց

„NACHHALTIGKEIT RUND UM DEN GLDANISEE“

EIN PROJEKT AN DER SCHULE LOMISI 1 IN TBILISSI, GEORGIEN

Mülltrennung und Recycling sind wichtig, um die Umweltverschmutzung und die Verschmutzung des Wassers zu verringern. Das vorliegende Projekt rund um den Gldanisee (Weißer See) hat den Schüler/innen gezeigt, dass es am wichtigsten ist, das Bewusstsein der Gesellschaft zu steigern – und da ist die Bildung gefragt.

In Georgien gibt es 26.000 Flüsse und mehr als 850 Seen. Wasser ist wirklich unser Reichtum. Leider haben wir mit viel Wasserverschmutzung zu kämpfen. Unter anderem auch deshalb, weil es in Georgien noch keine Mülltrennung und kein Recycling gibt. Die Schüler/innen haben gezählt, wie viele Mülltonnen auf ihrem Schulweg zu finden sind. Sie haben sich gefragt, warum das Bewusstsein der Gesellschaft so niedrig ist, wie die Anzahl der Tonnen. Ihre Beobachtungen haben gezeigt, dass die Menschen selbst die Natur schädigen und nur sie selbst sie retten können. Aber Mülltonnen allein können den Zustand nicht nachhaltig verbessern, sondern die Menschen müssen insgesamt umweltfreundlich werden. Diese Erkenntnisse haben die Schüler/innen ganz eigenständig gewonnen.

Am 23. September haben wir das Projekt Gldanisee (Weißer See) gestartet. Am Gldanisee gibt es einen Park, in dem unsere Schule manchmal Kunst-, Sport- und Musikunterricht abhält.

Die Schüler/innen haben zunächst einmal den Ort besichtigt. Manche Schüler/innen sind mit dem Fahrrad zum See gefahren, um anderen ein Beispiel für umweltfreundliche Mobilität zu geben. „Als wir am Ufer standen und so viele Plastiktüten, Plastikflaschen und anderen Müll gesehen haben, obwohl am Eingang des Seeparks zwei große Mülltonnen standen, waren wir am Anfang hilflos und wütend“, erzählte ein Schüler.

In Gruppen haben sie dann trotzdem (oder deshalb) die weiteren Aktivitäten geplant:

- Das Ufer reinigen
- Auf dem Boden, auf Steinen schreiben: „Bitte keinen Müll hinterlassen!“ „Hinterlasse saubere Spuren!“
- Selbst saubere „Fußabdrücke“ hinterlassen
- Seewasser mitnehmen und mit der Chemielehrerin im Schullabor untersuchen
- Präsentation der Aktionen im Deutschunterricht

Und das ist bereits geschehen:

Drei Reinigungs-Aktionen wurden schon durchgeführt. Die Schüler/innen haben dabei gern zusammen gearbeitet. Besonders beeindruckend ist, dass die Schüler/innen auch in ihrer

Freizeit das Ufer gereinigt und damit ihre Lust, dies ohne Projekt weiter zu machen, bekundet haben.

„ICH WUSSTE NICHT, DASS MÜLL SAMMELN AUCH SPASS MACHEN KANN“, MEINTE EINE SCHÜLERIN.

Zum Projektabschluss wurde ein Flashmob mit der ganzen Schule geplant. Mit farbigen Fäden soll im Schuleingang ein Netz gespannt werden. Alle Schüler/innen sollen im Flur in einer Kette stehen – so wird jede/r Schüler/in vernetzt.

Die meisten Ziele wurden erfolgreich erreicht!

- Das Bewusstsein der Schüler/innen ist gestiegen. Jetzt wissen sie, wie man in einem Projekt Ziele setzt, die Arbeit plant und mit kleinen Schritten zu Ergebnissen kommen kann.
- Die Schüler/innen haben mit der Kunstlehrerin zahlreiche Handwerksgegenstände aus Plastik und Müll gemacht.
- Die Schüler/innen haben Informationen über das Internet verbreitet und Menschen mit folgenden Sätzen informiert: „Wasser unser Reichtum“, „Wir schützen die Natur – und du?“, „Müll ordentlich wegwerfen und der Natur helfen!“, „Die Natur schafft einen Wasserfall und wir produzieren Abfall“.
- Das Projekt hat Interesse auch bei anderen Schülern/innen geweckt.
- Die Forschungskompetenzen werden bei der Wasseruntersuchung noch entwickelt.

Die Schüler/innen haben noch nie ein Projekt auf Deutsch gemacht. Deshalb war unser Ziel, bei der Arbeit neue Erfahrungen zu sammeln, die nicht nur für die deutsche Sprache (CLIL Methoden wurden beim Deutschunterricht eingesetzt), sondern auch fürs Leben wichtig sind.

Nasibrola Andguladze, Mari Sadradze (Erdkundelehrerin),
Manana Ambroladze (Kunstlehrerin)

Privatschule „Lomisi 1“

E-Mail: broahistorikerin@yahoo.de

„UMWELTSCHUTZ UND BIODIVERSITÄT“

EIN PROJEKT AN DER SCHULE „PROGRESS“ IN KUTAISSI, GEORGIEN

Die Bewusstseinsbildung für Umweltschutz und eine Stärkung der Wertschätzung der georgischen Flora und Fauna in Kombination mit der Festigung der deutschen Sprache war Ziel dieses Projekts, das nicht nur die Schüler/innen sondern auch die Bevölkerung von Kutaisi erreichen wollte.

Zum Einstieg wurde den Schüler/innen ein Film auf Deutsch gezeigt über „10 Dinge, die Sie nicht tun sollten, um nachhaltig zu leben“. Anschließend haben die Schüler/innen Ideen gesammelt, welche Nachhaltigkeitsprojekte man an der Schule verwirklichen könnte. Sie wollten auch Perspektiven aufzeigen, wie man den Schulhof gestalten könnte. Letztendlich sollte im Schulhof eine schöne und mehr grüne Umgebung geschaffen werden.

„Super, sehr kreativ. Viel Erfolg!“, diesen Zuspruch hörten die Kinder gerne ...

Umgesetzt wurde die Idee eines **Vertikalen Gartens**: Die Schüler/innen sammelten alte Gegenstände (Gummistiefel, Gefäße, Flaschen ...), bepflanzten und befestigten sie an einer Mauer im Schulhof. Auch ein Insektenhotel sollte nicht fehlen, mit der Herstellung einer botanischen Uhr wurde bereits begonnen, ein Herbarium-Kalender ist noch in Planung. Die Informationen über diese Pflanzen werden mit Hilfe der Biologielehrerin bearbeitet und dann auf Deutsch übersetzt.

Bereits weit fortgeschritten: Die botanische Uhr

Im Rahmen des Projektes haben die Schüler/innen auch eine Umfrage zum Thema Umweltschutz durchgeführt und – nicht zuletzt – auf einer viel befahrenen Brücke mit Plakaten Werbung für den Umweltschutz gemacht. So weit wie möglich wurde dabei zur Festigung der Sprache Deutsch gesprochen

Unsere Brücken-Aktion sollte unser Projekt weithin sichtbar machen ...

Dadurch, dass wir Schüler/innen unterschiedlicher Klassen und Altersstufen an dem Projekt beteiligten (was nicht ganz einfach war), wollten wir eine stärkere Verankerung des Projektes an der ganzen Schule bewirken. Und wenigstens einen Teil der Bevölkerung von Kutaisi wollten wir durch die Aktion auf der Brücke erreichen. Der nachhaltige Gedanke des Projektes wird dadurch unterstützt, dass das (Lern)Produkt (der vertikale Garten) auf dem Schulhof für alle sichtbar ist. Auch die botanische Uhr ist ein Teil des Projektes, das die Schüler regelmäßig im Unterricht begleiten wird, da die dort verwendeten Pflanzen über das Jahr verteilt angepflanzt und besprochen werden. Uns ist es sehr wichtig, dass das Projekt nicht mit Ende der eigentlichen Aktivitäten in Vergessenheit geht, sondern langfristig zur Bewusstseinsbildung beiträgt!

Mit dem Projekt sollten alle Bildungsschichten erreicht werden. Ganz wichtig war für uns, zu zeigen, dass JEDE/R seinen/ihren Teil dazu beitragen kann und sich seiner/ihrer Gestaltungsmacht bewusst wird.

Sophiko Laliashvili, Natia Kiladze (2. Deutschlehrerin) und
Tamar Cheishvili (Biologielehrerin)

Georgisch-amerikanische Schule „Progress“/Kutaisi

E-Mail: sofiko.laliashvili@gmail.com

„SEWANSEE OHNE MÜLL“

EIN PROJEKT AN DER MITTELSCHULE A. TER-GRIGORYAN, ARMENIEN

Da unser Projekt mit den Problemen des Sewansees verbunden ist, haben wir diesen größten See Armeniens besucht. Die Umweltprobleme sind hier alltäglich und stehen mit vielen globalen Problemen in Verbindung.

Wir haben dabei bemerkt, dass nicht nur die großen Müllablagerungen das Problem sind, sondern insbesondere auch die vielen kleinen Rückstände eine Gefahr für Seevögel und Fische darstellen. Fein zerrieben gelangt der Plastikmüll in den Organismus der Tiere und damit über den Fischfang auch in die menschliche Nahrungskette. „Daneben“ gibt es noch andere große Probleme: Etwa die zügellose Rodung der Wälder.

UNSERE PROJEKTZIELE IM RAHMEN DES DEUTSCHUNTERRICHTS:

- die Schönheit der Natur erleben lernen, das Interesse an der Natur entdecken, die weniger sichtbaren und überwältigenden Dinge schätzen lernen
- den Lebensraum Wasser kennenlernen und sich der Bedeutung des Wassers für alles Leben auf dieser Erde bewusst werden
- und daraus folgend den See nicht verschmutzen, weil das Wasser Leben ist
- die Gefahren, denen die Zug- und Standvögel ausgesetzt sind, kennenlernen
- Möglichkeiten zu erörtern, wie man die Natur für zukünftige Generationen sauber erhalten kann
- Naturschutz als ein System von Maßnahmen kennenlernen

Wir starteten das Projekt am 20. September. Ich habe die Klasse in drei Gruppen eingeteilt: Zu den Themen Wasser, Wald und Müll. Jede Gruppe hat sich dazu einen/eine Spezialisten/in gewählt und recherchierte mit welchen Problemen das Wasser des Sewansees und die umgebenden Wälder konfrontiert sind, sowie welche Rolle der Müll dabei spielt. Die Themen sind ja höchst aktuell. Die Kinder diskutierten darüber, machten Lösungsvorschläge und schrieben auch einen Brief an einen deutschen Freund mit der Frage, welche Umweltprobleme sie dort hätten.

Wir haben aber nicht bloß geredet, sondern auch etwas getan: Zuerst haben wir die Schulumgebung aufgeräumt. An dieser Arbeit haben auch viele Eltern teilgenommen. Am 25. September machten wir dann eine Wanderung durch den Wald am Sewansee. Das herrliche Wetter bot eine gute Voraussetzung dafür, den Abfall im Wald zu beseitigen und zu sortieren, aber auch die warmen Sonnenstrahlen zu genießen und viel zu fotografieren. Im September ging es alles gut. Aber im Oktober ließ uns das Wetter – besonders die Nordwinde – draußen nicht gut arbeiten, da unsere Region Gegharkunik die kälteste Region in Armenien ist.

Zwei Wandzeitungen wurden gestaltet

Jedenfalls ist der Wald sauber geworden. Die Kinder haben dabei gelernt, wie man den Müll trennen, aber auch die Werkstoffe wieder verwenden kann – etwa die leeren Plastikflaschen. Natürlich wurden viele deutsche Vokabeln und Wendungen benutzt.

Da ich auch zusätzliche Stunden in der Schule anbiete, haben die Kinder verschiedene schöne Dinge aus Plastikflaschen, Papier und Holz gebastelt: Schweine, Pilze, Blumen, ein Schiffchen, Vogelneester, schöne bunte Häuser und vieles mehr. Die Schulkinder haben dann viele Blumen in die neuen Blumentöpfe gesetzt und in die Klasse mitgebracht. Wir haben auch zwei Wandzeitungen auf Deutsch illustriert: „Die Zukunft liegt in unseren Händen“ und „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ mit unseren Fotos. Die Kinder haben dann in der Klasse eine grüne Ecke gestaltet. Wir Lehrer/innen haben bald gemerkt, dass es sehr angenehm ist, in einer grünen Klasse zu unterrichten. Im Schulkorridor haben wir eine Ausstellung organisiert. Dort stellten die Kinder ihr Handwerk aus.

Ausstellung im Schulkorridor

Die Schüler/innen waren von unserem Projekt jedenfalls sehr begeistert, sie hatten viel Freude und Vergnügen dabei und haben die Erfolge genossen. Sie hatten viele Ideen, von denen wir einige umgesetzt haben.

Unser Schuldirektorin freute sich jedenfalls sehr über unser Projekt und meinte: „Ich werde alles tun, um die Schulkinder weiterhin in solche umweltfreundlichen Maßnahmen zu integrieren.“ Es ist schön, dass wir im Rahmen des Deutschunterrichts ein so wichtiges Projekt durchführen durften!

Amalya Hovhannisyan, Shanna Avagyan (Biologielehrerin),
Narine Engibaryan (Russischlehrerin)

Mittelschule A. Ter-Grigoryan

E-Mail: amalya.hovhannisyan.1976@mail.ru

„DIKTATUR UND DEMOKRATIE“

EIN PROJEKT AM JEREWANER STAATL. COLLEGE FÜR GEISTESWISSENSCHAFTEN IN ARMENIEN

Bei diesem Projekt sollten möglichst viele Menschen mit dem Thema „Diktatur und Demokratie im Zeitalter der Extreme. Streiflichter auf die Geschichte Europas im 20. Jahrhundert im Zusammenhang mit nachhaltiger Entwicklung“ bekannt gemacht werden.

Die Schülerinnen haben im Internet nach entsprechenden Informationen gesucht, die unterschiedlichen Quellen zusammengeführt und daraus auf Deutsch ihre Meinungen formuliert.

Anschließend haben sie intensive Diskussionen geführt, dabei durch die Recherchen ihren Wortschatz erweitert und durch die Übersetzung der vorgegebenen Plattexte ins Armenische ihre Kompetenzen in der deutschen Sprache gesteigert. Durch die dabei nötige gegenseitige Hilfe wurde auch die Teamarbeit im Sprachunterricht gefördert: Um die Arbeiten zeitgerecht fertig zu stellen, haben sie sich Gedanken zur Arbeitsaufteilung gemacht (wer, was, mit wem?). Das Thema Diktatur und Demokratie haben sie in Kleingruppen erörtert und anschließend selbstgemalte Plakate über Diktatur und Demokratie präsentiert.

Die Schülerinnen haben auch eine Ausstellung für armenische Zuschauer gestaltet. Für die Dokumentation des Projektes haben sie Fotos gemacht und einen Artikel über das Projekt in Facebook veröffentlicht.

Die Schüler der Kunstabteilung haben die Bilderrahmen für die fertigen armenischen Übersetzungen erstellt.

Ausstellung für armenische Zuschauer/innen

Im projektbezogenen Unterricht wurde die Thematik Demokratie und Diktatur interaktiv und mittels unterschiedlicher Methoden erarbeitet:

- Übersetzungsarbeit bei den Plakaten
- Vorbereitung von Kurzpräsentationen der Schüler zu ihrem jeweiligem Plakatthema á 20 Sekunden gemäß Pecha Kucha
- Einüben vorgegebener kurzer Stücke (Dialoge)
- Brainstorming: „Wo beginnt Demokratie? Wo beginnt sie, in Gefahr zu kommen?“

- Übersetzung passender deutschsprachiger Liedertexte
- Erlernen und selbstständige Aufführung dieser Lieder
- Verbindung der Liedertexte und dem Ergebnis des Brainstormings, Diskussion
- Anschließende Vernetzung des Liedertextes und der Thematik Demokratie/Diktatur
- Erstellung einer etwa halbstündigen Präsentation aller Ergebnisse im Rahmen des gesamten Schulforums als Abschlussveranstaltung
- Erlernen und Üben von Präsentationstechniken: Mimik, Gestik, Stand mit „Sektglashaltung“, Einsatz von Moderationskarten, Blicktechnik vor großem Publikum („W“-Technik)

Besonders wichtig war die Bewusstmachung der Vorteile einer Demokratie und was in einer Diktatur alles fehlt: Versammlungs-, Vereins-, Presse-, Meinungsfreiheit, etc.. Ökologische Probleme wurden anhand eines Liedertextes aufgegriffen und erörtert, sowie in Bezug zur Problematik Demokratie/Diktatur gesetzt.

Aus der Hilflosigkeit des Einzelnen aus monetärer Sicht (außer man ist Oligarch), ergibt sich der Schluss, sich zusammen zu schließen, um als starke Gruppe und nicht nur als Einzelindividuum agieren zu können. Individueller Weitblick, möglichst breiter Informationszugang und Bildung sind dafür Voraussetzung.

Der zeitliche Aufwand für das Projekt war hoch und konnte nur durch die außerschulische Mithilfe der Studierenden gemeistert werden. Der fortlaufende Unterricht wurde durch die zeitliche Inanspruchnahme stark eingeschränkt, dies wurde aber seitens der Schulleitung bewusst in Kauf genommen und unterstützt. Das vorgegebene Material war brauchbar, doch inhaltlich sehr auf Mitteleuropa und im speziellen auf die Geschichte Deutschlands zugeschnitten.

Der Erfolg des Projektes kann sich jedenfalls hören lassen: „Das ist wirklich toll!! Solche Projekte soll man nicht nur in Armenien machen, sondern auch in ganzer Welt!“ meinten einige Zuschauer.

„Das ist eine große Arbeit und wichtiges Projekt. Heute ist es sehr aktuell!“ meinten die Kolleg/innen.

„Es war sehr interessant, wir haben vieles gelernt, die Zeit ist schnell vergangen! Das Singen war auch eine lustige Idee, sich mit dem Thema zu befassen.“, meinte ein Teilnehmer.

Silva Balchunas, Gegheci Margarjan (Armenischlehrerin),
Mchitar Grigorjan (Kunstlehrer)
Jerewaner Staatl. College für Geisteswissenschaften
E-Mail: balsi07@rambler.ru

„DAS NEUE LEBEN DES ABFALLS“

EIN PROJEKT AN DER 21. ÖFFENTLICHEN SCHULE IN RUSTAVI, GEORGIEN

Im Rahmen des Projektes „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ wurden an der 21. Schule in Rustavi bereits mehrere Themen behandelt. Eines der aufwändigen Projekte war „Das neue Leben des Abfalls“. Es sollte den Schüler/innen vermitteln, dass Umweltschutz und Nachhaltigkeit jeden Tag passieren und sie selber einen Teil dazu beitragen können.

Unser Projekt hat das Ziel, die Schüler/innen zum Nachdenken und Handeln anzuregen. Zum einen lernen sie die Sprache Deutsch auch im integrierten Unterricht und zum anderen soll das Bewusstsein geweckt werden, wie man mit Pflanzen umgeht – von der Pflanzung bis zur Tatsache, dass sie auch Nahrung und Unterschlupf für nützliche Insekten sein können. Die Schüler/innen sollen verstehen, dass Umweltschutz und nachhaltiges Handeln prozesshafte Vorgänge sind und Zeit benötigen. Sie sollen lernen, eigenständig zu handeln, kritisch zu denken und sich auch mal trauen etwas zu hinterfragen.

Bevor die praktische Arbeit an dem Gartenprojekt begonnen wurde, veranstalteten wir einen integrierten Unterricht gemeinsam mit der Biologielehrerin. Die Schüler/innen erarbeiteten selbstständig eine Liste der geeigneten Pflanzensorten und der Anbaubedingungen, sie präsentierten die Ergebnisse anschließend der Klasse mit Hilfe von Plakaten. Dann ging es los: Die Schüler/innen sammelten alte Autoreifen in Rustavi und organisierten den Transport dieser Reifen zur Schule mit Hilfe der Eltern oder mieteten schlicht ein Taxi. Die Reifen wurden geputzt und angemalt, dabei arbeiteten die Schüler sehr selbstständig und gewissenhaft. „Toll, wie ihr das macht! Ihr macht das wirklich gut!“ meinte ein Zuschauer. Die bemalten Reifen wurden in Form eines Blumenbeetes platziert und dann bepflanzt, gleichzeitig wurde der Garten von Müll befreit und ebenfalls bepflanzt. Leider machte das Wetter zu Projektbeginn große Probleme, da es Dauerregen gab und im Freien nicht gearbeitet werden konnte, was wiederum zu Zeitverzögerungen im Projekt führte. In einem weiteren Projektteil – unterstützt durch eine österreichische Kollegin aus der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik – führten die Kinder Interviews auf dem Markt und auf der Straße durch. Die Ergebnisse wurden von den Schüler/innen aufgearbeitet und auf Deutsch und Georgisch präsentiert. Anschließend wurde das Gelernte im Rahmen einer „Millionenshow“ abgefragt. Der integrierte Unterricht in Biologie wurde von den Kindern sehr gut angenommen.

Sie würden gerne wieder an so einem Projekt teilnehmen: Schüler/innen aus Rustavi

Die praktische Arbeit im Garten hat das Gemeinschaftsgefühl gestärkt und gleichzeitig den Garten verschönert. Durch die neue bis dato unbekannte Unterrichtsmethode des offenen Lernens in einem Open-Air-Klassenzimmer lernten die Schüler/innen eigenständig und selbstständig zu arbeiten. Sie lernten mit einer neuen Art von Freiheit im Unterricht umzugehen und wurden produktiver und aufmerksamer. „Wir sind sehr froh dass wir bei diesem Projekt mitmachen, und dass wir so selbstständig arbeiten dürfen. Wir würden gerne wieder an solch einem Projekt teilnehmen“, meinten einige Schüler/innen.

Die Kinder sind jetzt also motivierter und interessierter und führen laufend eigenständig Arbeiten durch. Als weiteres Ergebnis hat sich die soziale Kompetenz verbessert. Viele Schüler/innen können sich jetzt mit ihren Stärken zum Beispiel in die Gruppenarbeiten einbringen und somit einen konstruktiven Beitrag leisten.

Ein positives Feedback kam auch von den Kolleg/innen. Sie meinten: „Das Projekt ist sehr schön, interessant, vielfältig und regt den Meinungs Austausch an.“

Nino Mosievi, Natela Tabatadze (Biologielehrerin)
21. Öffentliche Schule, in Rustavi
E-Mail: ninomosi@gmail.com

„GESUNDE ERNÄHRUNG – GARANTIE FÜR DIE GESUNDHEIT“

EIN PROJEKT AN DER DEUTSCHEN PARTNERSCHULE IN KACHATI, GEORGIEN

Das Projekt hatte zum Ziel, die Bevölkerung über die möglichen Schäden, die unter Heimbedingungen hergestellte geräucherte Produkte der Gesundheit der Menschen zufügen können, zu informieren und damit die Erzeugung und Vermarktung gesunder Produkte zu fördern.

In vielen Städten und Dörfern Georgiens konsumieren die Menschen hausgemachte Produkte. Es handelt sich dabei vor allem um Milchprodukte sowie geräucherte Fleischwaren. Häufig kommt es vor, dass während Schulausflügen und Wanderungen Steaks mit unterschiedlichen Sorten von Holzkohle gegrillt werden. Ausgehend davon, dass dabei keine Regeln für die Zubereitung des Fleisches eingehalten und die sanitär-hygienischen Normen grob verletzt werden, stellen derart zubereitete Lebensmittel eine Gefahr für die Gesundheit dar. Die Bevölkerung ist aber über solche Gefahren nur wenig informiert.

Lecker, aber oft auch gefährlich: Geräucherte Lebensmittel

Das Projekt „Gesunde Ernährung – Garantie für die Gesundheit“ wurde von unserem Team zwecks Information der Bevölkerung und für deren Gesundheitsschutz initiiert. Als Ergebnis der Umsetzung des Projekts sollte die Bevölkerung mit modernen Technologien und Methoden, die sich auf Räuchern und die Aufbewahrung von Produkten beziehen, bekannt gemacht werden. Interessent/innen sollen zu Firmen geschickt werden, die sich im Bereich der Produkträucherung erfolgreich durchgesetzt haben, und nach deren Produktion eine große Nachfrage auf den Märkten besteht, vor allem wegen der Einhaltung aller technologischen Anforderungen. Das Projekt zielte darauf ab, Erzeugung und Vermarktung von gesunden Produkten zu fördern. Außerdem sollte es Fällen vorbeugen, bei denen Menschen durch den Genuss von ungesunden Produkten vergiftet werden und damit ihre Gesundheit schädigen. Dies alles soll – nicht zuletzt – das Vertrauen zwischen Käufer/innen und Verkäufer/innen verbessern.

Lebensmittel-Analyse im Labor

Zur Umsetzung des Projekts hatten wir folgende Aktivitäten eingeplant:

- im Dorf haben wir eine Bevölkerungsumfrage durchgeführt
- wir haben Informationsbroschüren und Poster hergestellt, verteilt und an gut einsehbaren Orten aufgehängt
- auf dem Markt wurden unter Heimbedingungen geräucherte Produkte (Käse, Schinken und Bratwurst) eingekauft
- diese wurden dem Zentrum für Laborstudien der Stadt Poti übermittelt, wo sie einer biologischen Analyse unterzogen wurden
- wir sind mit Toxikolog/innen zusammengetroffen und haben Informationen über den Charakter und die Zahl von allen Vergiftungsfällen der letzten Jahre eingeholt
- weiters planen wir auch die GmbH „Nikora-7“ zu besuchen, die in Poti ihren Sitz hat und Gespräche mit führenden Spezialist/innen führen.

Viele Menschen wissen jetzt mehr darüber, welche chemischen und biologischen Prozesse während des Räucherns ablaufen, und welche schädlichen Rauchinhalstoffe durch das Verbrennen von Sägespänen freigesetzt werden, denn die Bevölkerung verwendet zur Räucherung von Fleischwaren vorwiegend Sägespäne von Zeder und Kiefer. Wir haben deshalb Toxikolog/innen und Fleischwarentechnolog/innen ins Dorf eingeladen und ein Zusammentreffen mit Interessent/innen organisiert. „Die Thematik ist sehr aktuell. Auch ich persönlich habe sehr viel Neues erfahren“, sagte dazu die Chefin des Amtes für die Unschädlichkeit der Lebensmittel. Aus der Maispelle haben wir unter Heimbedingungen Kohlebriketts hergestellt. Fertigungstechnik und Verwendungsregeln wurden dann unter Schüler/innen und in der Bevölkerung verbreitet. „Es ist sehr innovativ, unter Heimbedingungen die Kohlebriketts herzustellen. Sie sind sehr umweltfreundlich“, meinte dazu der Direktor der GmbH Nikora.

Wir hoffen den Menschen so Alternativen angeboten zu haben, wie Fleisch und Käse ordentlich geräuchert und wie ein Steak unter Feldbedingungen richtig zubereitet werden kann.

Nona Daraselia, Gelenava Mamuka
(Mathematiklehrer)
Deutsche Partnerschule Kachati
nona.daraselia@yahoo.com

„DER KÜNSTLICHE SEE DES NACHBARDORFES KURSEBI UND SEIN ÖKOLOGISCHES SYSTEM“

EIN PROJEKT AN DER ÖFFENTLICHEN SCHULE VON GELATI

Unser Projekt hatte das Ziel, die Aufmerksamkeit unserer Schüler/innen, Dorfbewohner/innen und Bekannten auf die Schönheit der sie unmittelbar umgebenden Natur, insbesondere des künstlichen Sees des Nachbardorfes Kursebi zu richten.

Die überwiegende Mehrheit unserer Gemeinde hatte bisher keine Kenntnis über die Existenz eines Sees in der Nachbarschaft. Deshalb fühlte sich auch kaum jemand für eine Abfallbeseitigung in Seenähe verantwortlich. Die meisten besuchten den See nur zum Zweck, dort zu angeln – mit dem Ergebnis, dass Fischbestand und Artenvielfalt drastisch gesunken sind.

Die Schüler/innen haben zum Projektstart mit uns Lehrerinnen erst einmal besprochen, welche Fragen sie rund um das Thema „Der künstliche See des Nachbardorfes Kursebi und sein Ökosystem“ bearbeiten könnten.

Danach haben sie den bezüglich Wasser, Teich und See relevanten Wortschatz recherchiert, die erhobenen Bezeichnungen von Fischen und Pflanzen alphabetisch geordnet und so ein eigenes Lexikon erstellt.

Die 11. Klasse und der Ökoclub unserer Schule haben dann einen Herrn eingeladen, der unser Forschungsobjekt bis dato teilweise aus eigener Kraft bzw. auch mit Hilfe der Dorfbewohner/innen betreut hatte. Die Schüler/innen haben mit ihm im Rahmen des Deutschunterrichts ein Interview gemacht. Außerdem hat der Ökoclub eine Umfrage über den See in unserer Gemeinde durchgeführt, um zu erheben, wie viele Menschen überhaupt von der Existenz dieses Sees wussten, und ob jemand irgendwann einmal in Richtung Abfallbeseitigung aktiv geworden ist.

Biologische Untersuchungen am See

Danach haben wir zusammen eine Wanderung zum See unternommen und bestimmte biologische Materialien mitgebracht, um Wasser, Wasserpflanzen, Amphibien, Insekten und in der Seeumgebung existierende Pflanzen zu beforschen und begrifflich auch in Deutsch einzuordnen. Die deutschsprechenden Schüler/innen hatten dazu Kärtchen mit den Pflanzennamen in Deutsch, lateinisch und georgisch vorbereitet und sie dabei verwendet.

Begriffliche Einordnung der Pflanzen

Die Schüler/innen haben in der Folge das von dieser Exkursion mitgebrachte Wasser und die Wasserpflanzen mit Mikroskopen untersucht.

Die 11. Klasse produzierte weiters eine Wandzeitung und ein Poster zum Thema Wasser und Umweltschutz, das Logo des Goethe-Instituts wurde aus Reststoffen gebastelt, ein Abfallverbotschild bestellt und einiges mehr

Die Schüler/innen haben abschließend den See anlässlich der Feier zum 30-jährigen Jubiläum „Natbeura“ getauft (Natbeura bezeichnet im Georgischen den Ort, wo sich auch früher ein kleiner See oder Teich befunden hat).

Im Frühling soll dann der See mit zusätzlichem Wasser aufgefüllt werden. Dann wird es auch möglich sein, bestimmte zusätzliche Fischarten aus anderen Seen einzusetzen und das Seeumfeld neu zu bepflanzen.

Der Wunsch des bekannten Architekten Zurab Bakradse, „Bitte, lehren Sie Ihre Schüler/innen, die Schönheiten eigener Natur zu lieben und sie zu schützen!“ sollte damit in Erfüllung gegangen sein.

Salome Lomtadze, Khatuna Kapanadze (Biologielehrerin)

Öffentliche Schule von Gelati

E-Mail: Lomtadze1981 mail.ru

„KEIN MÜLL IM PARK“

EIN PROJEKT AN DER SCHULE 200 IN BAKU, ASERBAIDSCHAN

In der Nähe unserer Schule liegt ein stark vermüllter Park. Müll aber schadet dem Boden, der Parklandschaft und der Natur überhaupt. Wer Abfall im Park einfach liegen lässt, schadet auch sich selbst und behindert die Gartenpflege, denn die Müllsammlung müssen dann die Grünflächenämter übernehmen und teuer bezahlen. Je mehr Müll im Park, desto weniger Geld bleibt für die Gartenpflege übrig.

Mehr Müll bedeutet auch eine größere Infektionsgefahr. Wenn Kinder im Park spielen, nehmen sie öfters etwas Schmutziges in die Hand, und das kann dann für die Gesundheit der Kinder schädlich sein. Kurz: Abfälle verderben allen die Freude an den Parks. Deshalb wollte ich mit den Kindern der 6. und 7. Klassen den Park reinigen.

Die Schüler/innen haben also nicht nur über das Umweltproblem gejamert oder diskutiert, sondern sie haben selbst etwas getan: Nach dem Prinzip „was du mich tun lässt, das verstehe ich“. Die Schüler/innen haben sich dieses Problems angenommen und dürfen sich jetzt wie wahre Helden fühlen! Und das kam so:

Schon der Weg zum Park war heftig verschmutzt. Als echte Umweltschützer/innen beschlossen wir deshalb, unsere Aktion bereits auf der Straße zu beginnen. Mit Einweghandschuhen zum Schutz vor Infektionen bewaffnet begannen wir den Müll zu sammeln. Und als wir endlich den Park erreicht hatten, war schon eine Tüte angefüllt.

Der Gärtner und die Arbeiter im Park meinten dann nach den Aufräumarbeiten: „Das ist eine gute Tat, was ihr jetzt gemacht habt. Danke schön!“

Schon der Weg zum Park war heftig verschmutzt

Eine Situation kann ich nicht vergessen: Nachdem wir im Anschluss an die Arbeit eine Kleinigkeit gegessen haben, ist

einem Schüler unabsichtlich eine Serviette zu Boden gefallen. Die Reaktion der anderen Schüler/innen war für mich interessant, weil sie nicht so reagiert haben, wie ich es normalerweise in der Schule oder im Unterrichtsprozess beobachten konnte: Nur ein Blick hat für den Schüler gereicht, um seinen Fehler zu verstehen. Das hatte mir wirklich Freude bereitet.

Danach haben Schüler/innen in drei Gruppen ihre Plakate „Sauberkeit ist unsere Kraft“, „Umweltschützer“ und „Natur“ präsentiert. Es begann die Aufarbeitung der Aktion im Deutschunterricht: Eine Fotocollage wurde auf Deutsch produziert, auf der das ganze Projekt Schritt für Schritt dargestellt wird. Jetzt hängt die Collage mit einem Referat an der Wand vor dem Lehrerzimmer. Hier ein tolles Zitat aus dem Referat: „In manchen großen Städten gibt es nicht genug Platz, um allen Müll zu vergraben. Dort wird der Müll verbrannt. Das verschmutzt die Luft. Wenn man den Müll sortiert, dann wird auch die Luft sauberer.“

Schüler/innen in drei Gruppen haben ihre Plakate präsentiert

Dieses Projekt steht mit vielen (globalen) Themen in Verbindung. Wenn wir heute unsere Parks nicht sauber halten, ist letztendlich auch unsere Erde nicht sauber. Denn ein Problem verursacht das andere. Das ist wie eine Kette.

Projekte wie unseres sollen alle Kinder in der Schule informieren und auch dazu anregen, eigene Aktivitäten zu entfalten. Jede und jeder kann etwas tun und kann ein Vorbild sein. Mitmachen und gute Ideen sind sehr wichtig. Ich muss gestehen, dass ich auf meine Schüler sehr stolz bin.

Afet Mammadova, Ilhama Mammadova (2. Deutschlehrerin), **Günel Hüsejnli** (Chemielehrerin)

Schule 200, Baku

E-Mail: afet_salam@yahoo.de

„LASS UNS DEN OBDACHLOSEN TIEREN HELFEN!“

EIN PROJEKT AM SPRACHLERNZENTRUM IN BAKU, ASERBAIDSCHAN

Im Rahmen des Projekts „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ haben zwei Kindergruppen aus dem Sprachlernzentrum Baku (SLZ) ein Mini-Projekt namens „Lass uns den obdachlosen Tieren helfen“ durchgeführt.

Als wichtigstes Ziel des Projekts galt es, den Kindern lebensfreundliches Verhalten, Mitgefühl und Hilfsbereitschaft in Bezug auf Tiere nahezubringen. Es sollte nachvollziehbar sein, dass im Prinzip jeder Mensch imstande ist, obdachlosen Tieren zu helfen, indem man Essensreste nicht einfach wegwirft, sondern sammelt und damit Straßenkatzen und Straßenhunde füttert. Denn: Nicht jeder Müll ist wirklich Müll, wenn es doch welche gibt, die das, was normalerweise weggeworfen wird, brauchen. Im Fall unseres Projekts waren das obdachlose Tiere. Zusätzliches Katzen- und Hundefutter für das Projekt war auch durch die Finanzierung des SLZ Baku gekauft worden, aber die grundsätzliche Idee bestand doch darin, dass die Kinder selbst – ohne Geld auszugeben – die obdachlosen Tiere durch eingesammelte Essensreste füttern sollten.

Eine Woche vor dem Start wurden von den Schüler/innen im Deutschunterricht verschiedenartige Plakate mit Losungen, die obdachlosen Katzen und Hunde zu füttern, gemalt, gezeichnet und gebastelt. Es war vorgesehen, dass das Projekt in der Gegend neben dem SLZ durchgeführt würde. Dort befestigten die Kinder dann auch die Plakate an den Mauern der Gebäude.

Dabei gab es einige Schwierigkeiten, wollten doch einige Einwohner/innen die Plakate nicht an ihren Häusern haben, andere wieder meinten, es sei besser, obdachlosen Kindern zu helfen. Im Deutschunterricht haben wir diese schwierigen Fragen dann gemeinsam besprochen.

Nach nur zweieinhalb Stunden wurden in der Folge etwa 50 obdachlose Katzen angelockt und mit den von den Kindern gesammelten Essensresten, mit dem Katzenfutter oder mit Milch gefüttert. Was allerdings nicht vorgesehen war, ist die Tatsache, dass Hunde nur am Abend oder früh morgens frei herumlaufen und tagsüber eher versuchen, sich irgendwo zu verstecken. So fand sich für das Projekt leider kein Hund.

„Das Projekt ist eine gute Idee“, meinten einige Kollegen/innen und forderten dazu auf, „es auch mit anderen Gruppen“ durchzuführen.

Schahla Gurbanova
Sprachlernzentrum Baku
E-Mail: schahla_gurbanova@mail.ru

In erster Linie berührte das Projekt die sozialen Aspekte des Lebens und zwar den Versuch, die unter den Menschen herrschende Gleichgültigkeit zu überwinden. Die Plakate mit den Losungen, die in drei Sprachen (Aserbaidtschanisch, Russisch, Deutsch) geschrieben worden waren, spiegeln das Wesen dieser Idee. Man muss nicht unbedingt tierlieb sein, den Tieren aber wehzutun, sie zu schlagen und sie aus den Höfen zu vertreiben, das sind oft einfach schlechte Gewohnheiten, die es abzulegen gilt.

Das Projekt steht auch in enger Verbindung mit dem in der Schule unterrichteten Fach „Mensch und Natur“. Obwohl am Projekt keine Fachlehrer/innen teilgenommen hatten, vermittelten wir den Kindern Grundkenntnisse in Zoologie. Sie wussten dann zum Beispiel, was Katzen und Hunde normalerweise fressen, und was sie nicht fressen dürfen.

Dass das Projekt letztendlich erfolgreich war, zeigte das Engagement der Schüler/innen bei der Plakatproduktion, aber auch die große Anzahl der mitgebrachten Tüten mit Essensresten und nicht zuletzt der Fleiß, die Freundlichkeit, Wärme und Liebe, die manche Schüler/in den Katzen entgegenbrachten, lassen vermuten, dass das Gute immer noch existiert, und dass obdachlose Tiere nicht alleine sind. Das Projekt hat gezeigt, dass Kinder helfen wollen, aber oft nicht wissen wie. Immerhin 70 Prozent der Projektsteilnehmer/innen haben sich im Anschluss an das Projekt bereit erklärt, weiter obdachlosen Tieren helfen zu wollen. Einige meinten: „Nächstes Mal gehen wir in unsere Gegend, dort gibt es Dutzende obdachlose Katzen.“ Weiters ist auch vorgesehen, während der Schulferien einmal ins Tierheim zu fahren, worauf sich die Kinder sehr freuen.

„WIR PFLANZEN BÄUME UND STELLEN HOLZBÄNKE AUF“

EIN PROJEKT DER SCHULE KINDSATI IN CHASHURI, GEORGIEN

Einen Platz mit Holzbänken im Schulhof zu bauen, wo Schüler/innen, Lehrer/innen und Schulpersonal sich wohlfühlen und die Lehrer/innen ihren Unterricht im Freien abhalten können, das war Ziel eines Projekts der Schule in Kindsati. Außerdem sollte der Schulgarten mit neuen Bäumen verschönert werden.

Es geht um die Bedeutung der Bäume für die Menschen und auch für unsere Mutter Erde. In unserer Region werden die Bäume seit Jahrzehnten gnadenlos gefällt, neue werden nicht gepflanzt, Dorfbewohner/innen benutzen Holz als Brennmaterial: Daher es ist wichtig, einerseits damit vernünftig und sparsam umzugehen und andererseits gleichzeitig neue Bäume zu pflanzen. Wenn wir die Bedeutung der Bäume wahrnehmen und etwas gemeinsam für die Natur tun, nur dann führen wir ein „Gutes Leben“.

In unserem Schulhof gibt es viele Räume für die Kinder, aber keinen gemütlichen Platz, wo man sich einfach hinsetzen kann. Bei sonnigem Wetter wollen manchmal Lehrer/innen und Schüler/innen den Unterricht im Freien abhalten, und das ging bisher nur im Stehen. Darum haben wir beschlossen, im Schulhof einen Platz mit Bänken aus Holz zu bauen. Es ging also um Holz und damit auch um Bäume. Darum haben wir im Lehrerteam beschlossen, einen CLIL-Unterricht zum Thema Bäume zu planen. Mit unserem Projekt wollen wir Schulkindern, Erwachsenen und der Gemeinde zeigen, dass Bäume eine große Bedeutung in unserem Alltagsleben und für die Umwelt haben. Die Schüler/innen haben unter den Dorfleuten die Bedeutung der Walnussbäume recherchiert. Die Befragung zeigte, dass Walnüsse für Dorfbewohner/innen nicht nur als Nahrung, sondern auch als finanzielle Ressource wichtig sind – 70% der Bewohner/innen verkaufen Walnüsse. Die Schüler/innen haben auch erfahren, dass im Alter der Walnussbaum ganz wenige Früchte trägt. Darum ist es wichtig, immer neue Bäume zu pflanzen.

Aktion
Streuwalnuss sammeln

Wir haben von Besitzern Walnussbaumstämme und Pflanzen als Spende bekommen. Die Eltern haben uns beim Sägen geholfen. Und so haben wir einen Platz errichtet, mit Pflanzen und Holzformen verschönert und alles in Form einer interaktiven Ausstellung vor der Schulgemeinschaft und den Eltern präsentiert. Dabei haben sich Freiwillige für weitere Aktionen im Projekt „Wir pflanzen Bäume“ gemeldet.

Ein beliebter Platz!

Der Platz mit den Holzbänken ist mittlerweile schon sehr beliebt unter den Schüler/innen – nicht nur in der Pause. Dort findet jetzt bei schönem Wetter tatsächlich auch Unterricht statt. Aber nicht nur die Schulkinder, sondern auch alle am Schulleben beteiligte Personen fühlen sich dort wohl.

Projektpräsentation

Übrigens: Unser Schulgarten wird bald durch neue Bäume erweitert werden.

Die Schüler/innen haben im Rahmen der Projekt-Aktion „Streuwalnuss sammeln“ Plakate entworfen, kreative Texte geschrieben und künstlerisch gearbeitet. Damit haben sie nicht nur sprachliche, sondern auch soziale und fachliche Kompetenzen fürs Leben erworben.

„Ich habe gelernt, im Team gemeinsam Schwierigkeiten zu überwinden. Bei der Projektpräsentation hörten viele Leute aufmerksam und interessiert zu. Ich habe mich darüber sehr gefreut und war sehr glücklich. Ich würde gerne weiter an solchen Projekten teilnehmen.“, so eine Schülerin aus der 10. Klasse.

Shorena Bakuradse, Pati Gambashidze-Gvaramadse (Geografielehrerin), **Tinatini Tschubinidze** (Biologielehrerin)
Chaschuri, Schule Kindsati
E-Mail: shorenabakuradse@yahoo.de

„LUSTIGE, KOMISCHE ABFÄLLE“

EIN PROJEKT AN DER 6. ÖFFENTLICHEN SCHULE IN ACHALZICHE, GEORGIEN

Wir wollten die Kinder auf lustige Weise mit den Problemen des Abfalls vertraut machen. Deshalb haben wir beschlossen, aus Tetra Packs, Plastik- und Stoffabfällen schöne Sachen und Dekorationen zu basteln – daher haben wir dem Projekt auch den Titel „Lustige, komische Abfälle“ gegeben.

Erst haben meine Kollegin und ich den Kindern das Ziel des Projekts erklärt und zusammen das Thema und den Titel ausgewählt. Die Kinder sollten anschließend selbst erarbeiten, welchen Schaden der Plastikabfall der Umwelt bringt, wenn er in die Erde, ins Wasser, in die Luft gelangt.

Die erste Aufgabe der Kinder war, im Internet Informationen, Fotos und Videos über Abfallrecycling zu recherchieren und möglichst viele und schöne Dinge in Paaren oder in Gruppen zu basteln. Dabei durften die Kinder den Partner selbst aussuchen (*autonomes Lernen, Handlungsorientierung*). Diese Aufgabe mussten die Kinder allerdings außerhalb des Unterrichts erledigen, weil sie doch viel Zeit erforderte. Dafür wurde ein Zeitrahmen von drei Wochen vereinbart. Für die lustigen Sachen brauchten wir viele Plastikflaschen, deshalb haben die Kinder ein Poster an die Schulwand geklebt: „Bitte leere Plastikflaschen hier sammeln“, darunter stellten sie einen Pappkarton auf.

Ein Herz aus/für Plastikverschlüsse/n

Das Interesse der anderen Schüler/innen war sehr groß, und sie halfen uns gerne (*soziales Lernen*), wollten aber wissen, was wir aus den Dingen machen würden. Schweigen war die Antwort, sollte das doch eine Überraschung für die ganze Schule werden. Um Flaschen und Flaschenverschlüsse zu sammeln, haben wir sogar die umliegenden Cafés aufgesucht. Den Text für ein Theaterstück (auf Georgisch) hat uns die Mutter einer Schülerin geschrieben, sie ist Lehrerin für georgische Sprache (*Öffnung nach außen*). In sprachlicher Hinsicht haben wir im Unterricht den passenden Wortschatz und die passenden Redewendungen geübt. Als Aufgabe sollten die Kinder mit Hilfe der Vokabel

Sätze bilden (*Fertigkeit –Schreiben*). Dann haben die Kinder versucht, ihre gesamten Projektaktivitäten, auf Deutsch zu erzählen (*Fertigkeit Sprechen, CLIL*).

An einem anderen Tag haben wir mit der Klasse einen Spaziergang in den nahe gelegenen Wald unternommen. Nach einer kurzen „Meditation“ sollten die Kinder die Stimmen und Geräusche nennen, die sie vernommen hatten. Danach haben sie ihrem/ihrer „blinden Freund/in“ einen Baum „geschenkt“. Der/die Blinde sollte den Baum mit Händen „sehen“ und später diesen Baum sehenden Auges wiederfinden. Das Spiel hat den Kindern großen Spaß gemacht. Am Ende haben wir alles in Hinblick auf eine intakte Umwelt besprochen.

Viel Spaß für die Schüler/innen beim Waldspaziergang

In der letzten Stunde wollten wir das Erfahrene und Erlebte zusammenfassen, deshalb haben wir die Kinder in den Computerraum gebeten. Dort wurden ihnen unterschiedliche Themen gestellt, die in Kleingruppen bearbeitet werden sollten, wie z.B.: „Meerestiere und Plastik“, „Plastik und Klima“, „Plastiktüten und Verbrauch“, „Plastik und dessen Gewinnung“, „Plastik und Gift“, „Plastik und Seevögel“ usw. Am Ende sollten die Kinder einen Satz auf Deutsch über ihr Thema niederschreiben bzw. den Kurzinhalt den anderen Gruppen zugänglich machen. Mit dieser Aufgabe haben sie viel über Plastikmüll und über seine negativen Folgen erfahren, und ich hoffe, sie werden versuchen, selbst nachhaltiger zu leben.

Es bleibt nicht mehr viel zu tun, dann haben wir unser Projekt zu Ende gebracht. Wir sind jetzt bei den letzten Schritten. Parallel üben wir das Theaterstück und in der nächsten Woche, wenn es alles gut klappt, wollen wir eine Ausstellung von unseren gebastelten Sachen machen – mit einer kurzen Theateraufführung. Ich hoffe, dass alles gut läuft.

Marekhi Dvalishvili-Chilingarashvili, Maja Mequabishvili (Biologielehrerin)

6. Öffentliche Schule Achalziche
E-Mail: Marexi73@gmail.com

„EIN ARBORETUM FÜR PAVLEURI“

EIN PROJEKT AN DER ÖFFENTLICHEN SCHULE VON PAVLEURI, GEORGIEN

In diesem Projekt geht es um die Bedeutung der Pflanzen: Für die Ökologie, für die Menschen, für alle Lebewesen, für das Wasser. Wir müssen darauf achten, dass die Menschen für den Schutz der Pflanzen sorgen.

Seit einigen Jahren findet in Georgien eine zügellose Entwaldung statt, wobei einzigartige und endemische¹ Arten vernichtet werden. Auch unsere Region ist dabei keine Ausnahme. Einige gefährdete Arten kommen/kamen auch in unserem Gebiet vor, und die Schüler/innen beschlossen, zum Schutz bzw. der Wiederansiedlung der Pflanzen durch ein Projekt beizutragen. Natürlich lösen 30 Pflänzlinge das Problem nicht, aber die Sorge dafür steigert die bürgerliche Verantwortung gegenüber der Umwelt.

Das Ziel unseres Projektes war:

- Einen Schaugarten mit endemischen Arten, die in Georgien verbreitet sind, an der Schule anzulegen.
- Entsprechende Informationen über diese Pflanzen zu recherchieren, danach Pflänzlinge einzukaufen und auf der Fläche unserer Schule mit Hilfe der Mitglieder des Ökoclubs und der Schüler/innen der XII Klasse zu pflanzen.

Der Platz für den Schaugarten ist gefunden

Am Anfang des Schuljahrs versammelten sich die Schüler/innen der XII Klasse und Mitglieder des Ökoclubs zur Vorbereitung dieses Projekts, planten detailliert die Schritte zu dessen Umsetzung und führten es dann auch durch: In einem ersten Schritt reinigten die Schülerinnen und Schüler die Fläche, auf der die Pflänzlinge gepflanzt werden sollten. Anschließend recherchierten sie Informationen über endemische, nur im Kaukasus vorkommende Arten der Pflanzen, wie

¹ endemisch = das Auftreten von Pflanzen in einer bestimmten, klar abgegrenzten Umgebung

z.B. die iberische Eiche, die georgische Eiche, die Zelkoven (eine Gattung von Ulmengewächsen), Pinus Sosnowsky, (eine Rotföhrenart) Taxus baccata (Europäische Eibe) oder die kaukasische Fichte. Nachdem die Informationen über die betreffenden Pflanzen vorlagen, zeigte sich allerdings, dass ein Teil der Arten in unserer Region nicht (mehr) vorkommt. Es fanden sich keine Expert/innen, die entsprechende Auskünfte über Züchtung und Pflege dieser Arten geben konnten. Schließlich wurden die Angaben den Schüler/innen, Lehrer/innen und Eltern bekannt gemacht. Die Schüler/innen übersetzten die Angaben für jede Pflanze auf Deutsch (mit Hilfe der Lehrerin) und bereiteten eine Wandzeitung vor. Die Mitglieder des Ökoclubs halfen bei der Räumung der Fläche, auf der die Pflänzlinge gepflanzt werden mit. Sie stellten Tafeln mit Bezeichnungen in georgischer und deutscher Sprache für die Pflänzlinge her. Sie reinigten die Fläche, auf der die Pflänzlinge gepflanzt werden sollten.

Die Wandzeitung nimmt gestalt an

Das Projekt läuft über ein ganzes Jahr, deshalb liegt noch kein Endergebnis vor. Das Interesse an dem Projekt ist aber ungebrochen, so meinte eine Schülerin: „Dieses Projekt hat für uns große Bedeutung: Wir können ganz konkret für unsere Umwelt sorgen. Außerdem verbessern wir unsere deutschen Sprachkenntnisse, was für uns auch ein wichtiges Motiv für die Teilnahme war. Wir hoffen, dass sich auch andere Kinder für Deutsch interessieren werden.“

Pikria Chitauri, Ana Bedoshvili (Biologielehrerin)

Öffentliche Schule Pavleuri
pikriatschitauri@yahoo.de

SERVICE

Links und Hinweise

BILDUNG FÜR NACHHALTIGE ENTWICKLUNG

Informationen der deutschen UNESCO-Kommission zur Bildung für Nachhaltige Entwicklung: Viele Beispiele für Projekte, umfangreiche Sammlung an Lehrmaterialien www.bne-portal.de/

Datenbank der UN-Dekade Bildung für Nachhaltige Entwicklung in Deutschland, veröffentlicht vom Arbeitsbereich „erziehungswissenschaftliche Zukunftsforschung der freien Universität Berlin (Prof. Gerhard de Haan). Viele vorbildliche Projekte, gegliedert nach Themen <http://www.dekade.org/datenbank/index.php?d=sg&gTy-pe=11&sid=aa8a8580a5f614d586550cf90cb526f6>

Internetseite des Programms Transfer 21 – Institut Futur von Prof. Gerhard de Haan. Fundierte Informationen zur Entwicklung von Gestaltungskompetenzen, viele Materialien <http://www.transfer-21.de/>

Informationen der österreichischen UNESCO-Kommission zur Bildung für Nachhaltige Entwicklung: Vorstellung von 200 Projekten als Beispiele guter Praxis <http://unesco.at/bildung/nachhaltigkeit.htm>

Schweizer Internet-Portal der Bildung für nachhaltige Entwicklung: Viele Beispiele für Projekte zur Umwelt- und Gesundheitsbildung, Hintergrundinformationen zur Bildung für nachhaltige Entwicklung <http://www.education21.ch/de/bne/bne-international>

Das österreichische Portal für Umweltbildung und Bildung für nachhaltige Entwicklung: Hintergrundinformationen sowie umfangreiche Praxismaterialien online verfügbar. Besonders bemerkenswert: Viele Videos zu Umwelt und Klima, Mobilität oder Gesundheit <http://www.umweltbildung.at/>

UMWELTBILDUNG

Internetseite der Arbeitsgemeinschaft für Natur- und Umweltbildung Deutschland ANU. Umfangreiche Sammlung an Methoden (Planspiele, Rollenspiele etc.), an Themen (Bauen und Wohnen, Wasser, Natur...) oder Dokumentationen <http://www.umweltbildung.de/>

Portal der Deutschen Gesellschaft für Umwelterziehung DGU. Programme wie Green Key Deutschland, Umweltschule in Europa oder das Projekt ECO-Schools werden vorgestellt <http://www.umwelterziehung.de/>

Leuchtpol ist eine gemeinnützige Gesellschaft zur Förderung von Umweltbildung im Elementarbereich. Viele Materialien insbesondere für Kinder bis 12 Jahren auch online verfügbar <http://www.leuchtpol.de/>

Umweltbildungsseite des deutschen Bundesministeriums für Umwelt und Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit. Viele Unterrichtsvorschläge und Stundenbilder <http://www.umwelt-im-unterricht.de/>

Praxis Umweltbildung – die Seite von Ökoprosjekt – Mobilspiel in München. Viele Materialien zu Umweltthemen für Jugendliche: Handy, Kleidung, Fußball oder Kosmetik. Einfach zum Download, sehr konkret für die Praxis <http://www.praxis-umweltbildung.de/index.php>

Unterrichtsmaterialien des WWF Schweiz – zahlreiche Beispiele, wie mit Schüler/innen Natur und Naturschutz im Unterricht thematisiert werden kann. Einfach als Download verfügbar <http://www.wwf.ch/de/aktiv/lehrer/unterrichtsmaterial/>

Umweltbildungszentrum des Landes Steiermark in Österreich Unterrichtsmaterialien zu Abfall, Energie, Natur, Klima oder Wasser. Viele Downloads <http://www.ubz-stmk.at/materialien-service/downloads/>

Die Internetseite des Bundes für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND). Viele Informationen zu aktuellen Themen des Naturschutzes <http://www.bund.net/>

Naturdetektive ist eine Seite des Deutschen Bundesamtes für Naturschutz: Eine schöne Seite für Kinder und Jugendliche, die mehr über die Natur in Deutschland erfahren wollen <http://www.naturdetektive.de/>

Internet-Seite des österreichischen Schulnetzwerkes ÖKOLOG: Informationen zu Themen wie Mobilität, Energie, Verkehr in der Schule sind unter „Themen“ zu finden <http://www.oekolog.at/>

Homepage der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik in Wien <http://www.agrarumweltpaedagogik.ac.at/>

Globe ist ein internationales Programm für Lehrpersonen und Schulen – in der Schweiz wurden Praxismaterialien im Internet publiziert. Viele Schulbeispiele, viele Unterrichtsmaterialien zu Boden, Wasser, Atmosphäre <http://www.globe-swiss.ch/de/>

PARTIZIPATION, GLOBALES LERNEN, GERECHTIGKEIT

Partizipation und nachhaltige Entwicklung in Europa. Eine Seite des Ministeriums für ein lebenswertes Österreich. Partizipation ist ein zentrales Thema für nachhaltige Entwicklung. Das Portal enthält Hintergründe, Informationen sowie viele – auch für die Schule verwendbare – Praxisbeispiele und Methoden <http://partizipation.at/>

Viele Beispiele für Methoden, um mit Kindern und Jugendlichen in der Natur zu arbeiten. Andreas Schelakovsky unterrichtet an der Hochschule für Agrar- und Umweltpädagogik in Wien <http://www.petermaurer.at/download/Waldexkursion.pdf>

Germanwatch engagiert sich für globale Gerechtigkeit und den Erhalt der Lebensgrundlagen: Viele Arbeitsblätter und Bildungsmaterialien für den Unterricht <https://germanwatch.org/>

Materialien aus Österreich zum Thema globale Gerechtigkeit und soziale Nachhaltigkeit. Viele Unterrichtsmaterialien zu Menschenrechten, soziale Gerechtigkeit und Geschlechtergerechtigkeit <http://www.globaleducationweek.at/bildungs-und-unterrichtsmaterialien>

DEUTSCH ALS FREMDSPRACHE UND CLIL

Das Goethe-Institut erstellt laufend aktuelle Didaktisierungen zum Thema CLIL. Viele Aspekte aus dem Themenbereich „Nachhaltigkeit“ werden dort berücksichtigt. Sie finden unter anderem eine spannende Unterrichtsreihe zum Thema „Umdenken - Von der Natur lernen“. https://www.goethe.de/resources/files/pdf38/Alle_Module_-_Hinweise_fr_Lehrende_CLIL.pdf
https://www.goethe.de/resources/files/pdf38/Alle_Module_-_Vorbereitung_CLIL.pdf
https://www.goethe.de/resources/files/pdf38/Modul_Erde_-_Unterrichtsmaterial_CLIL.pdf
https://www.goethe.de/resources/files/pdf38/Modul_Feuer_-_Unterrichtsmaterial_CLIL.pdf
https://www.goethe.de/resources/files/pdf38/Modul_Luft_-_Unterrichtsmaterial_CLIL.pdf
https://www.goethe.de/resources/files/pdf38/Modul_Wasser_-_Unterrichtsmaterial_CLIL.pdf

Auf den Projektseiten von „Vernetzt für Nachhaltigkeit“ finden Sie aktuelle Informationen zum Projekt, vorliegendes Handbuch in digitaler und mehrsprachiger Version, sowie Didaktisierungen und Hinweise. <http://www.goethe.de/ins/ge/de/tif/lhr/vfn.html>

IMPRESSUM

„Vernetzt für Nachhaltigkeit“ ist ein Sonderprojekt des Goethe-Instituts Georgien.
Es wird finanziert durch Mittel des Auswärtigen Amtes der Bundesrepublik Deutschland.
Es ist Teil der Vorhaben im Rahmen der Östlichen Partnerschaft.

V.i.S.d.P.

Dr. Stephan Wackwitz

REDAKTION

Eike Pockrandt

REDAKTIONELLE MITARBEIT

Dr. Wolfgang Sorgo, Gvantsa Khintibidze

ÜBERSETZUNG

Lika Tsereteli

DESIGN & LAYOUT

Gocha Nemsadze

DRUCK UND BINDUNG

CEZANNE GmbH, Tbilisi

HERAUSGEBER

Goethe-Institut Georgien

Sandukeli Str. 16

0108 Tbilissi

Tel.: +995 32 293 89 45

Fax: +995 32 293 45 68

www.goethe.de/georgien

Urheberschaft und Bildrechte sind durch das Goethe-Institut Georgien soweit wie möglich geklärt. Bei Unklarheiten kontaktieren Sie bitte das Goethe-Institut Georgien.

Sofern im Folgenden nicht anders ausgewiesen, ist Beqa Javakhishvili Fotograf der Bilder.

Die Bilder im Abschnitt „Projektberichte“ wurden von den für den jeweiligen Bericht verantwortlichen Deutschlehrerinnen und Deutschlehrern aufgenommen (vgl. Ende des Berichtes).

Die Fotografien auf Seite 22 und 43 wurden von Bernadett Veress, auf Seite 7 und 58 von Eike Pockrandt, auf Seite 50 und 55 von David Mirzashvili und auf Seite 60 von Edmon Mchitaryan aufgenommen.

Goethe-Institut Georgien

Sandukeli Str. 16
0108 Tbilissi
Tel.: +995 32 293 89 45
Fax: +995 32 293 45 68
www.goethe.de/georgien

Mitwelt
Zukunft
Nachhalt
Wettbewerb
Bildung
Ressource
Hoffnung
Kultur
Konzept
Grenzen
Lebensraum
Wasser
Langfristigkeit
Ökonomie
Wachstum
Vielfalt